

ტექნიკური რეგლამენტის – ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცების თაობაზე

თავი I. შესავალი

მუხლი 1. მენეჯმენტის გეგმის მიზანი

1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, რომლის თანახმადაც მენეჯმენტის გეგმის არსებობა სავალდებულოა ყველა დაცული ტერიტორიისათვის.
2. მენეჯმენტის გეგმის ერთ-ერთ მთავარ მიზანს წარმოადგენს დაცული ტერიტორიებისათვის გრძელვადიანი მიზნების განსაზღვრა (20-25-წლიანი პერიოდისათვის), რომელთა მიღწევის გეგმა უნდა შემუშავდეს შესაბამის ღონისძიებებზე პასუხისმგებელი უწყების მიერ, მენეჯმენტის გეგმის ძალაში ყოფნის პერიოდში, კონკრეტული ქმედებების დაგეგმვის, აღსრულებისა და შესაბამისი ინდიკატორების საშუალებით მათი მონიტორინგის გზით.
3. წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის მიზანს წარმოადგენს ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების დაარსების ძირითადი მიზნების შესაბამისად დაცული ტერიტორიის დაცვის, კონსერვაციისა და განვითარებისათვის გრძელვადიანი ხედვისა და შესაბამისი მართვის მიდგომების განსაზღვრა, ასევე პასუხისმგებელი ორგანოს მიერ მათთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის დაგეგმვა დოკუმენტის ძალაში ყოფნის პერიოდისათვის.

მუხლი 2. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების არეალი

წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმა „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, შემუშავებულია ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის, ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ილტოს აღკვეთილისთვის (შემდგომ – ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიები), რომელთა საერთო ფართობი შეადგენს 11 461 ჰა-ს და მდებარეობს საქართველოს სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, კახეთის რეგიონში, ახმეტის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე.

მუხლი 3. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩო

1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონი, „თუშეთის, ბაწარა-ბაბანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, „გარემოს დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“ საქართველოს კანონი „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ და საქართველოს ტყის კოდექსი და მათთან დაკავშირებული სხვა საკანონმდებლო მარეგულირებელი დოკუმენტები.
2. წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმა შემუშავდა საქართველოს კანონის „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ მოთხოვნებისა და საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2014 წლის 12 მარტის №110 ბრძანებით დამტკიცებული „დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სტრუქტურის, შინაარსისა და თემატური ნაწილების შემუშავების მეთოდოლოგიის მომზადების ეტაპებისა და პროცედურის შესახებ“ დებულების შესაბამისად.
3. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების სტატუსის, ფართობის, საზღვრების, მართვისა და ფუნქციონირების თავისებურებებთან დაკავშირებული საკითხები რეგულირდება

საქართველოს კანონით „თუშეთის, ბაწარა-ბაბანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიის შექმნისა და მართვის შესახებ“.

მუხლი 4. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების შექმნის ძირითადი მიზნები

1. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი, „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, იქმნება ბუნების, ბუნებრივი პროცესებისა და გენეტიკური რესურსების დინამიკურ და ხელუხლებელ მდგომარეობაში შენარჩუნებისა და მათზე უმნიშვნელო ზეგავლენის მქონე მეცნიერული კვლევა-ძიების, საგანმანათლებლო საქმიანობისა და გარემოს მონიტორინგის, აგრეთვე ამ კანონით დადგენილი საზღვრების ფარგლებში არსებული ბუნებრივი ეკოსისტემებისა და გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობების შენარჩუნებისა და დაცვის მიზნით.
2. ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალი, „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, იქმნება ბუნების, ბუნებრივი პროცესებისა და გენეტიკური რესურსების დინამიკურ და ხელუხლებელ მდგომარეობაში შენარჩუნებისა და მათზე უმნიშვნელო ზეგავლენის მქონე მეცნიერული კვლევა-ძიების, საგანმანათლებლო საქმიანობისა და გარემოს მონიტორინგის, აგრეთვე ამ კანონით დადგენილი საზღვრების ფარგლებში არსებული ბუნებრივი ეკოსისტემებისა და გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობებისა შენარჩუნებისა და დაცვის მიზნით.
3. ილტოს აღკვეთილი, „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, იქმნება ეროვნული მნიშვნელობის მქონე ცოცხალი ორგანიზმების, ველური სახეობების, სახეობათა ჯგუფების, ბიოცენოზებისა და არაორგანული ბუნების წარმონაქმნების შესანარჩუნებლად საჭირო ბუნებრივი პირობების დაცვის, აგრეთვე ამ კანონით დადგენილი საზღვრების ფარგლებში არსებული ბუნებრივი ეკოსისტემებისა და ბიოლოგიური მრავალფეროვნების აღდგენისა და დაცვისთვის ხელის შეწყობის მიზნით.

მუხლი 5. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების პროცესი

1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩოპროცედურების სრული დაცვით, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის (შემდგომში – ადმინისტრაცია) უშუალო მონაწილეობით, ასევე, მუნიციპალიტეტის, არასამთავრობო ორგანიზაციების, ადგილობრივი მოსახლეობის, ტურიზმის, ბიზნესოპერატორებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების აქტიური ჩართულობით.
2. წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმა შემუშავდა საქართველოსა და შვედეთის სამეფოს მთავრობებს შორის 2021 წლის დეკემბერში გაფორმებული საგრანტო შეთანხმების ფარგლებში განხორციელებული პროექტის – „გადავარჩინოთ ბუნება – საქართველო“ ფინანსური მხარდაჭერით, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან მჭიდრო თანამშრომლობით, არასამთავრობო ორგანიზაცია „ეკოტონის“ მიერ წარმოდგენილი ეროვნული კონსულტანტების გუნდის მიერ. პროექტის „გადავარჩინოთ ბუნება – საქართველო“ მთავარ მიზანს წარმოადგენს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაძლებლობების გაზრდა ეროვნულ დონეზე მიმდინარე ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობის გაუარესებისა და სახეობების კარგვის შესაჩერებლად, ჰაბიტატების დეგრადაციის და განადგურების, ბუნებრივი რესურსებით არამდგრადი სარგებლობის, კლიმატის ცვლილებისა და გარემოს დაბინძურების წინააღმდეგ პრევენციული ღონისძიებების გატარების საშუალებით.
3. მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების პროცესი შედგებოდა რამდენიმე ეტაპისგან.

მენეჯმენტის გეგმის მომზადების ეტაპები

№	მენეჯმენტის გეგმის მომზადების ეტაპები	ვადები (რიცხვი, თვე, წელი)
1.	ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის განახლების შესახებ პირველი შეხვედრის ჩატარება	02.03.2023
2.	მენეჯმენტის გეგმის პირველი ნაწილის სამუშაო ვერსიის შემუშავება, არსებული მასალების მოძიება და დამუშავება. მენეჯმენტის გეგმის პირველი ნაწილის – სიტუაციური ანალიზის ნაწილის მომზადება	15.01.2023 – 30.03.2023
3.	სიტუაციური ანალიზის სამუშაო ვერსიის გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს, დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის, მუნიციპალიტეტებისა და სხვა ადგილობრივი წარმომადგენლებისათვის განსახილველად წარდგენა	10.04.2023
4.	მენეჯმენტის გეგმის პირველ სამუშაო ვერსიასთან დაკავშირებით წარმოდგენილი შენიშვნებისა და რეკომენდაციების განხილვა ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციასა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად	28.04.2023-
5.	ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის მეორე სამუშაო ვერსიის მომზადება	28.04.2023 - 13.07.2023
6.	ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის მეორე სამუშაო ვერსიისთვის სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოდაან წარმოდგენილი კომენტარების და შენიშვნების ჩასწორება, შესაბამისი დანართების მომზადება	07.08.2023 -28.08.2023
7.	ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის მეორე ნაწილის - ადმინისტრაციის სამუშაო პროგრამების სამუშაო ვერსიის მომზადება, სამუშაო შეხვედრების განხორციელება და გარემოს დაცვის და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს, დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის, მუნიციპალიტეტებისა და სხვა ადგილობრივი წარმომადგენლებისათვის განსახილველად წარდგენა	25.07.2023 – 17.08.2023
8.	ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სამუშაო პროგრამების შენიშვნების და რეკომენდაციების ასახვა, ადმინისტრაციას, დაინტერესებულ პირებთან და სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან განხილვა	07.08.2023
9.	ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის მესამე ნაწილის – სამწლიანი საოპერაციო გეგმის სამუშაო ვერსიის მომზადება	01.08.2023 - 07.08.2023
10.	სამწლიანი საოპერაციო გეგმის სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსათვის წარდგენა, განხილვა, შენიშვნების გათვალისწინება. საბოლოო სამუშაო ვერსიის მომზადება	04.08.2023 წ. - 04.09.2023 წ.
11.	ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სამუშაო ვერსიაში კომენტარების გათვალისწინება	19.09.2023 – 25.09.2023

12.	ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის პროექტის საჯარო განხილვა	21.01.2024
-----	---	------------

მუხლი 6. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდი

ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა ძალაშია დამტკიცებიდან 9 წლის განმავლობაში, გარდა მენეჯმენტის გეგმის 41-ე-43-ე მუხლებისა, რომლებიც ძალაშია ახალი მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებამდე.

მუხლი 7. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა და განახლება

1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა ხორციელდება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.
2. წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის ძალაში შესვლიდან არაუგვიანეს მე-8 წლის მესამე კვარტალისა, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო დაიწყებს ახალი მენეჯმენტის გეგმის მომზადებას, რომლის შემუშავება და მიღება განხორციელდება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

თავი II. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების აღწერა

მუხლი 8. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადგილმდებარეობა და ფართობი

1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიები მდებარეობს საქართველოს სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, კახეთის რეგიონში, ახმეტის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიები შედგება 3 ტერიტორიული ერთეულისაგან: ბაწარის ნაკრძალი, ბაბანეურის ნაკრძალი და ილტოს აღკვეთილი. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი და ილტოს აღკვეთილი მოსაზღვრე დაცული ტერიტორიებია და ერთ ეკოლოგიურ მთლიანობას ქმნის, ხოლო ბაბანეურის ნაკრძალი მათგან 45 კმ-ით არის დაშორებული. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ჩამოყალიბებამდე ბაწარისა და ბაბანეურის ნაკრძალები, თუშეთის ნაკრძალთან ერთად შედიოდა ახმეტის სახელმწიფო ნაკრძალის შემადგენლობაში, ილტოს აღკვეთილი კი მოგვიანებით დაარსდა, რომელიც გამოეყო ახმეტის სატყეო მეურნეობის ილტოს სატყეოს.
2. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი მდებარეობს მდ. ბაწარის ხეობაში, სოფ. ბირკინიანიდან 1,5კმ-ზე. ნაკრძალს დასავლეთიდან ესაზღვრება წოვათის ქედი, მდ. ილტოს ხეობა, სამხრეთიდან – მდ. დიდი ველტეხისა და მდ. ბაწარის წყალგამყოფი კეხურისგორის ქედი, აღმოსავლეთიდან – წინაგორის ქედი, რომელიც მდ. ალაზანს ებჯინება, ჩრდილოეთიდან – საქისტოს მთა და მისი მიმდებარე მთის მასივი.
3. ილტოს აღკვეთილი მდებარეობს მდ. ილტოს ხეობის ზემო წელში. აღკვეთილს დასავლეთიდან და ჩრდილოეთიდან ესაზღვრება მდ. ილტოსა და მდ. ივრის წყალგამყოფი კახეთის ქედი, სამხრეთიდან – მდ. კიტარისხევისა და მდ. ქაშანთხევის წყალგამყოფი და მდ. ჭირისხევის სამხრეთით მდებარე წყალგამყოფი, აღმოსავლეთიდან კი – ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი.
4. ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალი მდებარეობს მდ. შტორის მარჯვენა მხარეს, სოფლებს: ლალისყურს, ბაბანეურსა და არგოხს შორის. ნაკრძალს ჩრდილოეთიდან ესაზღვრება ჩადუნიათის სერი, აღმოსავლეთიდან – ტახტისგორის სერი, სამხრეთიდან და დასავლეთიდან კი – მდ. მალრაანის-ფშას ხეობები სოფლებამდე: მალრაანი და არგოხი.
5. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების მთლიანი ფართობი შეადგენს 11461 ჰა-ს. ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე 2015 წელს ჩატარებული საზღვრების დემარკაციის შედეგად განხორციელდა საზღვრების მცირე კორექტირება. ილტოს აღკვეთილს დაემატა ალპურ ზონაში არსებული 620 ჰა. ბაბანეურის ნაკრძალის ტერიტორიიდან მოხდა გარკვეული ფართობის ამორიცხვა, ტერიტორიაზე წარმოდგენილი ეკლესიებიდან გამომდინარე. ბაწარის

ნაკრძალში განხორციელდა საზღვრების უმნიშვნელო კორექცია, კერძოდ, ტბათანას მიმართულებით არსებული საერთო სარგებლობის გზისა და დაცული ტერიტორიების საზღვრებს შორის არსებული მცირე გადაფარვების გამო. შედეგად, ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის ფართობი დღესდღეობით შეადგენს 834 ჰა-ს, ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი 3036 ჰა-ს, ხოლო ილტოს აღკვეთილი წარმოდგენილია 7591 ჰა ფართობით.

მუხლი 9. ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიების შექმნის მოკლე ისტორია

ბაწარის ხეობა განსაკუთრებული ყურადღების ქვეშ მოექცა 1928 წელს, მას შემდეგ, რაც ქვეყანაში უთხოვარის მოჭრა აიკრძალა და ბაწარის ხეობის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ფერდობზე არსებული, დაახლოებით 400 ჰექტარი უნიკალური ტყის კორომი ნაკრძალად გამოცხადდა. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი 1935 წელს შეიქმნა და მისი ფართობი 3036 ჰექტარს შეადგენდა. 1948 წელს მიმდებარე ტყეების ხარჯზე ნაკრძალის ტერიტორია მცირედით გაიზარდა. ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალი შეიქმნა 1961 წელს, ახმეტის მუნიციპალიტეტის აღმოსავლეთ ნაწილში, აღმოსავლეთ კავკასიონის მთისწინეთზე, სოფლების – ქვემო ალვანის, ბაზანეურისა და ლალისყურის სიახლოვეს, 834 ჰა ფართობით, „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი ძელქვის 240 ჰექტარიანი კორომისა და კავკასიასა და ირანში გავრცელებული იშვიათი რელიქტური მერქნიანი სახეობის – რცხილისებრი ძელქვის კორომების დაცვისა და შენარჩუნების მიზნით, რომელიც საქართველოში კომპაქტურად მხოლოდ ბაზანეურის ნაკრძალშია გავრცელებული. ძელქვის ხეები საქართველოში შედარებით მცირე ფრაგმენტების სახით აჯამეთის აღკვეთილშიც გვხვდება. ბაზანეურის ნაკრძალში ასევე გვხვდება ორი მცირე ზომის კოლხური ბზის ხეთა ჯგუფები, რომლებიც დაავადებების გავრცელების გამო ამჟამად საგრძნობლადაა შემცირებული. 1980 წელს კი უნიკალური მთის ლანდშაფტების დაცვისა და იქ შემონახული ხელუხლებელი კორომების შენარჩუნების მიზნით შეიქმნა ახმეტის სახელმწიფო ნაკრძალი, რომელიც სამი დამოუკიდებელი ერთეულისაგან შედგებოდა: ბაწარის, ბაზანეურის და თუშეთის სახელმწიფო ნაკრძალისაგან, რომლის საერთო ფართობი 16297 ჰექტარს შეადგენდა. ილტოს აღკვეთილი შეიქმნა 2003 წელს.

2022 წლიდან, ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციას დაქვემდებარებული სამივე დაცული ტერიტორია სამი ალაზნის ბიოსფერული რეზერვატის ფარგლებში მოექცა ქ. პარიზში, UNESCO-ს „ადამიანი და ბიოსფეროს“ საერთაშორისო საკოორდინაციო საბჭოს 34-ე სესიის ფარგლებში მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე.

ბაწარა-ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალები, ისევე როგორც ილტოს აღკვეთილი, სამი ალაზნის ბიოსფერული რეზერვატის ბირთვის ზონაშია მოქცეული, ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის ნაწილი კი - ბუფერულ ზონაში ექცევა (იხ. რუკა - დანართი 6.)

სამი ალაზნის ბიოსფერული რეზერვატის დაარსების პროექტი განხორციელდა გერმანიის მთავრობისა და ევროკავშირის ფინანსური ხელშეწყობით, მიხაილ ზუკოვის ფონდის ტექნიკური მხარდაჭერითა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება (GIZ), კავკასიის რეგიონულ გარემოსდაცვით ცენტრთან (REC Caucasus) თანამშრომლობით.

მუხლი 10. გეოლოგია, გეომორფოლოგია და ნიადაგები

1. ბაზანეურის ნაკრძალის ტერიტორია ზღვის დონიდან 380-1100 მ-ის ფარგლებშია მოქცეული და საშუალო სირთულის რელიეფითაა წარმოდგენილი. მის სამხრეთ ნაწილში გვხვდება მცირე გავაკეხები, მთისწინეთის გორაკ-ბორცვები და სერები. ნაკრძალის დანარჩენი ნაწილი კი ხრამებით დანაწევრებულ დაბალმთიან რელიეფს წარმოადგენს, სადაც ნაკლებად არის წარმოდგენილი ძლიერ დაქანებული ციცაბო ფერდობები, მათი მაქსიმალური დაქანება 25°-ია. ფართობის სიმცირის მიუხედავად ბაზანეურის ნაკრძალის ნიადაგები მრავალფეროვნებით ხასიათდებიან. ტერიტორიის სამხრეთ ნაწილში არსებულ გავაკეხებზე გვხვდება ალუვიური კარბონატული ნიადაგები და კირქვებზე განვითარებული ხირხატის თხელი ნიადაგები. არის კირქვიანი გაშიშვლებები. მთის ქვემო სარტყელში კი საშუალო და თხელი ტყის ყომრალი ნიადაგებია განვითარებული.

2. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი მოქცეულია ზღვის დონიდან 700-2000 მ სიმაღლის ფარგლებში. ნაკრძალის რელიეფი მთაგორიანია და მეტად რთული გეომორფოლოგიით ხასიათდება. მდ. ბაწარის ვიწრო ხეობის ფერდობები მცირე და დიდი ხეებითაა დასერილი. მარცხენა ანუ სამხრეთი დაქანების ფერდობები უფრო ნაკლებად დამრეცია ($10-25^{\circ}$), ხოლო მარჯვენა ანუ ჩრდილოეთისა კი ძლიერადაა დაქანებული და ზოგან დახრილობა 60° -საც კი აჭარბებს. ამის გამო ხეობაში ხშირად ვხვდებით ლოკალური მასშტაბის ქარქცევებს, ხერგილებს და სხვა მოვლენებს რაც უფრო ართულებს ხეობის რელიეფს. ბაწარის ნაკრძალის ტერიტორიაზე, ძირითადად ტყის წაბლა ნიადაგებია განვითარებული. შედარებით დაბლა, 700-1000 მ-ზე წარმოდგენილია მცირე და საშუალო სიმძლავრის წაბლა ნიადაგები. ძლიერი დაქანების გამო აქ ნიადაგის სისქე 40-70 სმ-ია. ამ ტიპის ნიადაგებში კარგადაა გამოხატული ჰუმუსიანი ჰორიზონტი. შედარებით მაღლა - 1000-1500 მ-ის ფარგლებში განვითარებულია ტყის ზედა სარტყლის ღია და წაბლისფერი გაეწერებული და ასევე კარბონატული და ნეშომპალა კარბონატული ნიადაგები. სუბალპურ სარტყელში კი ვიწრო ზოლის სახით მთა-მდელოს კორდიანი და კორდიან-ტორფიანი ნიადაგები გვხვდება.

3. ილტოს ალკვეთილი მოიცავს მდინარე ილტოს ხეობის ზემო წელს. მისი სიმაღლებრივი ამპლიტუდა 950-დან 2000 მ-მდე მარყეობს. იგი მოიცავს ტყის ქვედა, შუა და ზემო სარტყლებს და სუბალპურ ზონას. ალკვეთილის ტერიტორია გეომორფოლოგიურად მეტად რთულია და მრავალრიცხოვანი ხეებითაა დასერილი. ტყის სარტყელში ძლიერ დახრილი ფერდობები ჭარბობს, სუბალპურ სარტყელში კი რელიეფის ფორმები შედარებით რბილია. გვხვდება როგორც ძლიერ, ასევე სუსტად დაქანებული ფერდობები და გავაკეები. მდინარე ილტოს კალაპოტი საკმაოდ ციცაბო და კლდოვანია. კავკასიის გეოტექტონიკური დარაიონების მიხედვით, პანკისის ხეობა მოქცეულია კავკასიის ნაოჭა სისტემის ტერიტორიაზე მესტია თიანეთის ზონაზე, რომელიც ძირითადად წარმოდგენილია იურიული ნალექებით და მეოთხეული ალუვიური ნაფენებით. ილტოს ალკვეთილის ტყიან ადგილებში, ძირითადად განვითარებულია საშუალო სიღრმის და თხელი ტყის ყომრალი ნიადაგები. სუბალპურ სარტყელში წარმოდგენილია მთა-მდელოს ტიპის დაკორდებული ჰუმუსიანი ნიადაგები. უშუალოდ მდინარის ნაპირებზე ქვიან ლოდნარი რიყეებია, ხოლო ჭალის ტყეში ალუვიური ნიადაგებია განვითარებული, რომლებიც წყალდიდობებისას წყლით იფარება.

მუხლი 11. ჰიდროლოგია

ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის აღმოსავლეთ საზღვარს მიუყვება პატარა არხი, რომლის დანიშნულებაც არის გაატაროს ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალიდან ჩამონადენი წვიმის წყალი. უშუალოდ ნაკრძალის ტერიტორიაზე მდინარეები არ არის წარმოდგენილი, თუმცა გვხვდება ნაკადულები და წყაროები. როგორც მდინარე ბაწარა, ისე მისი შენაკადი ხეები მცირეწყლიანია. მეტნაკლებად მნიშვნელოვანი დებეტის ხეები მდ. ბაწარას მარჯვენა მხრიდან ერთვის, მაგ: შავხევა, თეთრხევა, წიბოხევა და სხვა. იმის მიუხედავად, რომ ეს ხეობა შედარებით მცირეწყლიანია, უნდა აღინიშნოს რომ გაზაფხულობით დიდი უხვწყლიანობით გამოირჩევა. ბაწარისაგან განსხვავებით, ილტოს ალკვეთილი კარგად განვითარებული ჰიდროგრაფიული ქსელით გამოირჩევა. აქ მთავარ არტერიას მდინარე ილტო წარმოადგენს, რომელსაც მრავალი მუდმივ წყლიანი ხევი ერთვის. მარჯვენა შენაკადებიდან აღსანიშნავია კიტარასხევი და ბოხევი. მარცხენა შენაკადებიდან კი ჭირისხევი, საკანაფოსხევი, ჯალამბრისხევი, ასუნისხევი და საყვავისხევი.

მუხლი 12. კლიმატი

ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიები ზომიერად ტენიან სუბტროპიკულ ზონაში მდებარეობს. ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალი ზომიერად ცივი ზამთრით და ცხელი ზაფხულით გამოირჩევა, მაღალი ნაწილებისათვის კი დამახასიათებელია ხანგრძლივი თბილი ზაფხული. წლიური საშუალო ტემპერატურა 12.4°C -ია. ყველაზე ცხელი თვის – ივლისის საშუალო ტემპერატურა $23,7^{\circ}\text{C}$ -ია, ხოლო იანვრის – 0.5°C . აბსოლუტური მაქსიმუმი 39°C -ია.

აბსოლუტური მინიმუმი კი 24°C . ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობა 900-1000 მმ-ია. ბაწარის ხეობა ყველა მხრიდან მთებითაა ჩაკეტილი, რის გამოც იგი თავისებური და დამახასიათებელი კლიმატით ხასიათდება და სუბტროპიკულ რბილ და ტენიან კლიმატს უახლოვდება. ხეობაში ზაფხული გრილი, ხოლო ზამთარი პანკისის ხეობასთან შედარებით თბილია. ნაკრძალის ქვედა ნაწილის წლიური საშუალო ტემპერატურა 10.8°C -ია. აგვისტოს საშუალო ტემპერატურაა 21.5°C , ხოლო იანვრის – 0.4°C , აბსოლუტური მაქსიმუმი – 38°C . აბსოლუტური მინიმუმი – 26°C . სავეგეტაციო პერიოდი საშუალოდ 196 დღე გრძელდება. დადებითი ტემპერატურების ჯამი სავეგეტაციო პერიოდში 3405° -ია. უყინვო პერიოდი 222 დღე გრძელდება. ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობა 1207 მმ-ია. აქედან სავეგეტაციო პერიოდზე 830 მმ მოდის. ყველაზე მეტი ნალექები მაისშია. ნალექების მეორე მაქსიმუმი ოქტომბერშია. თოვლის საფარი შუა დეკემბრიდან მარტის ბოლომდე აღინიშნება. ილტოს აღკვეთილის ტყის ქვემო და შუა სარტყელში ზომიერად ტენიანი კლიმატია ცივი ზამთრითა და ხანგრძლივი გრილი ზაფხულით. ყველაზე ცხელი თვის, ივლისის საშუალო ტემპერატურა $18-20^{\circ}\text{C}$ -ია. იანვრის – $2-4^{\circ}\text{C}$. ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობაა – 1200-1400 მმ. ტყის ზემო და სუბალპური სარტყლისათვის ასევე დამახასიათებელია ზომიერად ნოტიო კლიმატი ცივი ზამთრით. ზაფხული მოკლე და გრილია. ივლისის საშუალო ტემპერატურა $15-17^{\circ}\text{C}$ -ია, ხოლო იანვრის – $4-6^{\circ}\text{C}$. ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობა 1600-1800 მმ-ია.

მუხლი 13. კლიმატის ცვლილება

1. კლიმატის ცვლილების მიმდინარე პროცესი მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ბიომრავალფეროვნებასა და ჰაბიტატების მდგომარეობაზე, სახეობების გავრცელებასა და გამრავლების უნარზე. კლიმატის ცვლილება ხშირ შემთხვევაში განაპირობებს მავნებელი მწერების რიცხოვნობის ზრდას, ინვაზიური სახეობების ფართო გავრცელებას, იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი, ენდემური და რელიქტური სახეობების რიცხოვნობის და მათი ჰაბიტატების შემცირებას და სხვა. დაცული ტერიტორიები უზრუნველყოფენ მნიშვნელოვანი ეკოსისტემური სერვისების შენარჩუნებასა და განვითარებას, მათ შორის განსაკუთრებით დიდი როლი ეკისრებათ ტყის მერქნული და არამერქნული პროდუქტების თუ წყლის რესურსების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით. ჯანსაღი ეკოსისტემების არსებობა ხელს უწყობს სათბურის გაზების ემისიების შემცირებას და ნახშირბადის მნიშვნელოვანი მარაგის უზრუნველყოფას. დაცული ტერიტორიები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ კლიმატის ცვლილებებით გამოწვეული რისკებისა, და ასევე, ბუნებრივი კატასტროფებისა და მათი შედეგების შემცირების საკითხში.

2. დღესდღეობით არ არის შესწავლილი ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე წარმოდგენილი ტყეების მიერ გამოყოფილი ჟანგბადისა და შთანთქმული ნახშირორჟანგის ოდენობა, თუმცა აღსანიშნავია, რომ ბორჯომის ნაკრძალის და მტირალას ეროვნულ პარკებთან დაკავშირებული მონაცემების თანახმად, ბორჯომის სახელმწიფო ნაკრძალის ფიჭვის ტყეებს (6,983 ჰა) 767,250 ტონა ნახშირბადის აკუმულირების შესაძლებლობა გააჩნიათ (დაახლოებით 110 ტონა/ჰა-ზე), სადაც ნახშირორჟანგის წლიური შთანთქმა შეადგენს 8 ტ/ჰა-ს ანუ მთლიანობაში 50,976 ტონას. ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის 85,000 ჰა-ზე წარმოდგენილი ნაძვნარები, ჰექტარზე 9.1 ტონა ნახშირორჟანგის აკუმულირებას უზრუნველყოფენ (მთლიანობაში დაახლოებით 771,000 ტონის), ხოლო მტირალას ეროვნული პარკის ზეზემდგომი ტყის 15,800 ჰა-ს დაახლოებით 143,000 ტონა ნახშირორჟანგის აკუმულირების შესაძლებლობა გააჩნია. საერთო ჯამში, მტირალასა და ბორჯომ-ხარაგაულის დაცულ ტერიტორიებზე ტყის მთლიანი საბაზრო ღირებულება, ნახშირბადის აკუმულირების შესაძლებლობის თვალსაზრისით, დაახლოებით 5.3 მილიონ ევროს შეადგენს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ნათელი ხდება, რომ ზეზემდგომი ხეების ნახშირორჟანგის აკუმულირებისა და ჟანგბადის გამოყოფის შესაძლებლობა ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე საკმაოდ მაღალია.

მუხლი 14. ლანდშაფტები და ჰაბიტატები

1. ბაბანეურის ნაკრძალი ზ.დ-დან 380-1100 მ-ის ფარგლებშია მოქცეული, ძირითადად, მთისწინებისა და მთის ქვემო სარტყელს მოიცავს და ნაკლებად რთული რელიეფის შედარებით ერთგვაროვანი ტყიანი ლანდშაფტითაა წარმოდგენილი, რომელშიც მცირე დოზით (დაახლოებით 10%) ასევე გვხვდება ტყის ანტროპოგენური დეგრადაციის შედეგად წარმოქმნილი მეორადი ბუჩქნარები და მდელოები. შესაბამისად, ბაბანეურის ნაკრძალში მხოლოდ ტყის ჰაბიტატია წარმოდგენილი, რომელიც სტრუქტურითა და სახეობრივი შემადგენლობის კუთხით გარკვეული მრავალფეროვნებით ხასიათდება. ბაწარის ნაკრძალი და ილტოს აღკვეთილი ბევრად აღემატება ბაბანეურის ნაკრძალს, ჰიფსომეტრული დიაპაზონის მხრივ.

2. ბაბანეურის ნაკრძალში წარმოდგენილი ცენოზებიდან აღსანიშნავია ჯაგრცხილნარი (*Carpineta*; *Carpinus orientalis*); ძელქვნარი (*Zelkoveta*; *Zelkova carpinifolia*); რცხილნარი (*Carpinuleta*, *Carpinus caucasica*); წიფლნარი (*Fageeta*; *Fagus orientalis*); ჭალის ტყე; ძეძვიანი (*Paliureta*, *Paliurus spina-christi*); უროიანი (*Botrichloeta*; *Bothriochloa ischaemum*). გამოყოფილი ცენოზების უმეტესობა კვლევის რეგიონისთვის ტიპიურია, ხოლო ზოგიერთი ანტროპოგენური ფაქტორების ზეგავლენის შედეგად მეორადი წარმოშობისა. პირველად (დამახასიათებელ) ცენოზებზე დღემდე შემორჩენილია წარსულში ადამიანის ზემოქმედების კვალი. ცენოზების განაწილება გარკვეულ ზოგად კანონზომიერებას ექვემდებარება, თუმცა საერთო სურათში მეორადი ცენოზების ჩართვა აზონალურ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს:

ა) ჯაგრცხილნარი (*Carpineta*; *Carpinus orientalis*) ბაბანეურის ნაკრძალისათვის ერთ-ერთი ყველაზე დამახასიათებელი ცენოზია. იგი წარმოდგენილია 2 ვარიანტით: ჯაგრცხილნარი ნაირმარცვლოვან-ისლიანი საფარით (*Carpinuletum mixtoherboso-caricosum*), რომელიც ძირითადად გავრცელებულია სამხრეთისაკენ მიმართულ 15-20° დაქანებულ ფერდობებზე და ძელქვნარ-ჯაგრცხილნარი მარცვლოვან-ისლიანი საფარით (*Zelkoveto-Carpinuletum mixtograminoso-caricosum*). ცენოზის ეს ვარიანტი გავრცელებულია სამხრეთის ექსპოზიციის 15-25° დაქანებულ ფერდობებზე;

ბ) ძელქვნარი (*Zelkoveta*; *Zelkova carpinifolia*) ბაბანეურის ნაკრძალის ასევე ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და დამახასიათებელი ცენოზია. ცენოზის ფარგლებში გამოიყოფა სხვადასხვა ვარიანტები, თუმცა ისინი მომცრო ნაკვეთების სახით არიან წარმოდგენილი. ჯაგრცხილნარ-ძელქვნარი (*Carpineto-Zelkoveta*) განვითარებულია 15-20° დაქანების სამხრეთის, სამხრეთ-აღმოსავლეთისა და სამხრეთ-დასავლეთის ექსპოზიციის ფერდობებზე, საშუალო სიღრმის ხირხატიან, მომშრალ ნიადაგებზე. ხევნარის შეკრულობა 0,7-0,8 ფარგლებშია. ედიფიკატორია (*Zelkoveta carpinulosum*) რცხილნარ-ძელქვნარი ჯაგრცხილას ქვეტყით (*Carpineto-Zelkoveta carpinulosum*) და გვხვდება სხვადასხვა ექსპოზიციის დაქანებულ ფერდობებზე, საშუალო სიღრმის, ხირხატიან, მომშრალ ნიადაგებზე. ხევნარის კალთაშეკრულობაა 0,8-0,9. ედიფიკატორია ძელქვა (*Zelkova carpinifolia*), კოდომინანტია რცხილა (*Carpinus caucasica*). ძელქვნარი მარცვლოვან-ისლიანი საფარით (*Zelkovetum mixtograminoso-caricosum*) განვითარებულია სამხრეთის, სამხრეთ-დასავლეთის ექსპოზიციის 10-20° დაქანებულ ფერდობებზე. ტყის კალთაშეკრულობა 0,7-0,8-ის ფარგლებშია. მცირე რაოდენობით ერევა რცხილა (*Carpinus orientalis*). ქვეტყე არაა განვითარებული;

გ) რცხილნარი ტყის ცენოზი (*Carpineta*; *Carpinus caucasica*) ბაბანეურის ნაკრძალში რამდენიმე ვარიანტითაა წარმოდგენილი. ძელქვნარ-რცხილნარი ჯაგრცხილას ქვეტყით (*Zelkoveto-Carpineta carpinulosum*), რომელიც გვხვდება სამხრეთ-დასავლეთის, დასავლეთის და ჩრდილო-დასავლეთის ექსპოზიციის 15-25° დაქანებულ ფერდობებზე, საშუალო სიღრმის მომშრალ ნიადაგებზე. ასევე წარმოდგენილია რცხილნარი მთის წივანას საფარით (*Carpineta festucosum*), რომლის სტრუქტურა მთლიანად იმეორებს კახეთის კავკასიონზე გავრცელებულ შესაბამისი ცენოზების სტრუქტურას;

დ) წიფლნარი ტყის ცენოზი (*Fageeta*; *Fagus orientalis*) ბაბანეურის ნაკრძალში მეტწილად ჩრდილოეთისა და დასავლეთის ექსპოზიციის ფერდობებზეა განვითარებული. ხშირ შემთხვევაში მათი გავრცელება ფერდობის ძირიდანვე იწყება. ფერდობების დაქანება 20-35°

შორის მერყეობს. ნიადაგი ტყის ყომრალი ტიპისაა, მომწრალო. ტყის კალთაშეკრულობა 0,7-0,8 სიხშირის ფარგლებშია. ედიფიკატორია აღმოსავლური წიფელი (*Fagus orientalis*). ხშირ შემთხვევაში კოდომინანტად რცხილა (*Carpinus caucasica*) გვევლინება. ქვეტყე არ არის განვითარებული. ამ ორი ვარიანტის სტრუქტურა მთლიანად იმეორებს კახეთის კავკასიონზე გავრცელებულ შესაბამისი ცენოზების სტრუქტურას;

ე) ჭალის ტყის ცენოზი წარმოდგენილია ნიკონთხევის ყურეში სუსტად დახრილ გავაკებულ რელიეფზე. ტყის წამყვანი სახეობაა გრძელყუნწა მუხა (*Quercus pedunculiflora*), მონაწილეობს კავკასიური ლაფანი (*Pterocarya pterocarpa*), ნეკერჩხალი (*Acer campestre*). კირკიტაიანთხევი გვხვდება კაკალი (*Juglans regia*). ცენოზისათვის დამახასიათებელია სურო (*Hedera helix*); უფრო იშვიათად პასტუხოვის სურო (*Hedera pastuchowii*); ბუჩქებიდან დამახასიათებელია შინდანწლა (*Swida australis*). საყურადღებოა, რომ გამწვანების მიზნით დარგული ევზოტი გლედიჩია (*Gleditsia triacanth*) საკმაოდ იჭრება ცენოზში და არღვევს მის სტრუქტურას;

ვ) ძეძვიანი ცენოზი (*Paliureta*; *Paliurus spina-christi*) მეორადი წარმოშობისაა. იგი მთისწინების ფოთლოვანი ტყეების გაჩეხვის შედეგადაა წარმოქმნილი. ნაკრძალის ტერიტორიაზე, ძირითადად, სამხრეთისკენ მიმართულ, 15-30° დაქანებულ ფერდობებზეა წარმოდგენილი. იგი ნიადაგი თხელი და ხირხატია. ფიტოცენოზების ბუჩქნარი იარუსების შეკრულობა 40-70%-ის ფარგლებშია. ედიფიკატორია ძეძვი (*Paliurus spina-christi*). მონაწილეობენ ჟასმინი (*Jasminum fruticans*), ჩვეულებრივი კვიდო (*Ligustrum vulgare*), ასკილი (*Rosa canina*), ალუჩა (*Prunus divaricata*), ტყემალი (*Prunus spinosa*), ჩვეულებრივი ანუ კრაზანაფოთოლა გრაკლა (*Spiraea hypericifolia*). ბალახოვანი საფარი მარცვლოვან-ნაირბალახოვანი ტიპისაა. ბალახთაგან აღსანიშნავია სათითურა (*Dactylis glomerata*), ჩვეულებრივი ურო (*Bothriochloa chaemum*), ტყის მარწყვი (*Fragaria vesca*), მწვანე მარწყვი (*Fragaria viridis*), პირწმინდა (*Ajuga reptans*), თავშავა (*Origanum vulgare*), ჩვეულებრივი კრაზანა (*Hypericum perforatum*), თივაქასრა (*Poa bulbosa*), ია (*Viola odorata*), ტიმოთელა (*Phleum paniculatum*), იონჯა (*Medicago hemicycla*) და სხვა; ზ) უროიანი ცენოზი (*Bothriochloeta*; *Bothriochloa ischaemum*) ისევე როგორც ძეძვიანი, მეორადი წარმოშობისაა და მთისწინების ფოთლოვანი ტყეების ანთროპოგენური დეგრესიის ერთ-ერთ ბოლო სტადიას წარმოადგენს. ცენოზი განვითარებულია სამხრეთის და სამხრეთ-დასავლეთის ექსპოზიციის, 15-25° დაქანებულ ფერდობებზე. ნიადაგი თხელია, ხირხატია და დაკორდებული. ფიტოცენოზების საერთო პროექციული დაფარულობა 80-90%-აღწევს. ედიფიკატორია ურო (*Bothriochloa schaeum*), რომლის პროექციული დაფარულობა 45-50%-დან 60-75%-მდეა. მონაწილეობენ სათითურა (*Dactylis glomerata*), თივაქასრა (*Poa bulbosa*), თავშავა (*Origanum vulgare*), ტიმოთელა (*Phleum paniculatum*), იონჯა (*Medicago hemicycla*), ბეგქონდარა (*Thymus tiffisiensis*), მინდერისნემსა (*Galium verum*), კუტი ბალახი (*Teucrium polium*), პეტროფაგია (ქვატეხია) (*Petrorhagia saxifraga*), ჩვეულებრივი კრაზანა (*Hypericum perforatum*), ლამაზა (*Silene italica*), სამყურა (*Trifolium syn. Grossheimia macrocephala*) *campestre*), საყვიტოლო (*Sideritis montana*), *Xeranthemum cylindraceum*, ხახვისთავა (*Centaurea macrocephala*).

3. ბაწარის ნაკრძალი ვერტიკალურად ზღვის დონიდან 700 მ-დან 2000 მ-მდე სარტყელშია მოქცეული, ხოლო ილტოს აღკვეთილი 900-1000 მ-დან 2200-2300 მ-ის ფარგლებშია. შესაბამისად, ისინი არამართო ტყის, არამედ სუბალპურ ზონასაც მოიცავენ. თუმცა ორივე შემთხვევაში სუბალპური ზონა მხოლოდ უმნიშვნელო პროპორციითაა წარმოდგენილი და უმეტესად ტყით დაფარული, ზოგან საკმაოდ რთული და დანაწევრებული მთიანი ლანდშაფტით ხასიათდება. ბაწარისა და ილტოს ტყის ჰაბიტატი, თავის მხრივ, მრავალფეროვანი მცენარეულობის ტიპებითაა წარმოდგენილი. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალში გამოყოფილია შემდეგი მცენარეული თანასაზოგადოებები: წიფლნარი, უთხოვრიანი, რცხილნარი, წაბლნარი, მურყნარი და სუბალპური ცენოზი. წიფლნარი ნაკრძალისათვის ყველაზე დამახასიათებელია, მას ყველაზე დიდი ადგილი უკავია და არაერთი მცენარეული ასოციაცია გვხვდება:

ა) წიფლნარი მთის წივანას საფარით (*Fageta festucosum*) – გავრცელებულია ზ.დ.-დან 900-1800 მ. სიმაღლეზე;

- ბ) წიფლნარი ჩადუნას საფარით (*Fageta dryopteridosum*) – გვხვდება მცირე ფრაგმენტების სახით 1000-1800 მ-ის დიაპაზონში;
- გ) წიფლნარი მაყვლის საფარით (*Fageta rubosum*) – გავრცელებულია 1200-1700 მ-ის ფარგლებში, თითქმის ყველა ექსპოზიციის 15°-40° დაქანების ფერდობებზე;
- დ) წიფლნარი მაყვლიან-ჩადუნიანი (*Fageta ruboso-dryopteridosum*) – გავრცელებულია ჩრდილოეთის, სამხრეთისა და სამხრეთ-აღმოსავლეთის 20°-35°-იანი დაქანების ფერდობებზე.
- ე) რცხილნარ-წიფლნარი მთის წივანას საფარით (*Carpineto-Fageta festucosum*) გვხვდება შედარებით იშვიათად, უმეტესად განვითარებულია სამხრეთისაკენ მიმართულ 25-40°-იანი დაქანების ფერდობებზე;
- ვ) უთხოვრიან-წიფლნარი სუროიანი (*Taxeto-Fageta hederosum*) – გავრცელებულია ბაწარის ხევის მარჯვენა მხარეს მომცრო ფრაგმენტების სახით, გვხვდება ზ.დ.-დან 1000-1200 მ-ის ფარგლებში;
- ზ) უთხოვრიან - წიფლნარი ჭყორიან - სუროიანი საფარით (*Taxeto-Fageta ilexoso-hederosum*) – გვხვდება ძალიან იშვიათად, გავრცელებულია ბაწარის ხეობის მარჯვენა მხარეს ზ.დ. 1100 მ-ზე და მისი ფართობი 1 ჰა-ს შეადგენს. უთხოვრიანის ცენოზი (*Taxeta; Taxus baccata*) გვხვდება მდინარე ბაწარის მარჯვენა მხარეს ზ.დ.-დან 900-1300 მ-ის ფარგლებში. იგი წარმოდგენილია ფრაგმენტების სახით ჩრდილოეთ და ჩრდილო-აღმოსავლეთის ექსპოზიციის 30-40° დაქანების ფერდობებზე და თხემურ შემაღლებებზე. კალთაშეკრულობა 0.7-0.8. ერთეული სახით ერევა წიფელი (*Fagus orientalis*). ქვეტყის პროექციული დაფარულობა 20-35%-ია. ქვეტყეში დომინანტია პასტუხოვის სურო (*Hedera pastuchowii*). დამახასიათებელი სახეობებია: პონტოს მაჯალვერი (*Daphne pontica*), მაყვალი (*Rubus caucasicus*). ბალახეულ საფარში ჭარბობენ: გოგრიჭა (*Cephalanthera rubra*), წმინდა სიმონის ბალახი (*Circaea lutetiana*), სამეფო გვიმრა (*Dryopteris filix mas*), ხახია (*Pachyphragma macrophyllum*). რცხილნარის ცენოზი (*Carpineta; Carpinus caucasica*) წარმოდგენილია შემდეგი ვარიანტებით;
- თ) წიფლნარი მკვდარსაფარიანი (*Fageta nudum*) – გავრცელებულია 900-1300 მ-ის დიაპაზონში, ჩრდილოეთის, აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ფერდობებზე, იშვიათად სამხრეთ კალთებზეც. ფერდობების დაქანება 10-30°-ია;
- ი) წიფლნარ - რცხილნარი მთის წივანას საფარით (*Fageto-Carpineta festucosum*) – უმეტესად გავრცელებულია სამხრეთისაკენ მიმართულ 25-35°-იან ფერდობებზე. დომინანტია რცხილა (*Carpinus caucasica*), კოდომინანტია წიფელი (*Fagus orientalis*). დამახასიათებელი სახეობები: კავკასიური ცაცხვი (*Tilia caucasica*), ლეკა, ლეკის ხე (*Acer platanoides*). ქვეტყეში გვხვდება არა კარგად განვითარებული. მასში მონაწილეობენ: თხილი (*Corylus avellana*), იელი (*Rhododendron luteum*), მაყვალი (*Rubus caucasicus*), ზღმარტლი (*Mespilus germanica*) და სხვა;
- კ) წაბლნარი ცენოზი (*Castaneta; Castanea sativa*) – მეტწილად გვხვდება მდ. ბაწარის მარცხენა მხარეს და ფრაგმენტული გავრცელებით ხასიათდება. გამოიყოფა რამდენიმე ვარიანტი. ყველა მათგანი მცირე ფრაგმენტის სახითაა წარმოდგენილი;
- ლ) წაბლნარი სუროს საფარით (*Castanetum hederosum*) – კალთაშეკრულობა 0,8-0,85-ია. გვხვდება 950-1000მ-ის სიმაღლეზე სამხრეთის ექსპოზიციის 15-180-იან დაქანებული ფერდობებზე. კალთაშეკრულება 0,8-0,85 -ია. ედიფიკატორია წაბლი (*Castanea sativa*); მცირე რაოდენობით შერეულია რცხილა (*Carpinus caucasica*) და აღმოსავლური წიფელი (*Fagus orientalis*). კარგად არის გამოხატული სუროს (*Hedera pastuchowii*) საფარი;
- მ) რცხილნარ-წაბლნარი იელის ქვეტყით (*Carpineto-Castaneta azaleosum*) – გავრცელებულია ზ. დ.-დან 1000-1200 მ-ის ფარგლებში, სამხრეთ-აღმოსავლეთის ექსპოზიციის 20-25°-იანი დაქანების ფერდობებზე. კალთაშეკრულობა 0.7- 0,8-ს შეადგენს. ედიფიკატორია წაბლი (*Castanea sativa*), კოდომინანტი რცხილა (*Carpinus caucasica*). ქვეტყეში დომინანტია იელი (*Rhododendron luteum*). დამახასიათებელი სახეობებია: კავკასიური მოცვი (*Vaccinium arctostaphylos*), თხილი (*Corylus avellana*), კავკასიური მაყვალი (*Rubus caucasicus*) და სხვა;
- ნ) წაბლნარ-მაყვალის საფარით (*Castanea rubosum*) გვხვდება 1100-1200 მ-ის ფარგლებში, ტენიან ადგილებში და ჰუმუსით მდიდარ ნიადაგებზე. კალთაშეკრულობა 0,6- 0,7-ია. ქვეტყის

პროექციული დაფარულობა 30-40%-ს შეადგენს. ქვეტყის დომინანტია კავკასიური მაყვალი (*Rubus caucasicus*). ბალახეულ საფარში დამახასიათებელია ენდრონიკა (*Galium odoratum*), სამეფო გვიმრა (*Dryopteris filix mas*), წმინდა სიმონის ბალახი (*Circaea lutetiana*);

ო) წიფლნარ-რცხილნარ-წაბლნარი (*Fageto-Carpineto-Castanetum nudum*) – გვხვდება ზ.დ.-დან 1050-1150 მ-ის სიმაღლეზე; სამხრეთის ექსპოზიციის 30⁰-იანი დაქანების ფერდობებზე. ნიადაგი საშუალო სიღრმისაა, ძლიერ ხირხატიანი, ზომიერად დატენიანებულ-მომშრალ, კალთაშეკრულობა 0,7-0,8. ედიფიკატორია წაბლი (*Castanea sativa*). კოდომინანტები რცხილა (*Carpinus caucasicus*), აღმოსავლეთის წიფელი (*Fagus orientalis*). ბუჩქებიდან და ბალახებიდან მონაწილეობენ: მაყვალი (*Rubus caucasicus*), იელი (*Rhododendron luteum*), თხილი (*Corylus avelana*), პასტუხოვის სურო (*Hedera pastuchowii*), ენდრონიკა (*Galium odoratum*), წივანა (*Festuca drymeja*), მაჩიტა (*Campanula rapunculoides*);

პ) მურყნარის ცენოზი (*Alneta; Alnus barbata*) – ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის ვაკე რელიეფის ტენიანიადაგიან ტერასაზე გავრცელებულია მდინარის ორივე მხარეს, ხეობის თითქმის მთელ გაყოლებაზე (მანამ სანამ მდინარის კალაპოტი და რელიეფი ამის საშუალებას იძლევა). მურყნარი ჭალის ტყეს მიეკუთვნება;

ჟ) ნაკრძალში 3 ვარიანტია წარმოდგენილი:

ჟ.ა) მურყნარი შავი გვიმრის საფარით (*Alneta matteucciosum*) – ყველაზე ფართოდაა გავრცელებული მდინარის ორივე მხრის ტერასებზე. კალთაშეკრულობა 0,6-0,8 ფარგლებშია. ედიფიკატორია მურყანი (*Alnus barbata*); მონაწილეობენ რცხილა (*Carpinus caucasica*), აღმოსავლური წიფელი (*Fagus orientalis*), თელადუმა, თელამუმი (*Ulmus eliptica*), წნორი (*Salix alba*). ქვეტყის დამახასიათებელი: დიდგულა (*Sambucus nigra*), თხილი (*Corylus avelana*), მაყვალი (*Rubus caucasicus*), ჭანჭყატი (*Euonymus latifolia*);

ჟ.ბ) მურყნარი შავი გვიმრისა და სუროს საფარით (*Alnetum matteuccioso-hederosum*). ფრაგმენტულადაა გავრცელებული მდ. ბაწარის ორივე მხარის ტერასებზე და ჩართულია ცენოზი წინა ვარიანტის არეალში. თავისი სტრუქტურით სწორედ წინა ვარიანტის მსგავსია, რომლისგანაც განსხვავდება სუროს (*Hedera pastuchowii*) ფართო მონაწილეობით, რის გამოც შავი გვიმრის საერთო წილი შემცირებულია. მურყნარი ხახიას საფარით (*Alnetum pachyphragmosum*) გვხვდება იშვიათად, მომცრო ფრაგმენტების სახით. წინა ორი ვარიანტისგან განსხვავებით, მის ბალახოვან საფარში დომინირებს ხახია (*Pachyphragma macrophyllum*). დანარჩენი სტრუქტურა წინა ვარიანტების მსგავსია;

ჟ.გ) სუბალპური ცენოზი (*Prata subalpina*). ბაწარის ნაკრძალის ზედა საზღვარი 2000 მ-ზე გადის (ტბათანა, ზუროსგორის მასივი), სადაც სუბალპური პარკული ტყისა და სუბალპური მდელოების ვიწრო ზოლია წარმოდგენილი (1800-1950 მ-დან 2000 მ-მდე). სუბალპური პარკული ტყე წიფლისა და მთის ნეკერჩხლისგან არის შექმნილი. უფრო მაღლა მხოლოდ მთის ნეკერჩხლის საკმაოდ დიდტანიანი გაფანტული ინდივიდები ვრცელდება. ჩაზნექილ რელიეფზე მარცვლოვან-ნაირბალახოვანი (*Graminosa-mixtoherbosum*) მდელოების რამდენიმე ვარიანტია წარმოდგენილი, ხოლო შემადგენულ გორებზე განვითარებულია ნაირბალახოვან-მიგვიანი (*Nardetum-mixtoherbosum*) მდელოები, რომლებიც თხემებს თითქმის ტყის საზღვრამდე მიუყვება.

4. ილტოს ალკვეთილის ძირითადი ცენოზებია: წიფლნარი (*Fageeta; Fagus orientalis*); რცხილნარი (*Carpineta; Carpinus caucasica*); მურყნარი (*Alneta; Alnus barbata*); სუბალპური მდელო და სუბალპური მაღალბალახეულობა. წიფლნარის ცენოზი ალკვეთილის ყველაზე დამახასიათებელი მცენარეულობაა. ვხვდებით წიფლნარის მრავალ, ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვავებულ ვარიანტს;

ა) წიფლნარი მთის წივანას საფარით (*Fageta festucosum*) – გავრცელებულია ზ.დ.-დან 900-1800 მ სიმაღლეზე. როგორც წესი, წარმოდგენილია სამხრეთის ფერდობებზე, ხოლო მცირე ფრაგმენტების სახით გვხვდება სხვა ექსპოზიციის ფერდობებზეც, ასევე თხემებზე. ფერდობების

დაქანება საკმაოდ დიდია (20-40°. ერთეული სახით მონაწილეობენ რცხილა (*Carpinus caucasica*), ბეგონიისფოთოლა ცაცხვი (*Tilia caucasica*), ქორაფი, ნეკერჩხალი (*Acer laetum*) და სხვა;

ბ) წიფლნარი ჩადუნას საფარით (*Fageeta dryopteridosum*) გვხვდება მცირე ფრაგმენტების სახით 1000-1800 მ-ის დიაპაზონში. განვითარებულია სხვადასხვა ექსპოზიციის, 20-35°-იან ფერდობებზე. ხევნარი მონოდომინანტურია. იშვიათად შერეულია რცხილა (*Carpinus caucasica*), ცაცხვი (*Tilia caucasica*), ლეკა (*Acer platanoides*) და სხვ. კალთაშეკრულობა 0,6-0,8 ფარგლებშია. არცთუ იშვიათია ქარქცევით გამოწვეული ბუნებრივი ფანჯრები. ქვეტყე არ არის წარმოდგენილი. წიფლნარი მაყვლის საფარით (*Fageeta rubosum*) გავრცელებულია 1200-1700 მ-ის ფარგლებში, თითქმის ყველა ექსპოზიციის 15-400 დაქანების ფერდობებზე. ნიადაგი ტყის ყომრალი ტიპისაა, სხვადასხვა სიღრმის, ზომიერად დატენიანებული და ხირხატიანი. მონოდომინანტურ ხევნარში ერთეული სახით ერევა: რცხილა (*Carpinus caucasica*), ბეგონიისფოთოლა ცაცხვი (*Tilia caucasica*), ლეკა (*Acer platanoides*), ქორაფი (*Acer laetum*) და სხვ. დომინანტია მაყვალი (*Rubus caucasicus*). გვხვდება: თხილი (*Corylus avelana*), წერწა, კავკასიური ცხრატყავა (*Lonicera caucasica*), დიდგულა (*Sambucus nigra*);

გ) წიფლნარი მაყვლიან-ჩადუნიანი (*Fageeta ruboso-dryopteridosum*) – გავრცელებულია ჩრდილოეთის, დასავლეთის, სამხრეთისა და სამხრეთ-აღმოსავლეთის 20-35°-იანი დაქანების ფერდობებზე. ნიადაგი ტყის ყომრალია, ტენიანი ან ზომიერად დატენიანებული, ხირხატიანი. ეს ვარიანტი გარდამავალია წიფლნარ-ჩადუნიანი და წიფლნარ-მაყვლიან ცენოზის ვარიანტებს შორის. კალთაშეკრულობა 0,6-0,8 არ აღემატება და მონოდომინანტურია. ერევა მხოლოდ რცხილა (*Carpinus caucasica*), ცაცხვი (*Tilia caucasica*), ლეკა, ლეკის ხე (*Acer platanoides*). მაყვლის ქვეტყე არათანაბრადაა განვითარებული. უკეთესადაა წარმოდგენილი მეჩხერ ადგილებსა და ფანჯრებში. მისი საერთო პროექციული დაფარულობა 20-40%-ია (ფანჯრებში 50-70%). ერთეული სახით შერეულია თხილი (*Corylus avelana*), *Sambucus nigra*. ასევე, არათანაბრადაა განვითარებული ბალახოვანი საფარიც (პროექციული დაფარულობა 20-40%). დომინანტია სამეფო გვიმრა (*Dryopteris filix mas*). მონაწილეობენ: დიდი სვინტრი (*Polygonatum glaberrimum*), შალამანდილი (*Salvia glutinosa*), ენდრონიკა (*Galium odoratum*), წმინდა სიმონის ბალახი (*Circaea lutetiana*), ტყისბოლოკა (*Dentaria balbifera*), *Sanicula europaea*, მდედრობითი გვიმრა (*Athyrium filix femina*);

დ) რცხილნარ-წიფლნარი მთის წივანას საფარით (*Carpineto-Fagetum festucosum*) – გვხვდება შედარებით იშვიათად. უმეტესად განვითარებულია სამხრეთისაკენ მიმართულ 25-40°-იანი დაქანების ფერდობებზე. ნიადაგი ტყის ყომრალია, თხელი ან საშუალო სიღრმის. კალთაშეკრულობა 0,6-0,8 ფარგლებშია. რცხილასა და წიფლის თანაფარდობა საშუალოდ 5-7/3-5-ზეა. ქვეტყე არაა განვითარებული. ერთეულად გვხვდება: ჯიქა (*Lonicera caprifolium*), წერწა, კავკასიური ცხრატყავა (*Lonicera caucasica*), თხილი (*Corylus avelana*), იელი (*Rhododendron luteum*), მაყვალი (*Rubus caucasicus*), შინდი (*Cornus mas*) მაღალვერი (*Daphne pontica*). ბალახეული საფარი *Fagetum festucosum*-ის მსგავსია;

ე) წიფლნარი მკვდარსაფრიანი (*Fageeta nudum*). ილტოს აღკვეთილში საკმაოდ იშვიათად გვხვდება – გავრცელებულია ზღ. დ.-დან 1000-1300 მ-ის ფარგლებში, ჩრდილოეთის, აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ფერდობებზე, ხოლო უფრო იშვიათად – სამხრეთის ექსპოზიციის მთის კალთებზე. წიფელს ერთეულად ერევა *Carpinus caucasica* და *Tilia caucasica*. ქვეტყე და ბალახოვანი საფარი არაა განვითარებული. ბუჩქებიდან და ბალახებიდან ერთეული ინდივიდების სახით შეიძლება შეგვხვდეს: თხილი (*Corylus avelana*), *Hypericum androsaemum*, ჯიქა (*Lonicera caprifolium*) მაყვალი (*Rubus caucasicus*), *Sambucus nigra*, წივანა (*Festuca drymeja*), გოგრიჭა (*Cephalanthera rubra*), ენდრონიკა (*Galium odoratum*), წმინდა სიმონის ბალახი (*Circaea lutetiana*), ძაღლის სატაცური (*Tamus communis*) და სხვა;

ვ) უთხოვრიან-წიფლნარი სუროიანი (*Taxeto-Fageeta hederosum*) ილტოს აღკვეთილში იშვიათად გვხვდება და წარმოდგენილია მცირე ფრაგმენტების სახით. გავრცელებულია ბოხევისხევში, მშრალხევში, ჭირასხევში და საკანაფისხევში. განვითარებულია ჩრდილოეთის მიმართულებით (ჩრდილოეთი, ჩრდილო-აღმოსავლეთი, ჩრდილო-დასავლეთი) 25-45°

დაქანებულ ფერდობებზე. ხევნარის პირველ ქვეიარუსს ქმნის წიფელი. მისი კალთაშეკრულობა 0,5-0,7-ია. მეორე ქვეიარუსის შემქმნელია უთხოვარი (კალთაშეკრულობა 0,3-0,4; სიმაღლე 7-15; მ). იშვიათად გვხვდება სხვა ხეებიც: კავკასიური რცხილა (*Carpinus caucasica*), ცაცხვი (*Tilia caucasica*), ქორაფი (*Acer laetum*), პასტუხოვის სურო (*Hedera pastuchowii*). პროექციული დაფარულობა 7-10%- დან 30-40%-მდე ვარიირებს. ბუჩქებიდან ქვეტყეში ერთეული სახით მონაწილეობენ: მაჯალვერი (*Daphne pontica*), ჭანჭყატი (*Euonymus latifolia*), მაყვალი (*Rubus caucasicus*). ბალახებიდან: ენდრონიკა (*Galium odoratum*), სამეფო გვიმრა (*Dryopteris filix mas*), წივანა (*Festuca drymeja*), გოგრიჭა (*Cephalanthera rubra*), ხახია (*Pachyphragma macrophyllum*) და სხვა; ზ) წიფლნარი კავკასიური მოცვის ქვეტყით (*Fageeta arctostaphylosum*) ტიპური კოლხური ცენოზია. კახეთის კავკასიონზე პატარ-პატარა ფრაგმენტების სახითაა გავრცელებული, ილტოს აღკვეთილში იშვიათად გვხვდება. განვითარებულია 1400-1600 მ-ის დიაპაზონში, როგორც თხემურ შემადლებებზე, ასევე სხვადასხვა ექსპოზიციის 20-30° დაქანებულ ფერდობებზე. ხევნარი მონოდომინანტურია. ერევა მხოლოდ ცაცხვი (*Tilia caucasica*). კალთაშეკრულობა 0,7-0,8. ქვეტყეში დომინანტია: მოცვი (*Vaccinium arctostaphylos*). შერეულია იელი (*Rhododendron luteum*) ზოგჯერ დიდი რაოდენობით, თხილი (*Corylus avelana*), მაყვალი (*Rubus caucasicus*), ჭანჭყატი (*Euonymus latifolia*). დამახასიათებელი სახეობებია: წივანა (*Festuca drymeja*), ენდრონიკა (*Galium odoratum*). წიფლნარი იელის ქვეტყით (*Fageeta azaleozum*) კოლხური ტიპისაა და კახეთის კავკასიონზე შედარებით იშვიათად გვხვდება. ასევე, იშვიათია ის ილტოს აღკვეთილშიც, სადაც წარმოდგენილია ფრაგმენტულად. განვითარებულია სხვადასხვა ექსპოზიციის ფერდობების ზედა და თხემურ ნაწილებში. გავრცელებულია 1400-1600 მ-ის დიაპაზონში. ნიადაგი ტყის ყომრალის ტიპისაა, ზომიერად ტენიანი, ხირხატიანი. კალთაშეკრულობა 0,7-0,8 შეადგენს. შერეულია კავკასიური რცხილა (*Carpinus caucasica*), ცაცხვი (*Tilia caucasica*). ქვეტყის პროექციული დაფარულობა 30-60%-ია. ქვეტყის დომინანტია იელი (*Rhododendron luteum*). შერეულია: მოცვი (*Vaccinium arctostaphylos*), მაყვალი (*Rubus caucasicus*) ბალახნარი სუსტადაა განვითარებული. მასში მონაწილეობენ: ენდრონიკა (*Galium odoratum*), სამეფო გვიმრა (*Dryopteris filix mas*), დიდი სვინტრი (*Polygonatum glaberrimum*), ტყისბოლოკა (*Dentaria balbifera*);

თ) წიფლნარი წყავის ქვეტყით (*Fagetum laurocerasosum*) – ეს ვარიანტიც კოლხური ტიპისაა. კახეთის კავკასიონზე გვხვდება იშვიათად, ლაგოდეხის ნაკრძალში. ილტოს აღკვეთილში გავრცელებულია მხოლოდ საკანაფისხევეში ორივე ფერდობზე 30-45°-ზე, ზოგჯერ მეტზეც, 1100 მ-ის ზევით. აღნიშნული ხევი საკმაოდ ვიწროა და ამის გამო, ტენიანი. კალთაშეკრულობა 0,5-0,7-ს არ აღემატება. შერეულია მურყანი (*Alnus barbata*), პატარა თელა (*Ulmus minor*). ქვეტყეში გაბატონებულია წყავი (*Laurocerasus officinalis*). ერევა თხილი (*Corylus avelana*), მაყვალი (*Rubus caucasicus*), ჯიქა (*Lonicera caprifolium*), პასტუხოვის სურო (*Hedera pastuchowii*). ბალახეულ საფარში მონაწილეობენ: ხარისთვალა (ბორბალა) (*Paris incopleta*), დიდი სვინტრი (*Polygonatum glaberrimum*), ტყისბოლოკა (*Dentaria balbifera*), ხახია (*Pachyphragma macrophyllum*), სამეფო გვიმრა (*Dryopteris filix mas*), გვიმრა (*Asplenium trichomanes*), გვიმრა (*Phyllitis scolopendrum*), შალამანდილი (*Salvia glutinosa*), კილამურა – კლდის ძირტკბილა (*Polypodium vulgare*);

ი) რცხილნარის ცენოზი (*Carpineta; Carpinus caucasica*) – წარმოდგენილია შემდეგი ვარიანტით: წიფლნარ-რცხილნარი მთის წივანას საფრით (*Fageto-Carpinetum festucosum*). უმეტესად გავრცელებულია სამხრეთისკენ მიმართულ 25-350-იან ფერდობებზე. ნიადაგი ტყის ყომრალია, თხელი, მომშრალი. კალთაშეკრულობა 0,7-0,8 ფარგლებშია. ედიფიკატორია რცხილა (*Carpinus caucasica*), კოდომინანტია აღმოსავლური წიფელი (*Fagus orientalis*). დამახასიათებელი სახეობებია: ცაცხვი (*Tilia caucasica*), ლეკა, ლეკის ხე (*Acer platanoides*). ქვეტყე არაა კარგად განვითარებული. მასში მონაწილეობენ: თხილი (*Corylus avelana*), იელი (*Rhododendron luteum*), მაყვალი კავკასიური (*Rubus caucasicus*), ზღმარტლი (*Mespilus germanica*). დომინანტია: წივანა (*Festuca drymeja*), დამახასიათებელია: ენდრონიკა (*Galium odoratum*), ფურისულა (*Primula*

woronowii), ია (*Viola odorata*), არჯაკელი (*Lathyrus roseus*), დიდი სვინტრი (*Polygonatum glaberrimum*);

კ) მურყნარის ცენოზი (*Alneta*; *Alnus barbata*) გვხვდება ილტოს აღკვეთილში ძირითადად, მდ. ილტოს პირველ ტერასაზე განვითარებული. გვხვდება ასევე, ბორეასხევეში. აღკვეთილის ქვედა ნაწილში მურყნარები ანთროპოგენური ზემოქმედების შედეგად დეგრადირებულია. მურყნარის ცენოზი ძირითადად აღკვეთილის შუა ნაწილშია (მდ. ილტოს კალაპოტი) წარმოდგენილი. კალთაშეკრულობა 0,5-0,8. ედიფიკატორია მურყნია (*Alnus barbata*). მონაწილეობენ: აღმოსავლური წიფელი (*Fagus orientalis*), რცხილა (*Carpinus caucasica*), ცაცხვი (*Tilia caucasica*), იფანი (*Fraxinus excelsior*), წნორი (*Salix alba*), თელა (*Ulmus minor*). ქვეტყეში გვხვდება: დიდგულა (*Sambucus nigra*), თხილი (*Corylus avellana*), ჭანჭყატი (*Euonymus latifolia*), შავი კუნელი (*Crataegus pentagyna*), ძახველი (*Viburnum opulus*), ზღმარტლი (*Mespilus germanica*). ბალახეულ საფარში მონაწილეობენ: ბურა (*Petasites albus*) (ძალიან დიდი რაოდენობით), შავი გვიმრა (*Matteuccia struthiopteris*), შალამანდილი (*Salvia glutinosa*), ყვანჩალა (*Stachys sylvatica*), სამეფო გვიმრა (*Dryopteris filix mas*), ენდრონიკა (*Galium odoratum*), ნივრის მდოგვი (*Alliaria petiolata*), ნემსიწვერა (*Geranium robertianum*) ტყის ნაპირებზე დამახასიათებელია მაღალბალახეულობის ელემენტები. ბალახეული საფარის საერთო პროექციული დაფარულობა 70-90 %-ია. ბალახოვან საფარში მონაწილე მცენარეთაგან ფიტოცენოზური როლით ბურა (*Petasites albus*) გამოირჩევა. ცენოზის მოცემულ ვარიანტს შეიძლება ეწოდოს: მურყნარი ბურას საფარით (*Alneta petasitosum*).

მუხლი 15. ზურმუხტის ქსელი

1. „ზურმუხტის ქსელი“ წარმოადგენს ურთიერთდაკავშირებული ტერიტორიების სისტემას, სადაც ბიომრავალფეროვნების შესაბამისი მართვა და მონიტორინგი ხორციელდება. „ზურმუხტის ქსელის“ მექანიზმი შექმნილია ბერნის კონვენციის (კონვენცია „ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“) ეგიდით, ევროპის ბუნებრივი ჰაბიტატების დასაცავად, რომლის მთავარ მიზანს წარმოადგენს იმ სახეობებისა და ჰაბიტატების გრძელვადიანი შენარჩუნების უზრუნველყოფა, რომლებიც ამ კონვენციის მიხედვით დაცვის განსაკუთრებულ ღონისძიებებს საჭიროებენ. „ზურმუხტის ქსელი“ სპეციალური საკონსერვაციო ტერიტორიებისაგან შედგება, რომლებსაც გააჩნიათ საფრთხის წინაშე მყოფი, ენდემური, მიგრირებადი და ბერნის კონვენციით მკაცრად დაცული სახეობების, ასევე, საფრთხის წინაშე მყოფი ჰაბიტატებისა და სხვადასხვა ტიპის ჰაბიტატებისგან შემდგარი მოზაიკური სისტემების შენარჩუნების ან აღდგენის პოტენციალი.

2. ბაწარის ზურმუხტის ტერიტორიის სარეგისტრაციო კოდია GE0000015. ტერიტორიაზე გავრცელებული განსაკუთრებული მნიშვნელობის ჰაბიტატებიდან, რომლებიც ზურმუხტის ქსელის ნაწილს წარმოადგენს, აღსანიშნავია G1.6 (წიფლნარი) და G3.9 (წიწვიანი ტყე) *Cupressaceae*-ს ან *Taxaceae*-ს დომინირებით.

3. ბერნის კონვენციის მე-6 რეზოლუციის სახეობებიდან ბაწარის ზურმუხტის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია შემდეგი სახეობები: მსხვილი ძუძუმწოვრებიდან – მურა დათვი (*Ursus arctos*); რუხი მგელი (*Canis lupus*), ფოცხვერი (*Lynx lynx*). წვრილი ძუძუმწოვრებიდან შემდეგი ღამურები: ევროპული მაჩქათელა (*Barbastella barbastellus*), ჩვეულებრივი ფრთაგრძელი (*Miniopterus schreibersii*), ყურწვეტა (წვეტყურა) მდამიობი (*Myotis blythii*), სამფერი მდამიობი (*Myotis emarginatus*); კრაზანაჭამია (ირაო) (*Pernis apivorus*); დიდი ცხვირნალა (*Rhinolophus ferrumequinum*); მცირე ცხვირნალა (*Rhinolophus hipposideros*); მიმინოსებრი ასპუჭაკა (*Sylvia nisoria*). ფრინველებიდან – ბუკიოტი (*Aegolius funereus*), მცირე მყივანი არწივი (*Aquila clanga*) ჩვეულებრივი უფეხურა (*Caprimulgus europaeus*), თეთრზურგა კოდალა (*Dendrocopos leucotos*), სამუალო ჭრელი კოდალა (*Dendrocopos*), შავი კოდალა (*Dryocopus martius*), წითელყელა (*morbilli*) ბუზიჭერია მემატლია (*Muscicapa*), ნახევართეთრყელა ბუზიჭერია (ნახევართეთრყელა მემატლია) (*Ficedula semitorquata*), ზია არწივი (*Hieraaetus pennantus*), ჩვეულებრივი ღაჟო (*Lanius collurio*). ქვეწარმავლებიდან – აღმოსავლური სავარცხლიანი ტრიტონი (*Triturus karelinii*).

მწერებიდან - ხოჭოები: მუხის დიდი ხარაბუზა (*Cerambyx cerdo*), ალპური ხარაბუზა (*Rosalia alpina*). პეპლები: არქტიკული ცისფერა (კლდის ცისფერა) (*Agriades glandon aquilo*), მჟაუნას მრავალთვალა (*Lycaena dispar*). შავტუხა მედუზა (*Erebia medusa Polaris*). ნემსიყლაპია: ორფერი ნემსიყლაპია (ჭაობის ნემსიყლაპია ან დიდი ლეუკორინია) (*Leucorrhinia Pectoralis*).

4. „ზურმუხტის ქსელის“ ილტოს ტერიტორიის სარეგისტრაციო კოდია GE0000024. აღკვეთილის ტერიტორია C ტიპს მიეკუთვნება. ჰაბიტატების მიხედვით აქ წარმოდგენილია E3.4 (ნოტიო ან სველი ეუტროფული და მეზოტროფული ბალახოვანი ცენოზები) და G1.6 (წიფლნარი). ილტოს აღკვეთილის ტერიტორიაზე გავრცელებული განსაკუთრებული მნიშვნელობის ჰაბიტატებიდან, რომლებიც დაცვის მიზნით წარმოადგენს ზურმუხტის ქსელის ნაწილს, აღსანიშნავია ნოტიო ან სველი ეუტროფული და მეზოტროფული ბალახოვანი ცენოზები და წიფლნარები. გავრცელებული ჰაბიტატებიდან ილტოს აღკვეთილში კორომის სახით გვხვდება მხოლოდ ზურმუხტის ქსელის ალპური ტიპის ტყის ჰაბიტატები.

5. ბერნის კონვენციის მე-6 რეზოლუციის სახეობებიდან ილტოს ზურმუხტის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია შემდეგი სახეობები: მსხვილი ძუძუმწოვრებიდან - მურა დათვი (*Ursus arctos*); რუხი მგელი (*Canis lupus*), ფოცხვერი (*Lynx lynx*). წვრილი ძუძუმწოვრებიდან შემდეგი ღამურები - ევროპული მაჩქათელა (*Barbastella barbastellus*), ჩვეულებრივი ფრთაგრძელი (*Miniopterus schreibersii*). ყურწვეტა (წვეტყურა) მლამიობი (*Myotis blythii*), სამფერი მლამიობი (*Myotis marginatus*); დიდი ცხვირნალა (*Rhinolophus ferrumequinum*); მცირე ცხვირნალა (*Rhinolophus hipposideros*) ფრინველებიდან: ბუკიოტი (*Aegolius funereus*), მცირე მყივანი არწივი (მცირე თეთრლაქებიანი არწივი) (*Aquila pomarina*), ზარნაშო (*Bubo bubo*), ჩვეულებრივი უფეხურა (*Caprimulgus europaeus*), თეთრზურგა კოდალა (*Dendrocopos leucotos*), სამუალო ჭრელი კოდალა (*Dendrocopos*), შავი კოდალა (*Dryocopus martius*), წითელყელა (მცირე) ბუზიჭერია მემატლია (*Ficedula parva*), ნახევართეთრყელა ბუზიჭერია (ნახევართეთრყელა მემატლია) (*Ficedula semitorquata*), ზია არწივი (*Hieraaetus pennantus*), ჩვეულებრივი ღაჭო (*Laniidae*) მიმინოსებრი ასპუჭაკა (*Sylvia nisoria*), კრაზანაჭამია (ირაო) (*Pernis apivorus*). ქვეწარმავლებიდან: აღმოსავლური სავარცხლიანი ტრიტონი (*Triturus karelinii*). მწერებიდან: მუხის დიდი ხარაბუზა (*Cerambyx cerdo*), ალპური ხარაბუზა (*Rosalia alpina*). პეპლებიდან: არქტიკული ცისფერა (კლდის ცისფერა) (*Agriades glandon aquilo*), მჟაუნას მრავალთვალა (*Lycaena dispar*).

მუხლი 16. ბიომრავალფეროვნება

1. ფლორა:

ა) ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიები მიეკუთვნება აღმოსავლეთ საქართველოს გეობოტანიკურ ოლქს, კავკასიონის სამხრეთული ზონის ოლქის მთიან კახეთის გეობოტანიკურ რაიონს, რომელშიც მოქცეულია კახეთის კავკასიონსა და გომბორის ქედს შორის. ამ რაიონის სიმაღლებრივი ამპლიტუდა ზღვის დონიდან 400-3500 მ-ზე მერყეობს. კახეთის კავკასიონის მცენარეული საფარი გამოირჩევა მეზოფილური ხასიათით და მესამეული, სხვადასხვა წარმოშობის რელიქტების მრავალფეროვნებით. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორია პირველ რიგში თავისი უნიკალური ფლორითაა განთქმული, რაც აიხსნება იმით, რომ კახეთის კავკასიონზე მდ. ალაზნის აუზი წარმოადგენს რეგიონს, სადაც მცენარეული საფარი და ფლორის მნიშვნელოვანი ნაწილი მილიონობით წლის წინ არსებული, მესამეული პერიოდის მცენარეული მრავალფეროვნების ნაშთს წარმოადგენს. ეს რელიქტები სხვადასხვა წარმოშობისაა, კერძოდ: კოლხური, თალიშური, ტუგაული;

ბ) ტყის სარტყელს მთელი დაცული ტერიტორიების 98 % უჭირავს. გამოიყოფა სამი ქვესარტყელი: ტყის ქვედა ქვესარტყელი, რომელიც ვრცელდება ზღვის დონიდან 400-1000 მ-დე. ძირითადად წარმოდგენილია მუხნარი, რცხილნარი და წიფლნარი ტყეები, ასევე ძელქვნარები. ტყის შუა სარტყელი, რომელიც ვრცელდება ზღვის დონიდან 1000-1500 მ-დე. ძირითადად გაბატონებულია წიფლის თანასაზოგადოებები. აღნიშნულ სარტყელში წარმოდგენილია უთხოვრიანები. ტყის სარტყლის ზემო ქვესარტყელი ვრცელდება 1500-1850 მ-დე და გარდა წიფლნარებისა ასევე გავრცელებულია მაღალმთის ტყეები მაღალმთის მუხის, მაღალმთის

ნეკერჩხლის, ცირცელისა და არყის მონაწილეობით. ტყის კორომების გარდა მცირე ფერობებზე გვხვდება აგრეთვე სუბალპური მაღალბალახეულობა და სტეპი. აღნიშნულ სარტყელში შეიძლება შეგვხვდეს ე.წ. ტანდაბრეცილი ტყეების ელემენტებიც;

გ) ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალში აღწერილია 60-მდე ოჯახის 220 სახეობაზე მეტი ჭურჭლოვანი მცენარე, ბაწარის ნაკრძალსა და ილტოს აღკვეთილში კი 98 ოჯახში გაერთიანებული 670-მდე სახეობა, რომელთაგან 50-მდე კავკასიის ენდემს წარმოადგენს. მათგან, პირველ რიგში, აღსანიშნავია მესამეული პერიოდის რელიქტი ძელქვა (*Zelkova carpinifolia*), რომელსაც 208 ჰა ჰექტარი უკავია. ნაკრძალში ძელქვა შედარებით ვიწრო ზოლად 400-500 მ-ზეა გავრცელებული. კორომში მისი მონაწილეობა 70-80 % აღწევს, რომელთანაც შერეულია რცხილა (*Carpinus caucasica*), ქართული მუხა (*Quercus iberica*), იფანი (*Fraxinus excelsior*), მინდვრის ნეკერჩხალი (*Acer campestre*), ჯაგრცხილა (*Carpinus orientalis*) და სხვა. ძელქვის გავრცელების არეალის ზემო ნაწილში სურათი განსხვავებულია. აქ ძელქვის შედარებით მსხვილი და მაღალი ხეები გვხვდება: სიმაღლით 10-20 მ (ზოგიერთი 25 სმ) სიმსხო 50-60 სმ. აქ არის ძელქვის ყველაზე დიდი ხე (სიმაღლე 32 მ, სიმსხო 1 მეტრი), რომელსაც „ტყის ბელადს“ უწოდებენ. დანარჩენ ტერიტორიაზე წარმოდგენილია რცხილის, მუხის, წიფლისა და ჯაგრცხილის კორომები. ჩამოთვლილ კორომებში მცირე ჯგუფებად და ერთეული ხეების სახით შერეული პატარა თელადუმა (*Ulmus minor* Mill) და შიშველი თელადუმა (*Ulmus glabra* Huds). ასევე კავკასიური აკაკი (*Celtis australis*), პანტა (*Pyrus caucasica*), მაჟალო (*Malus orientalis*), ნეკერჩხალი მინდვრის (*Acer campestre*), ლავანი (*Pterocarya pterocarpa*), უთხოვარი (*Taxus baccata*), ცაცხვი (*Tilia cordata*), მურყანი (*Alnus incana*), ჩვეულებრივი ხურმა (*Diosporus lotus*), ჩვეულებრივი იფანი (*Fraxinus excelsior*), შინდი (*Cornus mas*), ტყემალი (*Prunus divaricata*), ბალამწარა (*Cerasus silvestris*), ზღმარტლი (*Mespilus germanica*), ჭნავი (*Sorbus caucasigena*), თეთრი ტირიფი (*Salix alba*), თამელი (*Sorbus torminalis*), ჯონჯოლი (*Staphilea pinnata*), თრიმლი (*Cottinus coggygia*), ჩვეულებრივი გრაკლა (*Spiraea hypericifolia*) და თეთრი ვერხვი, ხვალო (*Populus alba*), სამკურნალო =ნამდვილი ჟასმინი (*Jasminum officinale*) და სხვა. ნაკრძალის ბაზანეურის ნაწილში, სოფელ ბაზანეურთან კავკასიურ-ირანული ენდემის, ასევე მესამეული პერიოდის დენდროფლორის რელიქტის ძელქვის კორომია, რომელსაც 240-მდე ჰექტარი უკავია. ძელქვის მერქანი თავისი გამძლეობითაა ცნობილი – ასობით წლის განმავლობაში არ ღებება და არ ჭიანდება;

დ) ბაზანეურის ძელქვნარს განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ამ უნიკალური მცენარის კონსერვაციისათვის. მდ. ილტოს ხეობა განსაკუთრებით აღსანიშნავია ასევე იქ წარმოდგენილი კარგად შენახული წიფლნარების გამო. ტყის საბურველის შექმნაში მასთან ერთად რცხილა (*Carpinus caucasica*), ქორავი (*Acer laetum*), ცაცხვი (*Tilia cordata*), ქართული მუხა (*Quercus iberica*) და ზოგიერთი სხვა მცენარე მონაწილეობს. ქვეტყეში შინდი (*Cornus mas*), ჩვეულებრივი თხილი (*Corylus avellana*), კავკასიური კუნელი (*Crataegus caucasica*) და წერწა (*Lonicera caucasica*) იზრდება. მაღალი საკონსერვაციო ღირებულების ტყეებს განეკუთვნებიან უთხოვრიანი წიფლნარი ლიანებით, რომელიც მეტად იშვიათია ილტოს აღკვეთილში და ასევე წიფლნარი წყავით;

დ.ა) ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალში საქართველოს „წითელი წუსხის“ და რელიქტურის მცენარეებიდანაა გვხვდება: უთხოვარი (*Taxus baccata*), კოლხური ბუჩხ (*Buxus colchica*), კაკლის ხე (*Juglans regia*), შიშველი თელადუმა (*Ulmus glabra* Huds);

დ.ბ) ინვაზიური სახეობებიდან ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე გავრცელებულია გლედიჩია (*Gleditsia triacanthos*);

ე) ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალში მდინარე ბაწარის ხეობის შუა ნაწილში შემორჩენილია მესამეული პერიოდის დენდროფლორის რელიქტის - უთხოვრის ტყე. ტყის ფართობი თითქმის 240 ჰა-ია, რაც საკმაოდ იშვიათობას წარმოადგენს. ხეების უმეტესობა 500-1000 წლისაა, ზოგიერთი უფრო მეტისაც. ბაწარის უთხოვრებს ლიანები, პასტუხოვის სუროები და ეკალიჭები აქვთ ზედ შემოხვეული. ნაკრძალის ამ ნაწილში დაცულია აგრეთვე ხელუხლებელი წიფლნარი და მურყნარი. იმავე მდინარე ბაწარის სათავეებში მაღალმთის ბოკვის ულამაზესი კორომები გვხვდება;

ვ) ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალში საქართველოს „წითელი ნუსხის და რელიქტური სახეობებიდან აღსანიშნავია: ძელქვა (*Zelkova carpinifolium*), წაბლი (*Castanea sativa*); კაკლის ხე (*Juglans regia*), ლაფანი (*Pterocarya pterocarpa*), ჭალის მუხა (*Quercus pedunculiflora*), შიშველი თელადუმა (*Ulmus glabra Huds.*);

ზ) ილტოს აღკვეთილის ტერიტორიაზე ძირითადად გამოიყოფა წიფლნარის, რცხილნარის, მურყნარის, სუბალპური ცენოზები (სუბალპური მდელო და სუბალპური მაღალბალახეულობა), რომლებიც ძირითადად ბაწარის ხეობის მსგავსია. ისევე, როგორც ბაწარის ნაკრძალში, ილტოს აღკვეთილში ყველაზე დამახასიათებელი მცენარეულობაა წიფლნარი. ეს ცენოზი აქაც მრავალი, ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვავებული ვარიანტითაა წარმოდგენილი, რომლებიც ბაწარის ნაკრძალის ანალოგიური ცენოზების მსგავსია (იხ. ზემოთ), თუმცა ილტოს აღკვეთილში დამატებით გვხვდება წიფლნარის კიდევ რამდენიმე ძალზე საინტერესო ვარიანტიც. ილტოს აღკვეთილში წიფელთან ერთად ერთად გვხვდება ქართული მუხა (*Quercus iberica*), შიშველი თელადუმა (*Ulmus glabra Huds.*), პატარა თელადუმა (*Ulmus minor Mill.*), რცხილა (*Carpinus caucasica*), ჯაგრცხილა (*Carpinus orientalis*), ჩვეულებრივი თხილი (*Corylus avellana*), ლიტვინოვის არყი (*Betula pendula*), მურყანი (*Alnus incana*), ჩვეულებრივი (*Acer laetum*) და მიხდვრის ნეკერჩხალი (*Acer campestre*), შავი ვერხვი (*Populus nigra*), კავკასიური ცაცხვი (*Tilia caucasica*), ჩვეულებრივი იფანი (*Fraxinus exelsior*), თეთრი ტირიფი (*Salix alba*). შავი და წითელი კუნელი (*Crataegus caucasica*), ზღმარტლი (*Mespilus germanica*), პანტა (*Pyrus caucasica*), მაჟალო (*Malus orientalis Uglitz*), შინდი (*Cornus mas*), ბალამწარა (*Cerasus silvestris*), ტყემალი (*Prunus spinosa*), ჩვეულებრივი ძახველი (*Viburnum opulus L.*), ჩვეულებრივი თხილი (*Corylus avellana L.*), დიდგულა (*Sambucus nigra*), მაყვალი (*Rubus caucasica*) და სხვა. კოლხური ფლორის ელემენტებიდან აღსანიშნავია წიფლნარები წყავისა და კავკასიური მოცვის ქვეტყით. ილტოს აღკვეთილში საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობებიდან გვხვდება: შიშველი თელადუმა (*Ulmus glabra Huds.*), პატარა თელადუმა (*Ulmus minor Mill.*), უთხოვარი (*Taxus baccata*).

2. ფაუნა:

ა) ფაუნის სახეობრივი შემადგენლობა და ინდივიდების რაოდენობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული მცენარეულობის მახასიათებლებზე: სახეობათა შემადგენლობაზე, ზონალობაზე, ქვეტყეზე, ნაყოფმსხმოიარობაზე, ტყის ასაკსა და სხვა პირობებზე. ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალი საკმაოდ გამორჩეულია მცენარეული საკვების სიუხვით (წიფელი, წაბლი, უთხოვარი, ტყის კენკრა), რაც მრავალ ბალახისმჭამელ ცხოველს იზიდავს. დაცულ ტერიტორიაზე გავრცელებულია ძუძუმწოვრების 59 სახეობა. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ილტოს აღკვეთილში გავრცელებულია 35 სახეობის წერილი და 24 სახეობის მსხვილი ძუძუმწოვარი, მათ შორის აღსანიშნავია: შველი (*Capreolus capreolus*), არჩვი (*Rupicapra rupicapra*), გარეული ღორი (*Sus scrofa*), მურა დათვი (*Ursus arctos*), მგელი (*Canis lupus*), ფოცხვერი (*Lynx lynx*), ტურა (*Canis aureus*), მელა (*Vulpes vulpes*), მაჩვი (*Meles meles*), ქვის კვერნა (*Martes foina*), ტყის კვერნა (*Martes martes*), გარეული კატა (*Felis silvestris*), და სხვ. ასევე გვხვდება კავკასიური ციყვი (*Sciurus anomalus*) და რადეს ბიგა (*Sorex raddei*);

ბ) ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე დაფიქსირებულია 60-მდე ორნითოფაუნის წარმომადგენელი, თუმცა ვინაიდან უკანასკნელი ათწლეულია ორნითოლოგიური კვლევა არ ჩატარებულა, სავარაუდოა მეტი სახეობის არსებობაც. ბაწარა-ბაბანეურის ნაკრძალებისა და ილტოს აღკვეთილის მობინადრე სახეობებია: ქედანი, ჩხართვი, შაშვი, ყორანი, ჩიტბატონა, რამდენიმე სახეობის კოდალა და კიდევ არა ერთი სახეობის ბადის ფრინველი. აღსანიშნავია დაცულ ტერიტორიებზე წარმოდგენილი მტაცებელი ფრინველების სიმრავლე, რომელთაგან აღსანიშნავია ბატკანძერი (*Gypaetus barbatus*), ორბი (*Gyps fulvus*), სვავი (*Aegypius monachus*), მცირე კირკიტა (*Falco tinnunculus*), ქორი (*Accipiter gentilis*), მიმინო (*Accipiter nisus*), მთის არწივი (*Aquila chrysaetus fulva*) და სხვა;

გ) ბაწარის და ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალებსა და ილტოს აღკვეთილის ტერიტორიაზე გავრცელებულია ამფიბიების 7 სახეობა, მათ შორის: კავკასიური გომბეშო (*Bufo verrucosissimus*), ჩვეულებრივი ვასაკა (*Hyla arborea*), მწვანე გომბეშო (*Bufo viridis*) მცირეაზიური, მურა ბაყაყი

(*Rana macronemis*) და სხვა;

დ) არსებული მონაცემების საფუძველზე ქვეწარმავლებიდან წარმოდგენილია 14-მდე სახეობა. მათ შორისაა: კავკასიური ხვლიკი, მდელის ხვლიკი და ართვინის, ასევე გვხვდება ხმელთაშუაზღვის კუ (*Testudo graeca*). რეპტილიების სხვა სახეობებიდან აღსანიშნავია კავკასიური გველგესლა. მდ. ილტოში და მდ. ბაწარაში (მის შენაკადებშიც) კი გავრცელებულია მდინარის კალმახი (*Salmo trutta fario*);

ე) საქართველოს „წითელი წუსხის“ იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი სახეობებიდან ბაწარა-ბაზანეურის დაცულ ტერიტორიებზე განსაკუთრებით აღსანიშნავია წავი (*Lutra lutra*), ფოცხვერი (*Lynx lynx*), კავკასიური ციყვი (*Sciurus anomalus*) და სხვ. ილტოს აღკვეთილში გაავრცელებული სახეობებიდან აღსანიშნავია არჩვი (*Rupicapra rupicapra*). მურა დათვი (*Ursus arctos*) კი ყველა მათგანშია წარმოდგენილი;

ვ) დაცულ ტერიტორიებზე მობინადრე იშვიათი ფრინველებიდან აღსანიშნავია გლობალურად მნიშვნელოვანი სახეობები, როგორიცაა მთის არწივი (*Aquila crysaetos*), ფასკუნჯი (*Neophron percnopterus*), სვაი (*Aegypius monachus*), ორბი (*Gyps fulvus*), ბუკიოტი (*Aegolius funereus*), ბუხრინწა (*Aegolius funereus*) და შავი ყარყატი (*Ciconia nigra*);

ზ) ბაწარა-ბაზანეურის დაცულ ტერიტორიებზე კავკასიის ენდემური წვრილი ძუძუმწოვრების 11 სახეობაა გავრცელებული, მათგან აღსანიშნავია რადეს ბიგა (*Sorex raddei*), შავი ვირთაგვა (*Rattus rattus*), მექელის ცხვირნალა (*Rhinolophus mehelyi*), გიგანტური მეღამურა (*Nyctalus leisleri*) და სხვა;

თ) ქვეწარმავლებიდან 5 ენდემური სახეობაა წარმოდგენილი: ხმელთაშუაზღვის კუ (*Testudo graeca*), მდელის ხვლიკი (*Darevskia praticola*), ჭაობის კუ (*Emys orbicularis*), ზოლიანი ხვლიკი (*Lacerta strigata*) და დინიკის გველგესლა (*Vipera Dinikii*). ფრინველებიდან კი აღსანიშნავია კავკასიური ყარანა (*Phylloscopus lorenzii*).

მუხლი 17. ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა

1. ნაკრძალის ტერიტორიაზე მიწათსარგებლობის ფორმები რეგულირდება „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის და 2022 წლის 10 მაისის საქართველოს მთავრობის №235 დადგენილების „დაცული ტერიტორიების უძრავი ქონების სარგებლობაში გადაცემისა და სპეციალური დანიშნულებით სარგებლობის წესის განსაზღვრის თაობაზე“ შესაბამისად. ნაკრძალის ტერიტორიაზე არსებული მიწათსარგებლობის ფორმა შესაბამისობაშია ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) I კატეგორიასთან, სადაც დაშვებულია არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა, საგანმანათლებლო საქმიანობა. აღკვეთილის ტერიტორიაზე მიწათსარგებლობის ფორმები რეგულირდება „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის და 2022 წლის 10 მაისის საქართველოს მთავრობის №235 დადგენილების „დაცული ტერიტორიების უძრავი ქონების სარგებლობაში გადაცემისა და სპეციალური დანიშნულებით სარგებლობის წესის განსაზღვრის თაობაზე“ შესაბამისად. აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებული მიწათსარგებლობის ფორმა შესაბამისობაშია IUCN-ის IV კატეგორიასთან, სადაც დაშვებულია მანიპულაციური და არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა, საგანმანათლებლო საქმიანობა, ეკოტურიზმი, აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელება. აღკვეთილი შეიძლება დაიყოს ცალკეულ ნაწილებად, რომლებიც განსაზღვრავს აღკვეთილის ცალკეულ ტერიტორიებზე მიწათსარგებლობასთან დაკავშირებულ წესებსა და შეზღუდვებს.

2. ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიების საზღვრებში არსებული ტერიტორია სახელმწიფო საკუთრებას წარმოადგენს. ბაწარა-ბაზანეურის დაცულ ტერიტორიებზე იჯარით გაცემული ობიექტები და ტერიტორიები არ არის, აგრეთვე თითქმის არ ხდება ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა. აღკვეთილში შესაბამისი კანონით დაშვებულია სოკოს და ხილ-კენკროვნების შეგროვება, თუმცა ილტოს აღკვეთილის სიშორიდან გამომდინარე (40 კმ-დე გზა), მოსახლეობას უჭირს სოკოსა და ხილ-კენკროვნების შესაგროვებლად ტერიტორიამდე მისვლა. მეფუტკრეობა განვითარებულია დაცული ტერიტორიების საზღვრებს გარეთ, მაგალითად,

ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის მიმდებარე ტერიტორიაზე (დაახლოებით 100 მეტრში) ზაფხულში 2 თვით ათავსებენ რამდენიმე ასეულ ფუტკრის სკას.

მუხლი 18. ტრადიციული საქმიანობა

ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებს ესაზღვრება ახმეტის მუნიციპალიტეტებში შემავალი სოფლები. მოსახლეობა ოდითგანვე დაკავებული იყო მესაქონლეობით, მეზღვრობით, მევენახეობით, მეღვინეობით, ასევე მეფუტკრეობით. არარეგულირებული მესაქონლეობა ხშირ შემთხვევაში უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე. ადგილობრივი ეკონომიკის განვითარების ძირითად მიმართულებებს წარმოადგენს სოფლის მეურნეობა, ტურიზმი, მრეწველობა და ვაჭრობის სფეროები. ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალს ესაზღვრება 2 სოფელი - სოფ. ბაბანეური და სოფ. არგოხი. აღნიშნულ სოფლებში მოსახლეობა ძირითადად მიწათმოქმედებასა და მესაქონლეობას მისდევს.

მუხლი 19. სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტები

ახმეტის მუნიციპალიტეტს მაღალი პოტენციალი გააჩნია ღვინის ტურიზმის განვითარების მიმართულებით. ბოლო წლებში მოსახლეობამ აქტიურად დაიწყო მევენახეობისა და მეღვინეობის ტრადიციული მეთოდების გამოყენება. საკმაოდ განვითარებულია საოჯახო სასტუმროს ტიპის მომსახურება, მეპატრონეები ახორციელებენ საკვების მიწოდების უზრუნველყოფასაც. სოფლის მეურნეობის დარგებიდან ძირითადად განვითარებულია მევენახეობა, მესაქონლეობა, მეფრინველეობა, მებოსტნეობა, მეფუტკრეობა. სოფ. ბაბანეურში ნაკრძალის საზღვართან და სოფ. არგოხში გაშენებულია ვენახები და დასაქმებულია ადგილობრივი მოსახლეობა. სოფ. არგოხში მდებარეობს მეღვინეობა, რომლის მეპატრონე ფლობს დიდ ტერიტორიებს ნაკრძალის საზღვართან და მასაც გაშენებული აქვს ვენახები და დასაქმებული ჰყავს ადგილობრივი მოსახლეობა.

მუხლი 20. სამეცნიერო კვლევა და მონიტორინგი

1. ბაწარის და ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალები და ილტოს აღკვეთილი სამეცნიერო კვლევების წარმოებისა და მონიტორინგის თვალსაზრისით ქვეყანაში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ბაზას წარმოადგენს.
2. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ აქტიურად ხორციელდება ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი, რომელიც მოიცავს ფლორისა და ფაუნის სახეობების აღრიცხვას და მათი პოპულაციების მდგომარეობის შეფასებას, ამასთანავე სისტემატურად მიმდინარეობს მეტეოროლოგიური, კერძოდ კი ტემპერატურული მონაცემების და არასისტემური მოვლენების დოკუმენტირება. ყოველწლიურად, გაზაფხულიდან შემოდგომამდე ფიტო-პათოლოგიური კვლევები ხორციელდება. ადმინისტრაცია ხელს უწყობს მეცნიერებს სამეცნიერო კვლევების განხორციელებაში, მათგან ჭარბობს ბოტანიკური კვლევები.

მუხლი 21. ეკოსაგანმანათლებლო პოტენციალი

დაცული ტერიტორიების ერთ-ერთ მიზანს წარმოადგენს საზოგადოების გარემოსდაცვითი განათლების ხელშეწყობა და ამ მიმართულებით ცნობიერების ამაღლება. ასევე მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია მოსწავლე-ახალგაზრდობის გარემოსდაცვითი საგანმანათლებლო საქმიანობის, საველე გაკვეთილების ჩატარების, ბუნებაში ქცევის წესების შესწავლისა და საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავების საკითხებს.

მუხლი 22. ეკოტურისტული პოტენციალი

1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების, კერძოდ ილტოს აღკვეთილის უნიკალური ბიომრავალფეროვნება, ტყის ლანდშაფტები, პანორამული ხედების სიმრავლე, კარგი ადგილმდებარეობა და სიახლოვე ქალაქ ახმეტასთან, ვიზიტორთათვის საკმაოდ მიმზიდველ ფაქტორებს წარმოადგენს.

2. ილტოს აღკვეთილს გააჩნია სხვადასხვა ეკოტურისტული პროდუქტის განვითარების საკმაოდ კარგი პოტენციალი, მათ შორის ეკოსაგანმანათლებლო, სალაშქრო, სათავგადასავლო, სამეცნიერო, ბოტანიკური ტურების მოწყობის შესაძლებლობა.

მუხლი 23. ეკოსისტემური სერვისები

1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებს თავისი წვლილი შეაქვს ეკოსისტემური სერვისებით უზრუნველყოფის საკითხში. ადგილობრივ მოსახლეობას დაცული ტერიტორიების დამხმარე ზონაში განთავსებული აქვთ სკები. ფუტკრები კი სარგებლობენ დაცულ ტერიტორიებზე არსებულ ტყეებში ბალახოვანი და მერქნიანი მცენარეებით, რისი საშუალებითაც, ერთი მხრივ, ხელს უწყობენ ტყეების გენეტიკური მდგრადობის შენარჩუნებას და მეორე მხრივ, ადგილობრივ მოსახლეობას აწვდიან მნიშვნელოვან რესურსს. მოსახლეობა ასევე სარგებლობს ტყის არამერქნული რესურსებით: ხილი, კენკრა, სოკო, თხილი, წაბლი და სხვა.

2. მარეგულირებელი სერვისების თვალსაზრისით, კახეთის მოსახლეობა წყლის რესურსებით სარგებლობს ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიებიდან ჩამონადენი მდინარეებიდან. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ტყეები უდიდეს როლს ასრულებენ ქ. ახმეტისა და ქ. თელავის საჰაერო აუზის სანიტარიულ-ჰიგიენური და კლიმატური პირობების გაუმჯობესებაში. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ტყეებში დაგროვილია დიდი რაოდენობით ბიომასა, რომელიც უზრუნველყოფს ნახშირბადის მარაგის შენარჩუნებას, ჩაჭერას და ჟანგბადის გამოყოფას. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ტყის ნიადაგები ძირითადად მდებარეობს 30-35° დაქანების ფერდობებზე, აღნიშნულ ტერიტორიებზე წარმოდგენილ ტყეებს უდიდესი ნიადაგდაცვითი ფუნქცია გააჩნიათ, სადაც მერქნიანი მცენარეები თავიანთი ფესვთა სისტემით ბადესავით ეკვრიან წარმოდგენილ მოწყვლად ნიადაგებსა და ეფექტურად ებრძვიან ქარისმიერ და წყლის ეროზიულ პროცესებს. აღნიშნული ტყეები ეფექტურად ახდენენ წყლის ზედაპირული ჩამონადენის სიჩქარის შეჩერებას და უზრუნველყოფენ ნალექების დიდი ნაწილის ნიადაგის სიღრმეში ეტაპობრივ ჩაქონვას, რითაც ხელს უწყობენ წყლის მარაგის დაგროვებას ნიადაგის სიღრმეში და საშიში ბუნებრივი მოვლენების, განსაკუთრებით გვალვების პრევენციასა და შესუსტებას. ჰაბიტატის/დამხმარე სერვისების სახით წიფლის, წაბლის და მუხის ტყეები მნიშვნელოვან საბინადრო პირობებს ქმნიან ცოცხალი ორგანიზმებისათვის. კულტურული სერვისის სახით ბაწარა-ბაბანეურის ტერიტორიაზე ეკოსაგანმანათლებლო და სამეცნიერო თვალსაზრისით მრავალი საბუნებისმეტყველო დარგით დაინტერესებული მოსწავლე, სტუდენტი, მეცნიერი და ვიზიტორი აკვირდება ველურ ბუნებასა იქ მიმდინარე ბუნებრივ პროცესებს. ვიზიტორები გადაადგილდებიან ეკობილიკებზე, საიდანაც ველურ ბუნებაზე დაკვირვების შესაძლებლობა გააჩნიათ და ტყეებში ფორმირებულ სუფთა ჰაერს სუნთქავენ.

თავი III. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების გრძელვადიანი მიზნები

მუხლი 24. გრძელვადიანი მიზნები

ბაწარის და ბაბანეურის ნაკრძალების და ილტო აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმის გრძელვადიანი მიზნები აღწერს ძირითადი ღირებულებების იმ მდგომარეობას, რომლის მიღწევასაც სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო და ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია მიზნად ისახავს მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან 25 წლის განმავლობაში.

მუხლი 25. ბუნებრივი ეკოსისტემების, ლანდშაფტებისა და ცოცხალი ორგანიზმების მდგომარეობასთან დაკავშირებული მიზნები

1. შენარჩუნებულია ტერიტორიისათვის დამახასიათებელი ლანდშაფტები და ჰაბიტატები, უნიკალური ტიპის ტყის ეკოსისტემები, და ბიომრავალფეროვნების, განსაკუთრებით კი, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ფლორის და ფაუნის სახეობების მდგომარეობისა და რაოდენობის დადებითი მაჩვენებლები.
2. დაცულია ზურმუხტის ქსელის შემადგენლობაში შესული ჰაბიტატები, შენარჩუნებულია დაცული ტერიტორიების სტატუსი და ხორციელდება შესაბამისი მართვის რეჟიმი.
3. დაცულ ტერიტორიებზე მიმდინარეობს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია, სახეობების დაცვისა და აღდგენის ღონისძიებები.

მუხლი 26. გარემოსდაცვით განათლებასთან და საზოგადოებასთან ურთიერთობასთან დაკავშირებული მიზნები

დაცული ტერიტორიები სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფებისთვის წარმოადგენს საუკეთესო გარემოს გარემოსდაცვითი განათლებისა და ცნობიერების ასამაღლებელი საქმიანობების განსახორციელებლად. უზრუნველყოფს საზოგადოებაში გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მიწოდებას, ცოდნის გაზრდას, ბუნებაში ქცევის საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავებას, რაც ხელს უწყობს საზოგადოების პოზიტიური დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას დაცული ტერიტორიების მიმართ.

მუხლი 27. სამეცნიერო კვლევა-მონიტორინგთან დაკავშირებული მიზნები

ბაწარის და ბაბანურის ნაკრძალების და ილტო აღკვეთილის სამეცნიერო სექტორისთვის კვლევების განხორციელებისთვის საუკეთესო გარემოს წარმოადგენს, როგორც ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის, საქართველოს „წითელი ნუსხის“ მერქნიანი მცენარეების, ბოტანიკური, სატყეო, ზოოლოგიური კვლევებისათვის, ასევე საკონსერვაციო საქმიანობების განსახორციელებლად. დაცული ტერიტორიების ბიომონიტორინგი და სამეცნიერო კვლევები უზრუნველყოფს დაცული ტერიტორიების შესახებ სრულყოფილი ინფორმაციის შეგროვებას, საჭიროების შემთხვევაში კი აღდგენითი ღონისძიებების დაგეგმვა-განხორციელებას.

მუხლი 28. ეკოტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებული მიზნები

ილტოს აღკვეთილში ეკოტურისტული მომსახურება ჰარმონიაშია ველური ბუნების დაცვასა და მდგრად განვითარებასთან, რაც ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიების განვითარებას და კონსერვაციული ამოცანების განხორციელებას, ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ქმნის შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროს.

მუხლი 29. ტრადიციული საქმიანობის ხელშეწყობასთან და თვითმყოფადი ისტორიულ-კულტურული გარემოს შენარჩუნებასთან დაკავშირებული მიზნები

1. ადგილობრივი მოსახლეობა აცნობიერებს დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობას.
2. დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობა ინარჩუნებს ბუნებრივ და კულტურულ მემკვიდრეობას, რომელიც დაცული ტერიტორიების ხელშეწყობით ინტეგრირებულია ეკოლოგიურ სერვისებში, მათ შორის ეკოტურისტულ სერვისებშიც და პოპულარულია დაცული ტერიტორიისა და რეგიონის ვიზიტორებს შორის.
3. დაცული ტერიტორიები ხელს უწყობს მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის სოციო-ეკონომიკურ კეთილდღეობას და ბუნებრივი რესურსებით მდგრად სარგებლობას.
4. დაცული ტერიტორიების არსებობა ქმნის შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროს, რაც ამცირებს ტრადიციული რესურსებით ინტენსიური სარგებლობის საჭიროებას.

მუხლი 30. დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირებასთან, მართვის ეფექტურობის გაძლიერებასთან და ადმინისტრაციის საქმიანობის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებული მიზნები

ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებს მართავს შესაბამისი ადმინისტრაცია, რომელიც უზრუნველყოფილია საჭირო ფინანსური და ტექნიკური საშუალებებით და დაკომპლექტებულია შესაბამისი ცოდნისა და გამოცდილების მქონე თანამშრომლების ოპტიმალური რაოდენობით.

თავი IV. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების სიტუაციური ანალიზი

მუხლი 31. დაცულ ტერიტორიებზე არსებული ძირითადი ღირებულებების მდგომარეობა

სიტუაციური ანალიზის მომზადებისას განხორციელდა არსებული ინფორმაციის შეგროვება და ბიომრავალფეროვნების ძირითადი ღირებულების მდგომარეობის შეფასება. ინფორმაცია.

დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნების ძირითადი ღირებულებები და არსებული მდგომარეობა

ბაწარა- ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნების ძირითადი ღირებულება	არსებული მდგომარეობა
წიფლნარი ტყეები	ბაწარის ნაკრძალისათვის დამახასიათებელია ხელუხლებელი წიფლნარი ტყე, რომელსაც განსაკუთრებით დიდი ფართობი უკავია და ვლინდება მრავალფეროვანი წიფლნარის ასოციაციები.
უთხოვრიანები	ბაწარის ნაკრძალში მდინარე ბაწარის ხეობის შუა ნაწილში შემორჩენილია მესამეული პერიოდის დენდროფლორის რელიქტის - უთხოვრის (<i>Taxus baccata</i>) ტყე, რომლის ფართობი თითქმის 240 ჰა-ია, რაც საკმაოდ იშვიათობას წარმოადგენს. ხეების უმეტესობა 500-1000 წლისაა, ზოგიერთი უფრო ხნოვანიც. ბაწარის უთხოვრებს ლიანები, პასტუხოვის სუროები და ეკალიძეები აქვთ შემოხვეული.
ძელქვის კორომი	ძელქვა (<i>Zelkova carpinifolia</i>), მესამეული პერიოდის რელიქტია. წარმოდგენილია ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალში, რომელსაც 208 ჰა უკავია. ნაკრძალში ძელქვა შედარებით ვიწრო ზოლად, 400-500 მ გავრცელებული. კორომში მისი მონაწილეობა 70-80 % აღწევს, რომელთანაც შერეულია რცხილა, მუხა, ივანი, ნეკერჩხალი, ჯაგრცხილა და სხვა. ძელქვის გავრცელების არეალის ზემო ნაწილში სურათი განსხვავებულია. აქ ძელქვის შედარებით მსხვილი და მაღალი ხეები გვხვდება, სადაც წარმოდგენილია ასევე ძელქვის ყველაზე დიდი ხე (სიმაღლე 32,0 მ, სიმსხო 1,0 მეტრი), რომელსაც „ტყის ბელადს“ უწოდებენ. დანარჩენ ტერიტორიაზე წარმოდგენილია რცხილის, მუხის, წიფლისა და ჯაგრცხილის კორომები.

წაბლნარი ტყეები	წაბლი (<i>Castanea sativa</i>) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი იშვიათი სახეობაა, რომელიც განსაკუთრებით დიდ ყურადღებას იმსახურებს. წაბლნარის ცენოზი (<i>Castaneta</i>; <i>Castanea sativa</i>) მეტწილად გვხვდება მდ. ბაწარის მარცხენა მხარეს და ფრაგმენტული გავრცელებით ხასიათდება. გამოიყოფა რამდენიმე ვარიანტი. ყველა მათგანი მცირე ფრაგმენტის სახითაა წარმოდგენილი. წაბლნარი სუროს საფარით (<i>Castanetum hederosum</i>) წარმოდგენილია 950-1000მ-ის სიმაღლეზე. რცხილნარ-წაბლნარი იელის ქვეტყით (<i>Carpineto-Castaneta azaleosum</i>) გავრცელებულია ზ.დ-დან 1000-1200 მ-ის ფარგლებში. წაბლნარი მაყვლის საფარით (<i>Castaneta rubosum</i>). გვხვდება 1100-1200 მ-ის ფარგლებში, ტენიან ადგილებში და ჰუმუსით მდიდარ ნიადაგებზე. საქართველოს მთლიან ტერიტორიაზე და მათ შორის ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიაზე წაბლის კორომები დაზიანებულია წაბლის კიბოს (<i>Cryphonectria parasitica</i>) მიერ.
კოლხური ბზა	კოლხური ბზა (<i>Buxus colchica</i>) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სახეობაა, რომელსაც მთელი ქვეყნის მასშტაბით შეექმნა პრობლემა მავნებლების (ბზის სიდამწვრე (<i>Cylindrocladium buxicola</i>) და ბზის ალურა - <i>Cydalis perspectalis</i>) გამო და მას გადაშენების საფრთხე ემუქრება.
არჩვი	არჩვი (<i>Rupicapra rupicapra</i>) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი წვრილჩლიქოსანია, რომლის დაცვა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს. იგი გავრცელებულია ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ზედა საზღვრებში და წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სახეობას, როგორც ქვეყნისათვის, ასევე, როგორც ზურმუხტის ქსელის ნაწილი.
მურა დათვი	მურა დათვი (<i>Ursus arctos</i>) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი მსხვილი მტაცებელია, იგი ერთ-ერთი საკვანძო სახეობაა დაცულ ტერიტორიაზე, საკმაოდ დიდი ზომის პოპულაციით ხასიათდება და საჭიროებს განსაკუთრებულ ყურადღებას, ასევე ზურმუხტის საიტის მნიშვნელოვანი კომპონენტია.
ფოცხვერი	ფოცხვერი (<i>Lynx lynx</i>) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი მსხვილი მტაცებელია და დაცული ტერიტორიაზე გავრცელებულ სახეობებში ერთ-ერთი საკვანძო ადგილი უკავია და ასევე ზურმუხტის წქსელის მნიშვნელოვან სახეობას წარმოადგენს.
შველი	შველი (<i>Capreolus capreolus</i>) წვრილჩლიქოსანთა სახეობას წარმოადგენს და ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე ფართოდაა გავრცელებული. საკმაოდ მაღალი რიცხოვნობით ხასიათდება, მაგრამ მისი დაცვა მნიშვნელოვანია, ვინაიდან წარმოადგენს მონადირეების საინტერესო ობიექტს.

მუხლი 32. ძირითად ღირებულებებთან დაკავშირებული საფრთხეები ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე

ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიების ძირითად ღირებულებებთან დაკავშირებული საფრთხეები.

დაცული ტერიტორიების ძირითად ღირებულებებთან დაკავშირებული საფრთხეები

ბაწარა- ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნების ძირითადი ღირებულება	საფრთხეები
წიფლნარი ტყეები	იშვიათი და ხელუხლებელი წიფლნარი ტყე ბაწარის ნაკრძალისათვის ყველაზე მეტად არის დამახასიათებელი. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში წიფლნარი ტყეები საკმაოდ გავრცელებულია, ისინი ბაწარა - ბაბანეურის ეკოსისტემების ერთგვარ ბირთვს წარმოადგენს. როგორც არა ერთი სახეობის საარსებო გარემო, ხელს უწყობს არსებული ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებას. მასთან დაკავშირებული ძირითადი საფრთხე ხე-ტყის უკანონო ჭრაა. მიუხედავად იმისა, რომ მთლიანობაში დაცულ ტერიტორიაზე უკანონო ხე-ტყის ჭრის ფაქტები საკმაოდ დაბალია. ასევე საფრთხედ შეიძლება ჩაითვალოს მავნებელი მწერების მომრავლება, რომელთა გააქტიურებამ შესაძლოა გამოიწვიოს მათი ხმობა.
უთხოვრიანები	ბაწარის ნაკრძალის ერთ-ერთ მთავარ ღირსშესანიშნაობას წარმოადგენს, როგორც ქვეყნის მასშტაბით არსებული ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ჰაბიტატი. ხეების უმეტესობა 500-1000 წლისაა. მისი ძვირფასი მერქნის გამო ძირითად რისკს უკანონო ჭრა წარმოადგენს. დაზიანების მიზეზი ასევე შეიძლება გახდეს სტიქიური მოვლენები.
ძელქვის კორომი	ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის დაარსების ერთ-ერთი მიზეზი. ამ ზომის ძელქვნარის კორომის არსებობა საქართველოში იშვიათობას წარმოადგენს. ძირითად საფრთხეს წარმოადგენს უკანონო ჭრა და სტიქიური მოვლენები. ასევე, მავნებლები მწერები. ადმინისტრაციის ერთ-ერთ მთავარ პრიორიტეტს სწორედ მისი დაცვა და მონიტორინგი წარმოადგენს.
წაბლნარი ტყეები	საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი იშვიათი სახეობა, რომელიც განსაკუთრებით დიდ ყურადღებას იმსახურებს. წაბლნარი ცენოზი (<i>Castaneta</i>; <i>Castanea sativa</i>) მეტწილად გვხვდება მდ. ბაწარის მარცხენა მხარეს და ფრაგმენტული გავრცელებით ხასიათდება. გამოიყოფა რამდენიმე ვარიანტი. ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიაზე წაბლის კორომები დაზიანებულია წაბლის კიბოს (<i>Cryphonectria parasitica</i>) მიერ.

კოლხური ზზა	წარმოადგენს კავკასიის ფლორის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წარმომადგენელს, კოლხური ფლორის ელემენტს, „წითელი ნუსხისა“ და ზურმუხტის ქსელის ფარგლებში დასაცავ სახეობას. ძირითადად ბაბანეურის ტერიტორიაზე გვხვდება, საკმაოდ მცირე ფართობზე (2 ჰა-მდე). აღსანიშნავია მავნებლის და სოკოს მიერ გამოწვეული პრობლემები, რომელსაც ადმინისტრაცია ბოლო წლების განმავლობაში შეწამლვის გზით ებრძვის. თავდაპირველად პრობლემა იყოს „ზზის სიდამწვრე“, რომელსაც სახეობა ვერ მოერია. საკმაოდ აგრესიულია სოკოვანი დაავადება. საჭირო გახდა ქიმიური მეთოდების გამოყენება. ასევე პრობლემას წარმოადგენს ზზის ალურა - მავნებელი პეპელა, რომელიც ისედაც დასუსტებულ ზზის კორომს კიდევ უფრო მეტ ზიანს აყენებს. მნიშვნელოვანია მისი მოვლითი ღონისძიებების განხორციელება.
არჩვი	საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი წვრილჩლიქოსანია, რომლის დაცვა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს ქვეყნისათვის. მიუხედავად იმისა, რომ დაცულ ტერიტორიებზე მასზე უკანონო ნადირობის ფაქტი არასოდეს გამოვლენილა, აღნიშნული პოპულაცია ქვეყნის მასშტაბით მცირერიცხოვანია. გავრცელებულია ბაწარის და ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალების და ილტოს აღკვეთილის ზედა საზღვრებში. ქვეყნის მასშტაბით პოპულაცია საკმაოდ შემცირებულია.
მურა დათვი	საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი მსხვილი მტაცებელი, ერთ-ერთი საკვანძო სახეობა დაცულ ტერიტორიაზე. ზურმუხტის უბნის ფარგლებში დასაცავი მნიშვნელოვანი კომპონენტი. ხასიათდება საკმაოდ დიდი ზომის პოპულაციით და საჭიროებს განსაკუთრებულ ყურადღებას. მიუხედავად იმისა, რომ დაცულ ტერიტორიებზე მასზე უკანონო ნადირობის ფაქტი არასოდეს გამოვლენილა, დაცული ტერიტორიის საზღვრებთან რეინჯერების მიერ დაჭრილი დათვი დაფიქსირდა, რაც უკანონო ნადირობის მაღალ ალბათობაზე მიუთითებს და დაცული ტერიტორია მათთვის ერთგვარი თავშესაფარია.
ფოცხვერი	საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი მსხვილი მტაცებელი და დაცულ ტერიტორიაზე არსებული ერთ-ერთი საკვანძო სახეობა. მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია დაცულ ტერიტორიაზე წარმოდგენილ ფაუნაში. ბაწარის და ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალებში და ილტოს აღკვეთილის ტერიტორიაზე ფოცხვერზე უკანონო ნადირობის ფაქტი უკანასკნელი 20 წლის განმავლობაში არ დაფიქსირებულა, თუმცა მისი პოპულაცია საკვები ბაზის შემცირების და სავარაუდოდ კლიმატური ცვლილებების გამო მნიშვნელოვნად შეცვლილია. დაცული ტერიტორია

	წარმოადგენს აღნიშნული და მასთან ერთად ზემოაღნიშნული სახეობების მნიშვნელოვანი გენოფონდის კონსერვაციის ადგილს, შესაბამისად, მისი დაცვა, კონსერვაცია და მონიტორინგი მნიშვნელოვანია დღესდღეობის მისი სტატუსიდან გამომდინარე.
შველი	წვრილჩლიქოსანთა არანაკლებად მნიშვნელოვანი სახეობა. ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე ფართოდაა გავრცელებული. საკმაოდ მაღალი რიცხოვნობით ხასიათდება. მნიშვნელოვანია მისი დაცვა, ვინაიდან წარმოადგენს მონადირეებისთვის საინტერესო ობიექტს.

მუხლი 33. ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია და ბუნებრივი რესურსებით მდგრადი სარგებლობა

ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი, ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალი და ილტოს აღკვეთილი ბიომრავალფეროვნების დაცვის, აღდგენის და კონსერვაციის მნიშვნელოვან ბირთვს წარმოადგენს. ილტოს აღკვეთილი ასევე სარეკრეაციო სივრცეს წარმომადგენს როგორც ადგილობრივი მოსახლეობისათვის, ასევე ტერიტორიის მონახულების სურვილის მქონე სხვა ვიზიტორთათვის. ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ ხორციელდება ტყის არამექრნული რესურსებით სარგებლობა (ხილ-კენკრის, სოკოს შეგროვება). ტერიტორია წარმოადგენს მოსწავლე-ახალგაზრდობისა და სტუდენტებისათვის მნიშვნელოვან საკვლევ არეალს. ასევე აღკვეთილის სტატუსის მქონე დაცული ტერიტორიიდან შესაძლებელია ადგილობრივი მოსახლეობისათვის საშუალო მერქნის გაცემა, რაც სოციალური საჭიროების გარდა ფიტო-სანიტარიული მდგომარეობის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს.

მუხლი 34. კვლევა-მონიტორინგის საქმიანობა

1. დაცული ტერიტორიების არსებობის ძირითად მიზანს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია წარმოადგენს. აღნიშნულ საქმიანობას უძღვება ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი, რეინჯერებსა და დაცვის სამსახურის უფროსთან ერთად. რეგულარულ საქმიანობაში შედის ინფორმაციის შეგროვება დაცულ ტერიტორიაზე გავრცელებული ფლორისა და ფაუნის სახეობების შესახებ, მათი პოპულაციების რიცხოვნობის, მნიშვნელოვანი ეკოსისტემების და ჰაბიტატების მდგომარეობის შესახებ. მათ შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ტყის ეკოსისტემის ფიტო-სანიტარიულ მდგომარეობას, ფლორისა და ფაუნის სახეობების გავრცელების და გადაადგილების, ასევე, ბუნებრივად მიმდინარე კლიმატურ პირობებს.

2. რეგულარულად ხდება ფლორისა და ფაუნის სახეობებზე დაკვირვება და მათი დოკუმენტირება, რომლის დამუშავების შედეგად მზადდება ყოველწლიური სტატისტიკური მონაცემები და იგზავნება სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოში. გადამუშავებული ინფორმაცია კი მიეწოდება საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურს. მონიტორინგი ხორციელდება ადმინისტრაციაში არსებული რესურსებით, თუმცა აღსანიშნავია, რომ ადმინისტრაციიდან კადრების ხშირი გადინება ამ პროცესის ეფექტური წარმართვისათვის დაბრკოლებას წარმოადგენს. მნიშვნელოვანია ახალი თანამშრომლებისათვის საჭირო კვალიფიკაციის ასამაღლებელი ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება. მონიტორინგის გასაუმჯობესებლად ასევე მნიშვნელოვანია სახელმძღვანელო დოკუმენტის შემუშავება აღრიცხვის მეთოდების, ვადების და იდენტიფიკაციის გზების მითითებით. დღეის მდგომარეობით ადმინისტრაციას გააჩნია 40 ფოტოხაფანგი. ნაკრძალებსა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე ფოტოხაფანგების მიერ დაფიქსირებულია შველი, ტურა, მგელი, მაჩვი და ასევე სხვადასხვა სახეობის გარეული ცხოველები. შეიმჩნევა შვლის მნიშვნელოვნად გამრავლება. მიზანშეწონილია დამატებითი აღჭურვილობის შეძენა და ახალი მონიტორინგის სისტემის

დანერგვა, რაც ასევე ხელს შეუწყობს დაცული ტერიტორიების სისტემის ერთობლივი მონაცემთა ბაზის ჩამოყალიბებას.

3. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ მთელი წლის განმავლობაში მიმდინარეობს ტემპერატურული მონაცემების შესახებ ინფორმაციის შეგროვება, ასევე აღირიცხება არასისტემური მოვლენები (წყალმოვარდნა, წყალდიდობა და სხვა).

4. ყოველწლიურად, გაზაფხულისა და ზაფხულის პერიოდში მიმდინარეობს ტყის ფიტო-პათოლოგიური კვლევები ფიტო-სანიტარული მდგომარეობის შესწავლის მიზნით. ანგარიშის წარმოდგენის შემდეგ კი იგეგმება კონკრეტული სახეობების, განსაკუთრებით კი კოლხური ბზის კორომების ხმოვის შესაჩერებლად საჭირო ღონისძიებები. ადმინისტრაციის მიერ გაზაფხულიდან იწყება სამგზის კოლხური ბზის დამუშავება დეცისით, რომელიც არა მარტო სოკოს ებრძვის, არამედ ბზის აღურასაც, რომელსაც ანადგურებს მატლის სტადიაზე. 2022 წელს მაისიდან სექტემბრამდე პერიოდში ჩატარებული პათოლოგიური კვლევის შედეგად გამოვლინდა ბაბანეურის ნაკრძალის მე-6 კვარტალში თელის დაზიანება (*Ceratocystis ulmi*), ე.წ. თელის ჰოლანდიური დაზიანება. ასევე მე-5 კვარტალში დაფიქსირდა ძლიერ დაზიანებული კოლხური ბზის №1 და №2 კორომები, რომელთა მიზეზია სოკო – ბზის სიდამწვრე (*Cylindrocladium buxicola*), პეპელა – ბზის ალურა (*Cydalima perspectalis*) და სხვა სოკოები, როგორცაა – *Macrophoma sp.* და *Volutella sp.* ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის 25-ე კვარტალში გამოვლენილია წიფლის სუსტი დაზიანება, რომლის მიზანია მწვანე ვიწროტანიანი პეწიანა (*Agrilus viridis*). 23-ე კვარტალში გამოვლინდა მურყნის სუსტი დაზიანება, რის მიზეზსაც ახდენს სოკო (*Armillaria sp.*) წარმოდგენს. აგრეთვე დაზიანებულია წაბლის კორომები, წაბლის კიბოს (*Cryphonectria parasitica*) მიზეზით. ილტოს აღკვეთილში თხილის მხოლოდ რამდენიმე კორომს აღენიშნება მცირედი დაზიანება, რისი გამომწვევი მიზეზიც თხილის ნაცარია (*Phyllactinia corlyi*).

5. ბაბანეურის ნაკრძალის ტყის მცენარეულობას საფრთხე ემუქრება ინტროდიცირებული (უცხო და ინვაზიური) სახეობის – გლედიჩიის მერქნიანი მცენარეების ინტენსიური გამრავლების გამო. მისი აღმონაცენი და ახალგაზრდა მოზარდი მრავლად შეინიშნება ბაბანეურის ნაკრძალის ტერიტორიაზე განსაკუთრებით მის ქვედა ზონაში, სადაც გლედიჩია კარგად შეეგუა ადგილობრივ პირობებს და სწრაფად გავრცელდა. იმ შემთხვევაში, თუ ინვაზიის არსებული ტემპი შენარჩუნდა, ეს მცენარე სერიოზულ პრობლემას შეუქმნის ბუნებრივ მცენარეულობას. ეს საკითხი დამატებით შესწავლას მოითხოვს. კლიმატის ცვლილებების ფონზე კომფორტული გარემო ექმნება ამ სახეობას.

6. ბაწარის ნაკრძალი ტერიტორიაზე წაბლნარი კორომები მეტწილად ფრაგმენტულად გვხვდება მდინარე ბაწარის მარცხენა მხარეს, ზღვის დონიდან 950 მეტრიდან 1200 მ-მდე ვერტიკალურ სარტყელში. აქ წმინდა წაბლნარები არ არის განვითარებული. წაბლის გაბატონებით ტყეების საერთო ფართობი არ აღემატება 124 ჰექტარს. ბაწარის ნაკრძალში წაბლნარები სხვადასხვა ინტენსივობით დაავადებულია წაბლის კიბოთი. წაბლის მოზარდ-აღმონაცენის ბუნებრივი განახლება არადამაკმაყოფილებელია. წაბლნარ კორომებში სახეობათა ცვლის პროცესი სხვა მერქნიანი მცენარეების სასარგებლოდ ხორციელდება. ბაწარის ნაკრძალში წაბლის მდგომარეობა არასახარბიელოა. ახლო მომავალში შესაძლებელია წაბლის ხეები განადგურდეს და მათი ადგილი დაიკავოს სხვა მერქნიანმა მცენარეებმა, ანუ დაიწყოს ჯიშთა ცვლა. ბაწარის ნაკრძალის სანაკრძალო რეჟიმი, ხელუხლებელ მდგომარეობაში სათანადოდ ვერ უზრუნველყოფს წაბლის ხეების დაცვას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ბაწარის ნაკრძალის ტერიტორიაზე სათანადოდ უნდა მოხდეს წაბლნარების მდგომარეობის შესწავლა, რის საფუძველზეც განისაზღვროს წაბლის კორომების გადასარჩენად დასკვნები, წინადადებები და თამამი გადაწყვეტილებები შესაბამისი გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ, რაც გააუმჯობესებს წაბლნარის მდგომარეობას ბაწარის ნაკრძალში.

მუხლი 35. ტერიტორიის დაცვა-პატრულირება

დაცვის სამსახურის საქმიანობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ადმინისტრაციის გამართული ფუნქციონირებისათვის. დაცულ ტერიტორიაზე რეგულარულად მიმდინარეობს ტერიტორიის მონიტორინგი და რეინჯერების მიერ ტერიტორიებზე პატრულირება შედგენილი გეგმა-გრაფიკის მიხედვით. ასევე, ანთროპოგენური ზემოქმედების ცხელი წერტილების დატანა დაცული ტერიტორიის რუკაზე, რაც საფრთხის მოსალოდნელ ადგილებზე განსაკუთრებული კონცენტრირების საშუალებას იძლევა. რეგულარულად მიმდინარეობს მონიტორინგი, თუმცა ადმინისტრაციისათვის არსებულ პირობებში რთულია კანონდამრღვევთა იდენტიფიცირება. უკანონო მოვების ფაქტები ძირითადად გამოვლენილია 2018, 2020 და 2021 წლებში, დანარჩენ პერიოდში დაფიქსირებულია მხოლოდ ცალკეული შემთხვევები. უკანონო მოვება სერიოზულ საფრთხეს წარმოადგენს, რომლის ფაქტებიც ასევე აღრიცხულია. ტყის ჭრის ფაქტების იშვიათად ფიქსირდება. ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე 2022 წლის განმავლობაში დაფიქსირებულია სამართალდარღვევის ორი ფაქტი, უკანონო თევზჭერისა და რეჟიმის დარღვევის მიმართულებით. დაცულ ტერიტორიებზე ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში ხანძარი არ დაფიქსირებულა. ბოლო პერიოდში არ ჩატარება ტყის აღრიცხვა, არსებული მასალები არის მოძველებული, შესაბამისად, აუცილებელია მომდევნო პერიოდში განსახორციელებელ გეგმებში მისი გათვალისწინება.

მუხლი 36. ეკოტურიზმი

1. ამ ეტაპზე ილტოს აღკვეთილის ტერიტორიაზე ადმინისტრაციის მხრიდან არ ხორციელდება ვიზიტორებისთვის ეკოტურისტული აქტივობების შეთავაზება, არ არის მოწყობილი ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა (ვიზიტორთა ცენტრი, ტურისტული თავშესაფრები, საპიკნიკე და საკარვე ადგილები და სხვ).
2. ილტოს აღკვეთილში შესვლა შესაძლებელია ერთი შესასვლელიდან, კიტარას ლოკაციიდან, სადაც ასევე მდებარეობს რეინჯერთა სადგური.
3. ტერიტორიას არ გააჩნია ვიზიტორთა ცენტრი, სადაც ვიზიტორი შეძლებს დაცული ტერიტორიის შესახებ ინფორმაციის სრულყოფილად მიღებას და სასურველი ტურის დაგეგმვას.
4. ტერიტორიას არ გააჩნია სხვადასხვა მიზნობრივ სეგმენტზე მორგებული შესაბამისი ეკოტურისტული სერვისები.
5. დაინტერესებულ მხარეებთან სუსტი თანამშრომლობაა, მათ შორის, საინფორმაციო ცენტრთან, ტურისტულ კომპანიებთან, დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ ტურისტული სერვისების მიმწოდებლებთან.
6. არ არსებობს დაცული ტერიტორიის შესახებ საინფორმაციო ბროშურები.
7. დაცული ტერიტორიის შესახებ ინფორმაციის მოპოვება შეზღუდულია, ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციას არ გააჩნია საკუთარი ვებგვერდი.
8. დაცული ტერიტორიაზე და მის მიმდებარედ არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების და კულტურული მემკვიდრეობისთვის ღირებული მახასიათებლების მქონე ობიექტების შესახებ საჭიროა მონაცემთა ბაზის შექმნა.

მუხლი 37. გარემოსდაცვითი განათლება

1. ადმინისტრაცია აქტიურად თანამშრომლობს დაცული ტერიტორიის მიმდებარედ არსებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან. სკოლის მოსწავლეებისა და სტუდენტებისათვის იმართება ეკოსაგანმანათლებლო ლექცია-სემინარები და პრეზენტაციები დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობისა და სარგებლის, ბიომრავალფეროვნების არსებული საფრთხეების, ბუნებრივი რესურსებით მდგრადი სარგებლობის, დაშვებული და აკრძალული ღონისძიებების შესახებ. ასევე ნარჩენების მართვის, ეკოლოგიური საფრთხეებისა და მათი პრევენციის თაობაზე.

2. ეკო-საგანმანათლებლო ღონისძიებების ფარგლებში იმართება სავსე გასვლები, გამწვანებისა და დასუფთავების აქციები, გარემოს დაცვის თარიღების აღნიშვნა ე. წ. „მწვანე კალენდრის“ მიხედვით, ტარდება საინფორმაციო შეხვედრები სხვადასხვა ასაკობრივ და სამიზნე ჯგუფზე.

ეკოლონისძიებებში მონაწილეთა სტატისტიკა

ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ორგანიზებით ეკოლონისძიებებში მონაწილეთა სტატისტიკა 2016-2022 წწ							
წელი	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ეკოლონისძიებებში მონაწილეთა სტატისტიკა	1188	1195	1671	1592	854	843	788

3. ეკოგანათლებასთან დაკავშირებული გამოწვევები და შესაძლებლობები:

- ა) ეკოგანათლებისა და ინტერპრეტაციის სპეციალისტის არარსებობა;
- ბ) არსებული გარემოსდაცვითი პროგრამების დახვეწა და სრულ შეთავაზებად ჩამოყალიბება. სისტემური მუშაობა მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფთან;
- გ) საგანმანათლებლო ორგანიზაციებთან მჭიდრო კომუნიკაცია;
- დ) ერთიანი საინფორმაციო ბაზის შექმნა ეკოლოგიურ-საგანმანათლებლო საკითხებთან დაკავშირებით გამოცდილების გაზიარების მიზნით. ასევე აუცილებელი ორგანიზაციულ-მატერიალური ბაზის ფორმირება;
- ე) ნორჩი რეინჯერის პროგრამის მიხედვით აქტივობების დანერგვა და განხორციელება სამიზნე ჯგუფების მიხედვით;
- ვ) ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიის მიხედვით სპეციალური ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება სხვადასხვა ასაკის მიზნობრივი ჯგუფებისთვის;
- ზ) შესაბამისი ფინანსების მოზიდვა და სკოლის მოსწავლეებისა და სტუდენტების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების მიზნით ეკოსაგანმანათლებლო ტურების ორგანიზება დაცულ ტერიტორიებზე, ბუნებაში ქვევის შესაბამისი ცოდნის მიღებისა და საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავების მიზნით;
- თ) რეინჯერთა გადამზადება ეკოგანათლებასა და ინტერპრეტაციის საკითხებთან დაკავშირებით, მათი აქტიური ჩართულობა საინტერპრეტაციო-საგანმანათლებლო საქმიანობებში.

მუხლი 38. საზოგადოებასთან ურთიერთობა

1. საზოგადოებასთან ურთიერთობას ახორციელებს სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მარკეტინგისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახური, ადმინისტრაციის დირექტორისა და სხვა თანამშრომლების ჩართულობით. საზოგადოებასთან ურთიერთობის პოლიტიკას განსაზღვრავს სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო. საზოგადოებასთან ურთიერთობა ხორციელდება საინფორმაციო მასალების გამოყენებით, დაცული ტერიტორიების ვებ-გვერდის - www.apa.gov.ge, სოციალური ქსელებისა და სხვა საშუალებებით.

2. ბოლო წლებში სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო მიმდინარე ადმინისტრაციული და საჯარო ინფორმაციის გავრცელებას ახორციელებს სხვადასხვა პორტალების მეშვეობით. სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს აქვს ლოგო, რომელიც აერთიანებს ყველა დაცულ ტერიტორიას ეროვნული პარკების სახელწოდების ქვეშ. კომუნიკაცია მიმდინარეობს ეროვნული პარკების ვებგვერდის მეშვეობით და ასევე სოციალური მედიის საშუალებებით (Facebook, Instagram, Twitter), ასევე აქტიურად ხდება youtube-ის გამოყენება. ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება ადგილობრივ მოსახლეობასთან მჭიდრო თანამშრომლობა და მუდმივი კონტაქტი.

მუხლი 39. მენეჯმენტი და ადმინისტრაცია

1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში დასაქმებულია 17 თანამშრომელი, მათ შორის: 1 – ადმინისტრაციის დირექტორი, 1 – დაცვის სამსახურის უფროსი, 1 – ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი, 2 – უბნის უფროსი რეინჯერი და 12 რეინჯერი.

2. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების რთული გეოგრაფიული მდებარეობის და ობიექტების ფრაგმენტული მდებარეობის გამო დაცვის საქმიანობის წარმართვა საკმაოდ დიდ სირთულეებთანაა დაკავშირებული. ილტოს აღკვეთილის ტერიტორიაზე დაცვას ახორციელებს 1 უბნის უფროსი რეინჯერი და 5 რეინჯერი, სადაც ხორციელდება მორიგეობა. თოთოეულ რეინჯერს გააჩნია ყოველდღიური სამოქმედო პატრულირების გეგმა. ასეთი გრაფიკის მქონე რეინჯერებს საკვებისათვის ესაჭიროებათ დამატებითი დაფინანსება. ტერიტორიის დაცვას ასევე აკონტროლებენ პერიოდულად შემოვლაზე მყოფი დაცვის ნაწილის ხელმძღვანელი და ადმინისტრაციის დირექტორი, ასევე საჭიროების შემთხვევაში სხვა თანამშრომლებიც. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალში მუდმივი დაცვის განსახორციელებლად გამოყოფილია 1 უბნის უფროსი რეინჯერი და 4 რეინჯერი. რაც შეეხება ბაბანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის დაცვას, მისი შედარებით მცირე ზომის და ვაკე რელიეფზე მდებარეობის გამო 3 რეინჯერი იცავს და ასევე მუდმივ მეთვალყურეობას ახორციელებენ დაცვის სამსახურის უფროსი და დირექტორი. ტერიტორიაზე ხორციელდება გეგმიური და მოულოდნელი რეიდები, საგაზაფხულო და საშემოდგომო რევიზიები, რომლებიც ბუნებრივი რესურსის დაცვის და კონსერვაციის საქმიანობის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დაცვის საქმიანობა ხორციელდება „დაცული ტერიტორიების დროებითი რეგულაციის წესის“ თანახმად და შესაბამისი წლიური გეგმების და შემუშავებული მარშრუტების მიხედვით.

3. ადმინისტრაცია ამჟამად განთავსებულია ქ. ახმეტაში მდებარე პოლიციის შენობის ნაწილში. ადმინისტრაციული შენობა ძველი და ამორტიზირებულია და საჭიროებს შეკეთებას/რეაბილიტაციას, რათა გაუმჯობესდეს სამუშაო პირობები. ადმინისტრაციის ბალანსზეა ქ. ახმეტაში მიწის ნაკვეთი, რომელზეც მშენებლობის ნებართვა გაცემულია, მომზადებულია შენობის პროექტიც და შესაბამისი რესურსების არსებობის შემთხვევაში შესაძლებელია ადმინისტრაციის შენობის მშენებლობა.

4. ოფისში 3 პორტატული კომპიუტერი და 1 ლეპტოპია. საჭიროა დამატებითი საოფისე (მინიმუმ 2 კომპიუტერი) და დამატებითი სავსე აღჭურვილობის შეძენა, რათა გაუმჯობესდეს თანამშრომლების სამუშაო გარემო და ამალდეს მათი მუშაობის ეფექტურობა.

5. დღეისათვის ადმინისტრაციის გააჩნია 40 ფოტოხაფანგი, აქედან 9 არის მუშა მდგომარეობაში, 15 შესაკეთებელია, დანარჩენი გამოსულია მწყობრიდან. ადმინისტრაციას გააჩნია ასევე დამატებით 15 ახალი ფოტოხაფანგი, რომელიც ჯერ არ არის ექსპლუატაციაში შესული. ადმინისტრაციას ასევე აქვს 4 სამკერდე კამერა, ცეცხლსასროლი იარაღი 13: 11 გლუვლულიანი და 2 პისტოლეტი.

6. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციას ეკუთვნის ასევე ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე არსებული რეინჯერების თავშესაფარი, შედარებით ახალი შენობა, სადაც პრობლემატურია წყლის საკითხი და საჭიროა წყალმომარაგების უზრუნველყოფა. ამავე ეზოში, სადაც განთავსებულია რეინჯერთა თავშესაფარი, არის ძველი, მაგრამ კაპიტალური შენობა, რომელიც ადრეულ პერიოდში ადმინისტრაციის მიერ გამოიყენებოდა რეინჯერთა თავშესაფარად, მომავალი მისი შეკეთების შემთხვევაში გამოყენება შესაძლებელია საგამოფენო დარბაზად, რაც უფრო მიმზიდველს გახდის დაცულ ტერიტორიას ვიზიტორთათვის.

7. ბაწარა-ბაბანეური დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ბალანსზეა 6 ავტომობილი, მათგან ილტოს აღკვეთილის დაცვის და რეინჯერთა (ცვლაში სამორიგოდ) ტრანსპორტირებისთვის და გადასადგილებლად გამოიყენება მაღალი განმავლობის სატვირთო ავტომანქანა „გაზ-66“, რომელიც გამოშვებულია 1984 წელს, ავტომანქანა – „ნისან-პიკაპი“ 2007 წლის წარმოების, რომელიც მიმაგრებულია უბნის უფროს რეინჯერზე. ავტომანქანა – „ტოიოტა ლენდკრუიზერი“ 2003 წელს არის გამოშვებული და მიმაგრებულია მორიგე ავტომანქანად ილტოს აღკვეთილში. ბაწარი სახელმწიფო ნაკრძალზე მიმაგრებულია 1 „ფორდ რეიჯერის“

მარკის 2011 წლის მანქანა, ხოლო ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის დაცვის განყოფილების უფროსზე მიმავრებულია 1 ავტომანქანა „მიცუბიში 200“, 2018 წლის წარმოების, რომელიც ასევე საერთო სარგებლობაშია. ადმინისტრაციის დირექტორი სამსახურეობრივი საქმიანობის შესასრულებლად იყენებს 2015 წლის წარმოების ავტომანქანა „ნისან-ნავარა“. ზემოაღნიშნული მანქანები ხშირად საჭიროებს შეკეთებას, შესაბამისად, საჭიროა ადმინისტრაციის ახალი ავტომობილებით უზრუნველყოფა და მოვლა-პატრონობისათვის ბიუჯეტში თანხების გათვალისწინება.

თავი V. დაცული ტერიტორიების საზღვრები და დაშვებული საქმიანობები

მუხლი 40. ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიების მდებარეობა და საერთო ფართობი

ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიების (ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი, ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალი და ილტოს აღკვეთილი) მდებარეობა და საერთო ფართობი განსაზღვრულია „თუშეთის, ბაწარა-ბაზანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9, მე-10 და მე-11 მუხლებით.

მუხლი 41. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის ფართობი და დაშვებული საქმიანობა

1. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის საზღვრები და ფართობი დადგენილია „თუშეთის, ბაწარა-ბაზანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად და შეადგენს 3 036 ჰა-ს.

2. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ და „თუშეთის, ბაწარა-ბაზანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონების შესაბამისად, სახელმწიფო ნაკრძალის საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული დაცვის რეჟიმის განხორციელებისათვის საჭიროა შემდეგი აუცილებელი ღონისძიებების გატარება და აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა გარდა:

- ა) არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა, ბიომრავალფეროვნების აღრიცხვა და მონიტორინგი;
- ბ) ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობა და ამ მიზნისთვის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოწყობა (ეკოსაგანმანათლებლო ბილიკის მოწყობა შეიძლება მოიცავდეს უსაფრთხოების დაცვის მიზნით მცირე ინფრასტრუქტურულ ელემენტებს, ასევე შემეცნებით, ბიომრავალფეროვნების საინტერპრეტაციო, საინფორმაციო, გამაფრთხილებელ და სხვა საშუალებებს);
- გ) დაცვის ღონისძიებების გატარება (დაცვის ინფრასტრუქტურა და სახანძრო პირსების მოწყობა, მავნებლებთან ბიოლოგიური მეთოდებით ბრძოლა, ადმინისტრაციის თანამშრომლების საპატრულო ბილიკებზე ფეხით, ცხენით და/ან ავტოსატრანსპორტო საშუალებებით გადაადგილება, არსებული საპატრულო ბილიკების და გზების შეკეთება);
- დ) სტიქიური უბედურების, კატასტროფისა და საგანგებო მდგომარეობის დროს, სამსახურეობრივი მოვალეობების განხორციელების მიზნით, ადმინისტრაციის პერსონალის ავტო-მოტო და საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებებით შეზღუდული გადაადგილება;
- ე) არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევის ჩატარების მიზნით, ბიომრავალფეროვნების აღრიცხვის და მონიტორინგის მიზნით, ასევე ეკოსაგანმანათლებლო ბილიკზე ვიზიტორთა გადაადგილება ფეხით, ცხენით და ველოსიპედით.

3. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე, ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით, დაშვებულია დრონითა და ფოტოხაფანგით გადაღება.

4. ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე არ ეწყობა სხვადასხვა ტერიტორიულ-ფუნქციონალური ზონები და შესაბამისად მთელ მის ტერიტორიაზე ვრცელდება სახელმწიფო ნაკრძალის საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული დაცვის ერთიანი რეჟიმი.

მუხლი 42. ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის ფართობი და დაშვებული საქმიანობა

1. ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის ფართობი შეადგენს „თუშეთის, ბაწარა-ბაზანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრულ 834 ჰა ტერიტორიას.
2. ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ და „თუშეთის, ბაწარა-ბაზანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონების შესაბამისად, აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა გარდა:
 - ა) არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა, ბიომრავალფეროვნების აღრიცხვა და მონიტორინგი;
 - ბ) ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობა და ამ მიზნისთვის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოწყობა (ეკოსაგანმანათლებლო ბილიკის მოწყობა შეიძლება მოიცავდეს უსაფრთხოების დაცვის მიზნით მცირე ინფრასტრუქტურულ ელემენტებს, ასევე შემეცნებით, ბიომრავალფეროვნების საინტერპრეტაციო, საინფორმაციო, გამაფრთხილებელ და სხვა საშუალებებს);
 - გ) დაცვის ღონისძიებების გატარება (დაცვის ინფრასტრუქტურა და სახანძრო პირსების მოწყობა, მავნებლებთან ბიოლოგიური მეთოდებით ბრძოლა, ადმინისტრაციის თანამშრომლების საპატრულო ბილიკებზე ფეხით, ცხენით და/ან ავტოსატრანსპორტო საშუალებებით გადაადგილება, არსებული საპატრულო ბილიკების და გზების შეკეთება);
 - დ) სტიქიური უბედურების, კატასტროფისა და საგანგებო მდგომარეობის დროს, სამსახურებრივი მოვალეობების განხორციელების მიზნით, ადმინისტრაციის პერსონალის ავტო-მოტო და საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებებით შეზღუდული გადაადგილება;
 - ე) არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევის ჩატარების მიზნით, ბიომრავალფეროვნების აღრიცხვის და მონიტორინგის მიზნით, ასევე ეკოსაგანმანათლებლო ბილიკზე ვიზიტორთა გადაადგილება ფეხით, ცხენით და ველოსიპედით.
3. ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე, ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით, დაშვებულია დრონითა და ფოტოხაფანგით გადაღება.
4. ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე არ ეწყობა სხვადასხვა ტერიტორიულ-ფუნქციონალური ზონები და, შესაბამისად, მთელ მის ტერიტორიაზე ვრცელდება სახელმწიფო ნაკრძალის საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული დაცვის ერთიანი რეჟიმი.

მუხლი 43. ილტოს აღკვეთილის მდებარეობა და ფართობი, დაშვებული საქმიანობები და რესურსებით სარგებლობა

1. ილტოს აღკვეთილის მდებარეობა და ფართობი განისაზღვრება „თუშეთის, ბაწარა-ბაზანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტით და შეადგენს 7 591 ჰა-ს.
2. ილტოს აღკვეთილში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა გარდა:
 - ა) ტერიტორიაზე ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნება;
 - ბ) ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემებისა და მის ფარგლებში გავრცელებულ გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობების დაცვა, მოვლა და აღდგენა;
 - გ) ტყის ეკოსისტემების დაცვა, მოვლა და აღდგენა;
 - დ) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა;
 - ე) საგანმანათლებლო საქმიანობა;
 - ვ) საგანმანათლებლო და სამეცნიერო საქმიანობის მიზნით შეზღუდული რაოდენობის საჭერბარიუმო მასალის შეგროვება;
 - ზ) დაცვის, ტურისტული და რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის შექმნა და მოწყობა;
 - თ) აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელების მიზნით მუდმივი და დროებითი საწარმოების მოწყობა და ცხოველთა სამყაროს აღდგენის მიზნით ვოლიერების მოწყობა;
 - ი) სტიქიური უბედურების, კატასტროფების, საგანგებო მდგომარეობისა და აღდგენითი სამუშაოების დროს, სამსახურებრივი მოვალეობის განხორციელების მიზნით, ავტო, მოტო და

საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებებით გადაადგილება;

კ) მონიტორინგის სამუშაოთა წარმოება;

ლ) ბუნებრივი რესურსების აღრიცხვა;

მ) საკადასტრო სამუშაოების განხორციელება;

ნ) ფეხით და ცხენით გადაადგილება;

ო) ვიზიტორთა ყოფნა და გადაადგილება;

პ) გზების მოვლა და ბილიკების მოვლა და მოწყობა;

ჟ) მიმდებარე დასახლებული პუნქტების მოსახლეობის პირადი მოხმარებისათვის, ტყის არამერქნული რესურსებით სარგებლობა, ტყის მერქნიანი მცენარეების პროდუქტებით სარგებლობა, საპატრულო ცხენების მოვლა (ტყით დაუფარავ ფართობში), საფუტკრების მოწყობა, საქართველოს ტყის კოდექსის 37-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ა.გ“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობა, აგრეთვე საქართველოს კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობა;

რ) მკაცრი კონტროლის პირობებში ადგილობრივი მოსახლეობისათვის წყლის რესურსებით სარგებლობა;

ს) „თევზჭერისა და თევზის მარაგის დაცვის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის №423 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის მე-2 მუხლის 3¹ პუნქტით განსაზღვრული რეკრეაციული თევზჭერა, კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

3. ილტოს აღკვეთილის ტერიტორიაზე, ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით, დაშვებულია დრონითა და ფოტობაზანგით გადაღება.

მუხლი 44. პასუხისმგებლობა მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებაზე

1. სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო (სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ცენტრალური აპარატი და ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია) პასუხისმგებელია მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების ორგანიზებასა და განხორციელებაზე, მათი განხორციელების მონიტორინგსა და მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული შედეგების მიღწევაზე.

2. მენეჯმენტის გეგმა ხორციელდება სამწლიანი საოპერაციო და დეტალური ყოველწლიური სამუშაო გეგმების საშუალებით. საოპერაციო გეგმა მოიცავს განსახორციელებელ ქმედებებს საჭირო ბიუჯეტის ჩათვლით.

3. სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციასთან ერთად უზრუნველყოფს სხვა ორგანიზაციებისა და ექსპერტების ჩართულობას და თანამშრომლობას გარკვეული ღონისძიებების განხორციელებაში, როდესაც ეს აუცილებელი და საჭიროა.

თავი VI. მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

მუხლი 45. მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

1. მენეჯმენტის გეგმა მოიცავს მართვის ხუთ პროგრამას, მათ შორის:

ა) ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია და მონიტორინგი;

ბ) პატრულირება და კანონდღსრულება;

გ) ეკოტურიზმი;

დ) გარემოსდაცვითი განათლება და საზოგადოებასთან ურთიერთობა;

ე) ადმინისტრაციის განვითარება.

2. მენეჯმენტის გეგმის აღნიშნული პროგრამების მიზნები და ქმედებები ესადაგება ძირითად პირდაპირ და არაპირდაპირ საფრთხეებს, გამოწვევებსა და მენეჯმენტის შეზღუდვებს, რომლებიც აღწერილია სიტუაციურ ანალიზში.

მუხლი 46. ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის და მონიტორინგის პროგრამა

მიზანი 1: ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია პასუხისმგებელია დაქვემდებარებული დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის გაუმჯობესებაზე, არსებულ მონაცემთა ბაზის დახვეწაზე და შედეგების მენეჯმენტში პროცესებში ინტეგრირებაზე.

ინდიკატორი 1: 2027 წლისათვის ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციას აქვს და იყენებს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სრულყოფილ სისტემას და გაუმჯობესებულ მონაცემთა ბაზას, რაც ხელს შეუწყობს მენეჯმენტის ეფექტურობის გაზრდას.

საბაზისო ინფორმაცია: ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის არსებული პრაქტიკა, რომელსაც აქვს სისტემური ხასიათი და შესაბამისი მუდმივი მონიტორინგის და დაკვირვების ანგარიშები.

1. ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი, რომელიც მოიცავს ფლორისა და ფაუნის დომინანტი სახეობების აღრიცხვასა და ზოგიერთი მათგანის მდგომარეობის შეფასებას, ამასთანავე, სისტემატიურად მიმდინარეობს მეტეოროლოგიური, კერძოდ კი ტემპერატურული მონაცემებისა და არასისტემური მოვლენების დოკუმენტირება. ყოველწლიურად, გაზაფხულიდან შემოდგომამდე, ხორციელდება ფიტო-პათოლოგიური კვლევები.

2. ადმინისტრაცია ხელს უწყობს მეცნიერებს სამეცნიერო კვლევების განხორციელებაში, რომლებშიც ჭარბობს ბოტანიკური და ზოოლოგიურ-ენტომოლოგიური კვლევები.

N	აქტივობა	ინდიკატორი	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
1.1	საკვანძო ჰაბიტატების გამოვლენა, საველე შესწავლა და მონიტორინგი (ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიების ჩათვლით)	კვლევის შედეგები; მონიტორინგის ანგარიშები	კვალიფიციური ექსპერტების ანგარიში	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია
1.2	წაბლის ტყის კორომების მონიტორინგი და სუქცესიური (სახეობათა ცვლა) პროცესებისა და ბუნებრივი განახლების (სახეობათა ცვლა) კვლევა	მონიტორინგის ანგარიშები	ტყის მართვის გეგმა, არსებული ანგარიშები	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და ადმინისტრაციის სპეციალისტები, დონორი
1.3	ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების სახეობების იდენტიფიცირება, პრიორიტეტების განსაზღვრა და მონიტორინგი	ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების სახეობების გავრცელების, არელებისა და ლოკაციების რუკა, ანგარიშები	ტყის მართვის გეგმა	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია
1.4	საკვანძო ძუძუმწოვარ ცხოველთა სახეობების: არჩვი, ფოცხვერი, მურა დათვი, და სხვ.) მონიტორინგი	კვლევისა და მონიტორინგის ანგარიშები	გასული წლების კვლევები	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია
1.5	„წითელი ნუსხის“ მერქნიანი მცენარეების იშვიათი თანასაზოგადოების (ძელქვა, უთხოვარი, წაბლი, კოლხური ბზა და სხვა.) გავრცელების	მონიტორინგის ანგარიშები, დარუკებული არელები	ადმინისტრაციის ანგარიშები, ტყის მართვის გეგმა	ადმინისტრაცია

	დაზუსტება და მდგომარეობის მონიტორინგი			
1.6	გარეული ცხოველების დაავადებებისა და სიკვდილიანობის იდენტიფიცირება	კვლევისა და მონიტორინგის ანგარიშები	ადმინისტრაციის ანგარიშები და ვეტერინალურ სამსახურებთან ერთად წარმოებული კვლევის შედეგები	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია
1.7	მეტეოროლოგიური მონაცემების შეგროვება და ანალიზი, შემდგომში ბიომრავალფეროვნებაზე კლიმატური ცვლილებების ზეგავლენით გამოწვეული ცვლილებების დასადგენად. იდენტიფიცირება	მეტეოროლოგიური მონაცემების ანგარიშები	ადმინისტრაციის ანგარიშები და „ბუნების მატთანე“	დონორი, ადმინისტრაცია
1.8	სტიქიური მოვლენების (ქარქცევები, ქარიშხალი, ზვავი, წყალდიდობა და სხვ.) აღრიცხვა	შესაბამისი ანგარიშები	ადმინისტრაციის ანგარიშები და „ბუნების მატთანე“	ადმინისტრაცია
1.9	ფოტოხაფანგების მასალების მონაცემთა ბაზის შექმნა, ანალიზი	მოქმედი და განახლებული მონაცემთა ბაზა	არსებული მონაცემები	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და ადმინისტრაციის სპეციალისტები
1.10	ბიომრავალფეროვნების კვლევისა და მონიტორინგის შედეგად მიღებული მასალების პირველადი დამუშავება და ანალიზი	მონიტორინგის პირველადი, დამუშავებული მასალები	ადმინისტრაციის თანამშრომლების არსებული გამოცდილება და ანგარიშები	დონორი/ თანამშრომლების გადამზადება
1.11	ბაწარა-ბაზანურის დაცული ტერიტორიის საზღვართან ძუძუმწოვრების (შველი, ფოცხვერი, გარეული ღორი, მგელი და სხვა) ბუნებრივი სამიგრაციო კორიდორის შემოსასვლელის იდენტიფიცირება მონიტორინგის საფუძველზე	მონიტორინგის პირველადი, დამუშავებული მასალები	ადმინისტრაციის თანამშრომლების არსებული გამოცდილება და ანგარიშები	დონორი/ თანამშრომლების გადამზადება

1.12	ფრინველების შესწავლა სამივე დაცულ ტერიტორიაზე სახეობების იდენტიფიკაციის, მათი რიცხოვნობის დადგენის, არეალის განსაზღვრის მიზნით შემდგომი მონიტორინგისათვის.	მონიტორინგის პირველადი, დამუშავებული მასალები, კოდალების მონიტორინგის გეგმა	კვლევის დოკუმენტი	დონორი/ თანამშრომლების გადამზადება
1.13	გარემოს დაცვის სფეროში საერთაშორისო ვალდებულებებით/კონვენციებით ნაკისრი ვალდებულებებით დაცული კოდალისებრთა რიგის ფრინველებისა და მათ შორის დიდი ჭრელი კოდალას გეგმის შემუშავება და მონიტორინგი	მონიტორინგის შედეგები	მომზადებული და მოწონებული მონიტორინგის დოკუმენტი	მონიტორინგის დოკუმენტის მომზადებაში შესაბამისი დონორების ექსპერტების მონაწილეობა
1.14	ბაწარა-ბაზანეურის ტყეების დეტალური ინვენტარიზაცია და ტყის მართვის გეგმის შემუშავება	ტყეების მართვის გეგმა; შეფასებულია წითელი ნუსხით დაცული მერქიანი მცენარეების მდგომარეობა და მომზადებულია ტყეების აღდგენისა და დაცვის ღონისძიებები	შემუშავებული და სამინისტროს მიერ დამტკიცებულია ტყის მართვის გეგმის დოკუმენტი	დონორები კვლევითი ორგანიზაციები
1.15	კლიმატის ცვლილების მიმართ მოწყვლადობის შეფასება და საადაპტაციო გეგმის მომზადება	მოწყვლადობის შეფასების ანგარიში; ადაპტაციის ზოგადი გეგმა	შემუშავებული და სამინისტროსთან შეთანხმებულია ადაპტაციის ზოგადი გეგმის დოკუმენტი	დონორები, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
1.16	დეტალური ტყის ფიტოპათოლოგიური კვლევების ჩატარება	მომზადებულია აღკვეთილის პათოლოგიური გამოკვლევების ანგარიში	შემუშავებულია სატყეო - პათოლოგიური კვლევების დასკვნები და წაბლის კორომების აღდგენა- გაჯანსაღების ღონისძიებები	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო

მიზანი 2: ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგთან დაკავშირებით ადმინისტრაციის თანამშრომლების კვალიფიკაციის ამაღლება.

ინდიკატორი 2: ბიომრავალფეროვნების კვლევა-მონიტორინგის სფეროში 2027 წლისთვის თანამშრომლების მინიმუმ 30 %-ის კვალიფიკაცია და უნარები გაზრდილია.

საბაზისო ინფორმაცია: ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგში ჩართულ რეინჯერებს არ აქვთ გავლილი სათანადო ტრენინგი.

N	აქტივობა	ინდიკატორი	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
2.1	ცხოველების აღრიცხვის, მონაცემების შეგროვების, ფოტოხაფანგების გამოყენების და პირველადი მასალების დამუშავების სავსე ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
2.2	ზურმუხტის ტერიტორიებზე ჰაბიტატებისა და სახეობების მონიტორინგის შესახებ სავსე ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
2.3	საკვანძო ფრინველების გამოვლენა, აღრიცხვის და მონიტორინგის სავსე ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
2.4	ტყის ხანძრებთან ბრძოლის ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია
2.5	ტყეების ბუნებრივი განახლების შეფასების ტრენინგი	მინიმუმ 3 ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი	ადმინისტრაციის ანგარიშებში ასახული მასალები და სიტუაციური ანალიზი	დონორი და განმახორციელებელი ორგანიზაცია

მუხლი 47. პატრულირებისა და კანონდღსრულების პროგრამა

მიზანი 1: ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებულ დაცულ ტერიტორიებზე, თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენების შედეგად, უკანონო ქმედებებით გამოწვეული საფრთხეების შემცირება.

ინდიკატორი 1: დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია აქტიურად იყენებს ახალ ტექნოლოგიებს დაცვა-პატრულირების ღონისძიებებში. შეიმჩნევა პროგრესი სამართალდარღვევების პრევენციის, გამოვლენისა და შემცირების მიმართულებით. მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების ბოლო წელს ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებულ დაცულ ტერიტორიებზე უკანონო ქმედებები, მათ შორის, უკანონო ხე-ტყის ჭრის გამოვლენილი ფაქტები, (ასევე ისეთი ფაქტები, რომლის დამნაშავეები დაუდგენელია) მინიმუმ შემცირებულია 90%-მდე 2022 წელთან შედარებით.

საბაზისო ინფორმაცია: მცირეა სათანადო აღჭურვილობა ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის მიმართულებით. ამ დრომდე ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში არ არის დანერგილი „SMART“ მოწყობილობის დახმარებით პატრულირება.

N	აქტივობა	ინდიკატორები	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
1.1	SMART პატრულირების სისტემის დანერგვა და განხორციელება	ეფექტური „SMART“-ის სისტემა, ანგარიშები	„SMART“-ის პილოტირების ანგარიში	დონორი ორგანიზაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
1.2	ადმინისტრაციის შესაბამისი თანამშრომლებისა და რეინჯერების უნარების გაძლიერება „SMART“-ის პატრულირების სისტემის და ტექნიკის გამოყენებასთან დაკავშირებით.	წელიწადში ერთხელ ჩატარებული ტრენინგი და მინიმუმ 6 დასაქმებული რეინჯერი	„SMART“-ის პილოტირების ანგარიში	დონორი ორგანიზაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
1.3	სრულყოფილი პატრულირების გეგმის შემუშავება	პატრულირების სტრატეგიის დოკუმენტი/საქმიანობების ანგარიშები/პატრულირების გეგმა	გასული წლის ანგარიშები	დონორი, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.4	არსებული პატრულირების მარშრუტების გადახედვა, განახლება და ახალი მარშრუტების გამოვლენა არსებული რისკების გათვალისწინებით	განახლებული საპატრულო მარშრუტების რუკა	არსებული საპატრულო მარშრუტები	ადმინისტრაცია/სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
1.5	პატრულირების სისტემის ეფექტურობის მონიტორინგი (შეფასება და ანალიზი) წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის სასიცოცხლო ციკლის ყოველ 3 წელიწადში ერთხელ და საჭიროების შემთხვევაში	მონიტორინგის ანგარიში და ანალიზი	არსებული პატრულირების სისტემა და პატრულირების სტრატეგია	ადმინისტრაცია/სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო/ გარე ექსპერტი

	მისი შემდგომი განახლება			
მიზანი 2: ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებული დაცული ტერიტორიების დაცვის განყოფილება დაკომპლექტებულია მაღალკვალიფიციური ადამიანური რესურსებით, ეფექტური ფუნქციონირებისათვის არსებობს ყველა საჭირო ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა. ინდიკატორი 2: 2033 წლისთვის დაცვის განყოფილების თანამშრომლების მინიმუმ 50 % -ის გაძლიერებული უნარები. განახლებული საპატრულო ინფრასტრუქტურის და აღჭურვილობის გაზრდილი რაოდენობა. საბაზისო ინფორმაცია: არ არსებობს დამტკიცებული ტრენინგმოდულები, სწავლებას არ აქვს უწყვეტი ხასიათი.				
2.1	ბაწარა-ბაბანეურის ადმინისტრაციის დაცვის განყოფილების თანამშრომლებისთვის (რეინჯერები) ფიზიკური ამტანობის მინიმალური ზოგადი მოთხოვნები, ყოველწლიური სატრენინგო მოდულის შემუშავება (ცეცხლსასროლ იარაღთან დაკავშირებული კურსი; კანონის აღსრულება, სამართალდარღვევის შესახებ ინფორმაციის მოგროვება, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმების მომზადება, პირველადი დახმარება და სამაშველო ოპერაციები, რუკების გაშიფრვა, GPS ნავიგატორი, ბრაკონიერობასთან ბრძოლის ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება, გუნდური მუშაობა, კონფლიქტების მართვა, ეფექტური კომუნიკაცია და საზოგადოებასთან ურთიერთობა, თვითგარდარჩენის საწყისი კურსი, ავტო სატრანსპორტო საშუალებების ეფექტური გამოყენება, მოვლა-შენახვა)	შემუშავებულია და განხორციელებულია მინიმუმ 3 წელიწადში ერთხელ და მინიმუმ 6 დასაქამებული რეინჯერი	გასულ წლებში ჩატარებული ტრენინგების შესახებ ანგარიშები	დონორი, ექსპერტი

2.2	რეინჯერთა აღჭურვილობის საჭიროებისამებრ განახლება მათ შორის, სამსახურებრივ საშტატო ცეცხლსასროლი იარაღი, რაცია, GPS ნავიგატორი, სამკერდე კამერა, ფოტოაპარატი, და ა.შ.)	შესაბამისი მიღება - ჩაბარების დოკუმენტი	არსებული აღჭურვილობა	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი
2.3	დაცვის განყოფილების ავტოპარკის მოვლა-შენახვა ინტეგრირებულია ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმაში. საჭიროებისამებრ ავტოპარკის (მაღალი გამავლობის ავტომობილი; კვადროციკლი; ავტოსატრანსპორტო)	ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმა/შესაბამისი შესყიდვისა და მიღება-ჩაბარების დოკუმენტი	არსებული ავტოპარკის ჩამონათვალი და მათი მდგომარეობა	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო / დონორი
2.4	ბაწარა-ბაბანურის დაცული ტერიტორიების დაცვის განყოფილების თანამშრომლები, რეინჯერების აღჭურვა სათანადო ინდივიდუალური აღჭურვილობით: სეზონური უნიფორმა, ზურგჩანთა, მცირე ზომის წყალგაუმტარი საბუთების ჩანთა, პირველადი დახმარების კომპლექტი, დანა, ფანარი, დურბინი, სმარტფონი მედიკამენტების საველე აფთიაქი	შესყიდვების და მიღება -ჩაბარების დოკუმენტი	რეინჯერთა არსებული ინდივიდუალური აღჭურვილობის ჩამონათვალი	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო / დონორი
2.5	სახანძრო უსაფრთხოების სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის შემუშავება	სტრატეგიის დოკუმენტი	ადმინისტრაციის ანგარიშები და ტყის ხანძრების სტატისტიკა	დონორი/ გარე ექსპერტი
2.6	ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის შეძენა (უნიფორმა, კომპლექტი წყლის სასხურებელი ცეცხლმაქრი მოტოპომპა და სხვა)	ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის მდგომარეობის შეფასების დოკუმენტი/ შესყიდვის მიღება-ჩაბარების აქტები	არსებული ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობა	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი
2.7	დაცვის განყოფილების ფუნქციონირებისათვის საჭირო სათანადო სარეინჯეროების, საველე ინფრასტრუქტურის მოვლა-შენახვის გეგმის	ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმა	ადმინისტრაციის ანგარიშები - დაცვის განყოფილების საველე ინფრასტრუქტურის მდგომარეობის ანალიზი	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი

ინტეგრირება ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმაში			
---	--	--	--

მუხლი 48. ეკოტურიზმის პროგრამა

მიზანი 1: 2032 წლისთვის ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიებზე, კერძოდ, ილტოს აღკვეთილში განვითარებულია ეკოტურისტული სერვისები და პროდუქტები ეკოლოგიური მთლიანობის ხელყოფის გარეშე.

ინდიკატორი 1:

ილტოს აღკვეთილში დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ დაგეგმილი პროექტები სრულად არის განხორციელებული;

2032 წლისთვის 2023 წელთან შედარებით არ არის გაზრდილი დაცულ ტერიტორიაზე კონსერვაციული ფასეულობების ხელყოფის შემთხვევები ვიზიტორთა მიერ.

საბაზისო ინფორმაცია:

ილტოს აღკვეთილს არ გააჩნია ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა, კერძოდ, ვიზიტორთა ცენტრი და ეკოტურისტული ბილიკები. არ აქვს სხვადასხვა მიზნობრივ სეგმენტზე მორგებული ეკოტურისტული სერვისები.

N	აქტივობა	ინდიკატორი	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
1.1	სალაშქრო ბილიკის მოკვლევა/ იდენტიფიცირება და მოწყობა	სულ მცირე ერთ იდენტიფიცირებული/ მოწყობილი სალაშქრო ბილიკი	ამჟამად არ არსებობს	დონორი ორგანიზაციის მხარდაჭერა
1.2	ადგილობრივი ისტორიულ-კულტურული და არქეოლოგიური ძეგლების ინტეგრაციის ხელშეწყობა ტურისტულ პროდუქტში	სულ მცირე 1 შესაბამისი ტურისტული პროდუქტის არსებობა	ამჟამად არ არსებობს	დონორი
1.3	საპიკნიკე და საკარვე ადგილების მოწყობა	მოწყობილია სულ მცირე 2 ახალი საპიკნიკე და საკარვე ადგილი	ამჟამად არ არსებობს	დონორი ორგანიზაციის მხარდაჭერა
1.4	ვიზიტორთა აღრიცხვის სისტემის დანერგვა	მოქმედი სისტემა და მონაცემები	ამჟამად არ ხორციელდება აღრიცხვა	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
1.5	ადგილობრივი სერვისის მიმწოდებლების იდენტიფიცირება და ერთობლივი ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება	მონაცემთა ბაზა, განხორციელებული ღონისძიებები	ამჟამად არ არსებობს	ადმინისტრაცია

1.6	ტუროპერატორებთან და ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრებთან კომუნიკაცია ელექტრონული საშუალებით, სხვადასხვა პროდუქტებისა და სერვისების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების მიზნით.	გაგზავნილი ელექტრონული ინფორმაციის რაოდენობა.	ამჟამად არ არსებობს მოქმედი სისტემა	ადმინისტრაცია
1.7	ტერიტორიაზე არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების და კულტურული მემკვიდრეობისათვის ღირებული მახასიათებლების მქონე არქიტექტურული და არქეოლოგიური ობიექტების შესახებ მონაცემთა ბაზის შექმნა	მონაცემთა ბაზა	ამჟამად სრულყოფილი მონაცემთა ბაზა არ არსებობს	ადმინისტრაცია

მუხლი 49. გარემოსდაცვითი განათლების და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამა

მიზანი 1: დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია ფლობს საკმარის რესურსს გარემოსდაცვითი განათლების და ცნობიერების ამაღლების საქმიანობების განხორციელებისათვის.

ინდიკატორი 1: 2032 წლისთვის არსებობს მინიმუმ 1 თანამშრომელი, რომელიც პასუხისმგებელია გარემოსდაცვით განათლებაზე, თანამშრომლების 20%-ის უნარები გაძლიერებულია გარემოს დაცვასა და ინტერპრეტაციაში.

საბაზისო ინფორმაცია:

ადმინისტრაციას არ ჰყავს ეკოგანათლების სპეციალისტი. ვიზიტორთა მომსახურების და ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტებს აქვთ საბაზისო ტრენინგი გავლილი გარემოს დაცვასა და ინტერპრეტაციაში.

N	აქტივობა	ინდიკატორი	ინდიკატორის შემოწმების საშუალება	წინაპირობა
1.1	გარემოსდაცვითი მასალების განახლება / ახალი საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება სხვადასხვა ასაკობრივი ჯგუფისთვის	განახლებული საგანმანათლებლო პროგრამები	არსებული საგანმანათლებლო პროგრამები	საჭიროა ექსპერტის ჩართვა პროგრამების ნაწილში
1.2	თემატური მასალების / პრეზენტაციების/ბროშურების მომზადება სამიზნე ჯგუფებისთვის: ბიომრავალფეროვნება, დაცული ტერიტორიები, ბიოსფერული რეზერვატები, ბუნებრივი ეკოსისტემები, ნარჩენების მართვა და სხვა გარემოსდაცვითი გამოწვევების თემატიკებით	თემატური მასალები	არსებული მასალები	დამატებით საჭირო რესურსები (ადამიანური, ფინანსური, აღჭურვილობა) დონორი, ექსპერტი, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია

1.3	საინფორმაციო და საინტერპრეტაციო მასალების / გზამკვლევების მომზადება. მათ შორის: ძუძუმწოვრები, ფრინველები, მცენარეები, მწერები და ა.შ	არსებობს მინ. 5 სხვადასხვა სახის საინფორმაციო-საინტერპრეტაციო ბროშურა/ წიგნი/ გზამკვლევი	ადმინისტრაციის ანგარიშები და სტატისტიკური ინფორმაცია	დონორი/ ექსპერტი, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
1.4	ფილმის მომზადება ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების და მისი ბიომრავალფეროვნების შესახებ	არსებობს მინ. 1 დოკუმენტური ფილმი	არსებული მასალები	დონორი, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.5	საინტერპრეტაციო ინფრასტრუქტურის მოწყობა	საგანმანათლებლო საინტერპრეტაციო ბილიკი, ვიზიტორთა ცენტრი და სხვა ბილიკები დატვირთულია საგანმანათლებლო და საინტერპრეტაციო დაფებით და შესაბამისი ინფორმაციით	საგანმანათლებლო ბილიკი, ვიზიტორთა ცენტრები	ფინანსური და ადამიანური რესურსი, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.6	ღონისძიებების კალენდრის შექმნა და გარემოსდაცვითი ღონისძიებების დაგეგმვა კალენდრის მიხედვით	მოქმედი ღონისძიებების კალენდარი და განხორციელებული ღონისძიებების ანგარიშები	გასული წლების ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებული ღონისძიებების ანგარიშები	დამატებითი ფინანსური და ადამიანური რესურსი

მიზანი 2: ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ სხვადასხვა ასაკობრივ და სამიზნე ჯგუფებზე მორგებული მრავალფეროვანი გარემოსდაცვითი საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება და განხორციელება.

ინდიკატორი 2: სხვადასხვა ასაკობრივ და სამიზნე ჯგუფებზე მორგებული მრავალფეროვანი გარემოსდაცვით საგანმანათლებლო პროგრამები და ამ პროგრამებში ჩართული მონაწილეების რაოდენობის მაჩვენებელი გაზრდილია მინიმუმ 3-ჯერ მენეჯმენტის გეგმის მე-4 წელს 2027 წლის მონაცემთან შედარებით.

საბაზისო ინფორმაცია: დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის არსებული პროგრამები და შეთავაზებები.

2.1	გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების მიზნით საგანმანათლებლო დაწესებულებებისთვის ეკოტურების და ბანაკების მოწყობის ხელშეწყობა	განხორციელებული ეკოტურებისა და ბანაკების რაოდენობა / მონაწილეთა რაოდენობა	ადმინისტრაციის განხორციელებული ეკოტურების და ბანაკების ორგანიზების გამოცდილება	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი
2.2	„ნორჩი რეინჯერის“ პროგრამის განახლება და განხორციელება	განხორციელების ანგარიშები და მონაწილეთა რაოდენობა	არსებული „ნორჩი რეინჯერის“ პროგრამა	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი

2.3	ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიების რეგიონის სკოლებში არსებული ეკოკლუბების განვითარების ხელშეწყობა და მათთან თანამშრომლობა	ერთობლივი ღონისძიებების ანგარიშები	ერთობლივი თანამშრომლობის შედეგად განხორციელებული პროექტები	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი
-----	--	------------------------------------	--	--

მუხლი 50. ადმინისტრაციის განვითარების პროგრამა

მიზანი 1: დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის დაკომპლექტება საკმარისი რაოდენობის კვალიფიციური ადამიანური რესურსით და მენეჯმენტის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის თანამშრომლების უნარების გაძლიერების საშუალებების შექმნა. ინდიკატორი 1: 2032 წლისთვის შევსებულია გამოვლენილი საჭიროებების დანაკლისი და შექმნილია თანამშრომლების უნარების გაძლიერების სპეციალური მოდულები. საბაზისო ინფორმაცია: დამტკიცებული საშტატო ნუსხა - 17 თანამშრომელი.				
N	აქტივობა	ინდიკატორი	ინდიკატორის შემოწმების საშუალება	წინაპირობა
1.1	ადმინისტრაციისთვის ტრენინგების ჩატარება მენეჯმენტის საკითხებში (ლიდერობა, ბუნებრივი რესურსების მართვა, პატრულირება, ეფექტური მართვა, კონფლიქტების მართვა, ეფექტური კომუნიკაცია, პრევენტაციისა და ინტერპრეტაციის უნარები, საზოგადოებასთან ურთიერთობები, დონორებთან კომუნიკაცია, პროექტების წერა და ფონდების მოძიება, ბუღალტერია და ფინანსების მართვა, ნარჩენების მართვა)	სულ მცირე ერთი ჩატარებული ტრენინგი 4 მონაწილისთვის ყოველწლიურად	ჩატარებული ტრენინგების მასალები და ანგარიშები (მონაწილეთა სიები, ფოტომასალა)	დონორის მხარდაჭერა, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
1.2	საკადრო-საკვალიფიკაციო საჭიროებების გამოვლენა და გრძელვადიანი წვრთნის პროგრამის მომზადება/გადახედვა/განახლება (საჭიროებისამებრ)	განახლებული/დამტკიცებული პროგრამა	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს და ადმინისტრაციის ანგარიშები/ატარებული ტრენინგების ანგარიშები	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს და ადმინისტრაციის ადამიანური რესურსი, გარე ექსპერტი
1.3	ახალი თანამშრომლებისთვის საორიენტაციო წვრთნის მოდულ(ებ)ის შემუშავება	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიერ შემუშავებული	არ არსებობს	დამატებითი ფინანსური და ადამიანური რესურსი სსიპ – დაცული

		მოდულები, განსაზღვრული ვადები და პასუხისმგებელი პირები		ტერიტორიების სააგენტოდან ან/და ადმინისტრაციიდან
1.4	კადრების კვალიფიკაციის ამაღლების გრძელვადიანი პროგრამის განხორციელება-დანერგვა	ჩატარებული წვრთნების სტატისტიკა, ჩანაწერები, ანგარიშები	არ არსებობს	დამატებითი დაფინანსება, ადამიანური რესურსი, გარე ექსპერტი
1.5	ადმინისტრაციის კადრების ოპტიმიზაცია	მინიმუმ გაზრდილია 10 კადრით		სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია

მიზანი 2: დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა (საველე ინფრასტრუქტურის ჩათვლით) შეესაბამება მოთხოვნებს და ფუნქციონირებს ეფექტურად.

ინდიკატორი 2: მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდში განხორციელებული ახალი ინფრასტრუქტურული პროექტების რაოდენობა გაზრდილია 10%-ით; მოვლა-შენახვის გეგმის აქტივობებიდან მინიმუმ 80 % შესრულებულია.

საბაზისო ინფორმაცია: არსებული ინფრასტრუქტურის ნუსხა. მოვლა-შენახვის გეგმა 2032 წ.

2.1	დამატებითი ინფრასტრუქტურის საჭიროებების გამოვლენა	საჭიროებების ანალიზის ანგარიში და საჭიროებების ნუსხა	არსებული ინფრასტრუქტურა	ადმინისტრაცია, რეინჯერები
2.2	სამშენებლო-არქიტექტურული საჭიროებების იდენტიფიცირება, პროექტირება და მშენებლობა	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიერ დამტკიცებული/შეთანხმებული პროექტები და ინფრასტრუქტურა	არ არსებობს	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, გარე ექსპერტი, კონსულტანტი, დონორი
2.3	გრძელვადიანი მოვლა-შენახვის გეგმის მომზადება/დამტკიცება და ყოველწლიური განახლება	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიერ შეთანხმებული გრძელვადიანი გეგმა	არსებული გეგმა	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, გარე ექსპერტი, კონსულტანტი, ფინანსები
2.4	ინფრასტრუქტურული საჭიროებების ინტეგრირება სამწლიან საოპერაციო გეგმაში	საოპერაციო გეგმაში ასახული ინფრასტრუქტურული პროექტების რაოდენობა	საოპერაციო გეგმა	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი

მიზანი 3: ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის გრძელვადიანი მართვის ეფექტიანობის უზრუნველყოფა.

ინდიკატორი 3: 2027 წლისთვის მენეჯმენტის გეგმის მიზნების 50%, ხოლო 2032 წლისთვის - მინიმუმ 80 % მიღწეულია.

საბაზისო ინფორმაცია: არსებული შესყიდვის გეგმა. მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა.

3.1	საჭიროებების იდენტიფიცირება	საჭიროებების შეთანხმებული ნუსხა	არსებული აღჭურვილობა და ინვენტარი	სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
3.2	ყოველწლიური შესყიდვის გეგმის მომზადება შესაბამისი საორიენტაციო ბიუჯეტით	შესყიდვის გეგმა	გასული წლების შესყიდვის გეგმები	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ფინანსისტი
3.3	ინვენტარიზაციის განხორციელება	ინვენტარიზაციის ანგარიში	გასული წლების ანგარიშები	ადმინისტრაცია და სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
3.4	სამწლიანი საოპერაციო გეგმის განახლება/მომზადება	შეთანხმებული და დამტკიცებული საოპერაციო გეგმა	გასული წლების საოპერაციო გეგმები	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორი
3.5	ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებით სარეგისტრაციო/უსაფრთხო ების ფორმაში ინფორმაციის განახლება/ინტეგრირება, საინფორმაციო ბანერების დიზაინის შემუშავება, საინფორმაციო/გამაფრთხი ლებელი ბანერების განთავსება ბილიკებზე	განახლებული უსაფრთხოების/სარეგ ისტრაციო ფორმა, შემუშავებული დიზაინი, ბილიკებზე განთავსებული გამაფრთხილებელი ბანერები	ანგარიში ფოტომასალით	დონორის მხარდაჭერა (ნარჩენების გეგმის განხორციელების ხელშეწყობა)

თავი VII მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგი, შეფასება და ანგარიშგება

მუხლი 51. ინდიკატორები და მათი შერჩევის საფუძველი

მენეჯმენტის გეგმის პროგრამის მიზნები და აქტივობების და მათთან შესაბამისობაში არსებული ინდიკატორები აღწერილია მენეჯმენტის გეგმის მე-6 თავში – მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები. მიზნების და ქმედებების ინდიკატორები შემუშავებულია მათი გაზომვადობის პრინციპით (კონკრეტული, გაზომვადი, რეალისტური, მიღწევადი და დროში გაწერილი).

მუხლი 52. მენეჯმენტის გეგმის მიზნების, ამოცანებისა და აქტივობების შესრულების პროგრესის მონიტორინგი და შეფასება

მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგის მიზანია მართვის ადაპტური მიდგომის დანერგვა და განხორციელება. მენეჯმენტის გეგმის მუდმივი მონიტორინგი და მისი ანალიზი იძლევა საჭირო ცვლილების განხორციელების შესაძლებლობას წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმაში.

მუხლი 53. მენეჯმენტის გეგმის მიზნებისა და ქმედებების მონიტორინგისა და შეფასების პროცედურები და ანგარიშგების ეტაპები

1. დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგს და ანგარიშგებას ახორციელებს ეტაპობრივად:

ა) ყოველწლიური მონიტორინგი: ყოველი წლის ბოლოსთვის ადმინისტრაცია ამზადებს განხორციელებული ქმედებებისა და ღონისძიებების ანგარიშს მენეჯმენტის გეგმის მე-6 თავში

განსაზღვრულ და დაგეგმილ ქმედებებსა და ღონისძიებებთან მიმართებაში. აღნიშნული ანგარიში წარმოადგენს 3-წლიანი საოპერაციო გეგმის განხილვა-განახლების საფუძველს, რომელიც, თავის მხრივ, წლიური ბიუჯეტის განსაზღვრისა და წარდგენის საფუძველია;

ბ) მენეჯმენტის ეფექტურობის 4-წლიანი ინტერვალით მონიტორინგი: მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების მე-5 წლის ბოლოს ადმინისტრაცია განახორციელებს მენეჯმენტის გეგმის ეფექტურობის შეფასებას. ადმინისტრაცია შეძლებს, ზუსტად შეაფასოს მართვის ეფექტურობის პროგრესი და მიღებული გამოცდილების გათვალისწინებით მოახდინოს მენეჯმენტის გეგმის ქმედებებისა და ღონისძიებების ადაპტირება;

გ) საბოლოო შეფასება: მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების მე-9 წელს ადმინისტრაცია განახორციელებს მენეჯმენტის გეგმის დეტალურ შეფასებას და მოამზადებს ანგარიშს. ადმინისტრაცია შესაბამისი ექსპერტიზისა და ორგანიზაციების ჩართულობით განახორციელებს სიტუაციური ანალიზის, მიზნებისა და ქმედებების განახლებას. წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის შეფასების შედეგები წარმოადგენს მომდევნო 9-წლიანი მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების საფუძველს.

მუხლი 54. მენეჯმენტის გეგმის მიზნების, ამოცანებისა და აქტივობების მონიტორინგის გეგმა

N	აქტივობა	დროის პერიოდი	პასუხისმგებელი
1	მონიტორინგის გეგმის და ფორმატის შემუშავება და შეთანხმება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან პირველი წლის ბოლოს	ადმინისტრაცია/სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო
2	ყოველწლიური მონიტორინგის განხორციელება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მომდევნო წლის I კვარტალში (ყოველწლიურად)	ადმინისტრაცია
3	შუალედური შეფასება და სტრატეგიული მიზნების გადახედვა საჭიროებისამებრ	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მეოთხე წლის ბოლოს	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორები, პარტნიორები
4	საბოლოო შეფასება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მე-9 წლის დასაწყისიდან	ადმინისტრაცია
5	მენეჯმენტის გეგმის განახლება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მე-9 წელი	ადმინისტრაცია, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო, დონორები, პარტნიორები

დანართები:

დანართი 1. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიები და მისი საზღვრები;

დანართი 2. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიები საქართველოს ტერიტორიულ რუკაზე;

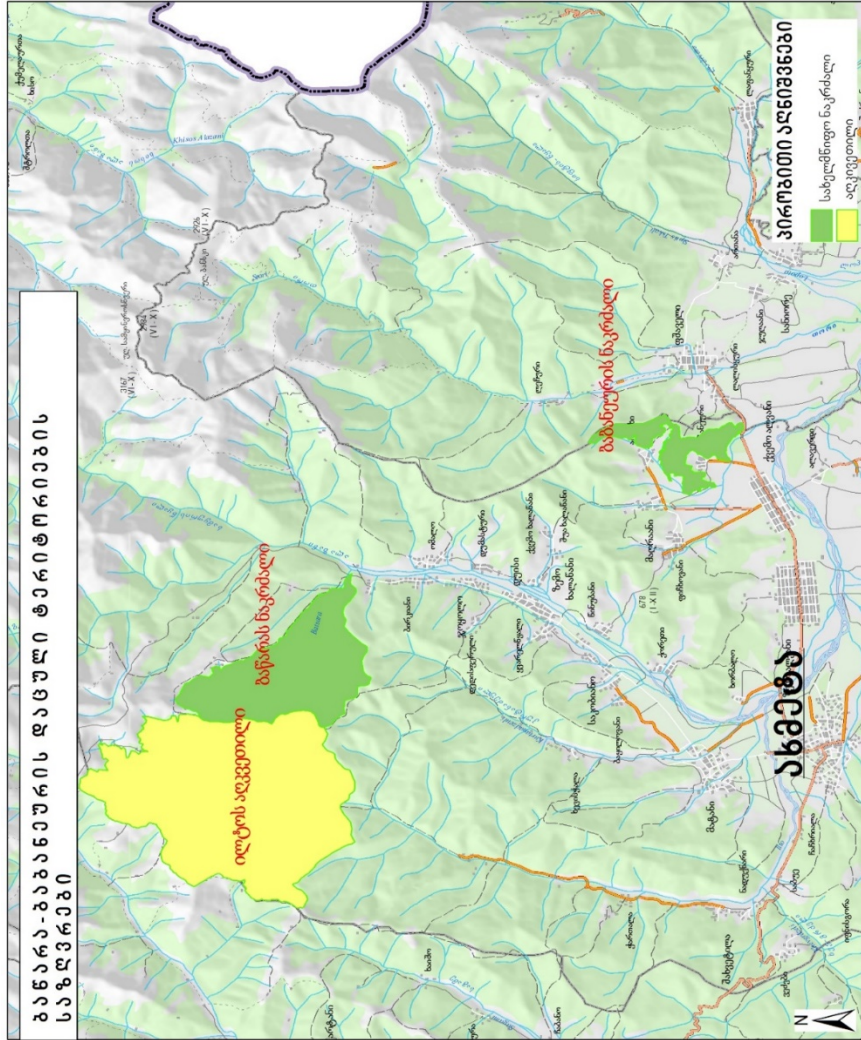
დანართი 3. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ნიადაგების რუკა;

დანართი 4. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ჰიდროლოგიური ობიექტების რუკა;

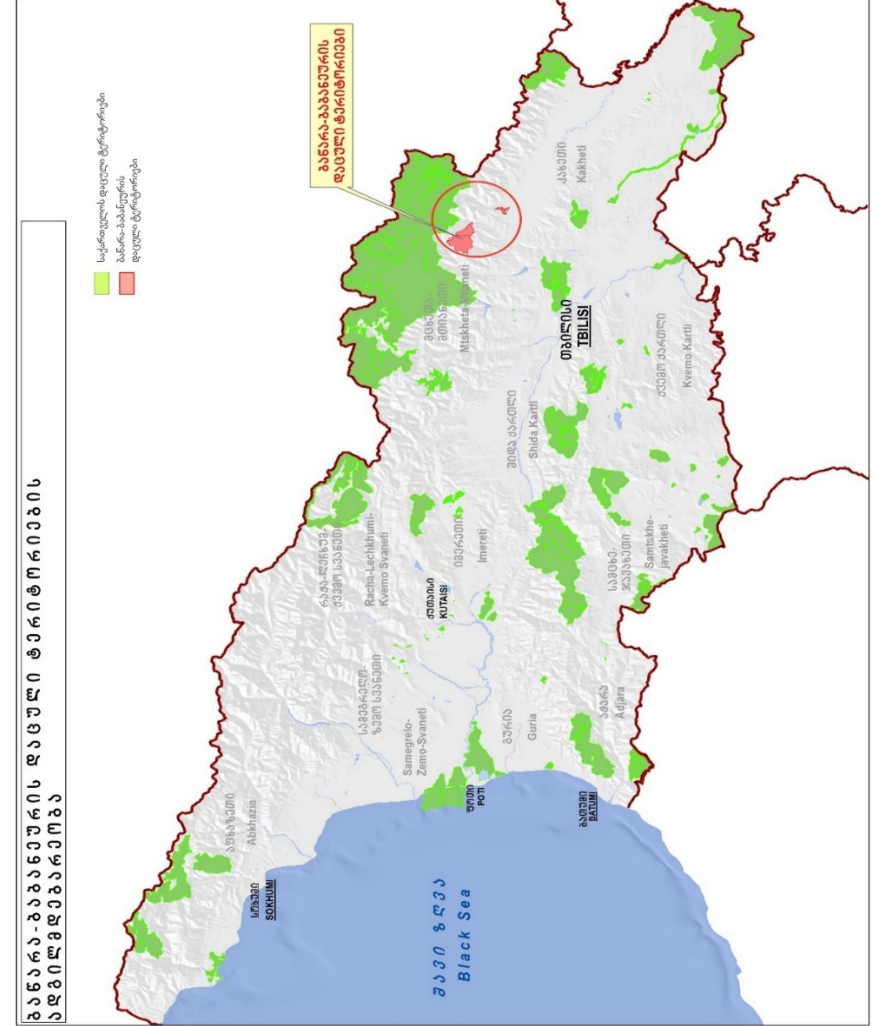
დანართი 5. ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ზურმუხტის ტერიტორიების რუკა;

- დანართი 6. სამი ალაზნის ბიოსფერული რეზერვატის რუკა და ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიები;
- დანართი 7. ფლორა;
- დანართი 8. ფაუნა;
- დანართი 9. ტყის მავნებელი მწერები;
- დანართი 10. „ზურმუხტის ქსელით“ დაცული ტერიტორია.

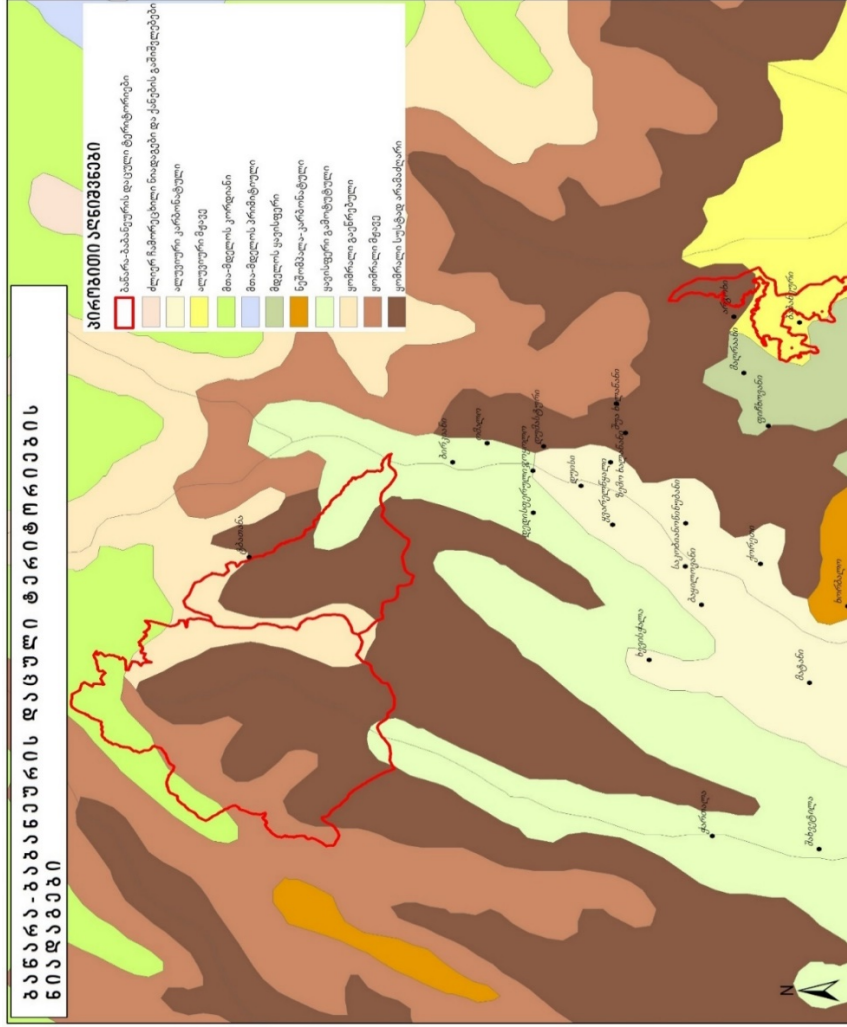
დანართი 1. ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიები და მისი საზღვრები

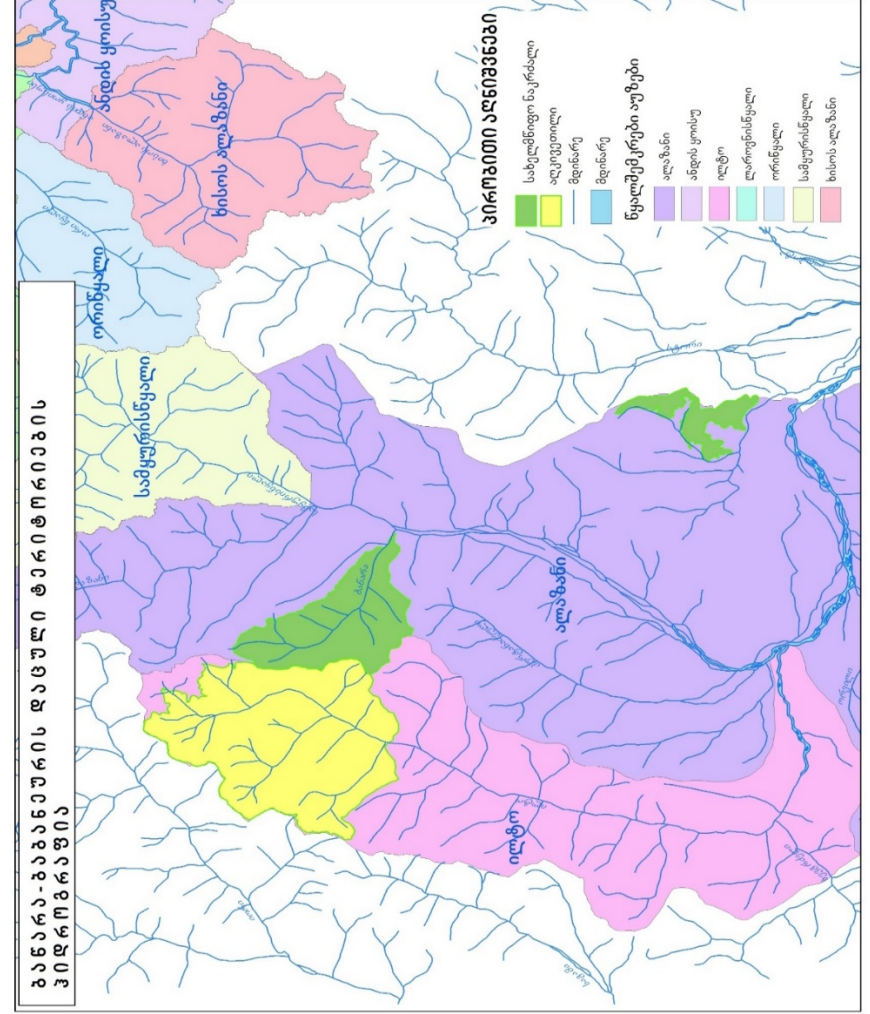
დანართი 2. ბაწარა-ბაზანეურის დაცული ტერიტორიები საქართველოს ტერიტორიულ რუკაზე

დანართი 3. ზაწარა-ზაბანეურის დაცული ტერიტორიების ნიადაგების რუკა

დანართი 4. ზაწარა-ზაბანეურის დაცული ტერიტორიების ჰიდროლოგიური ობიექტების რუკა

დანართი 7. ფლორა

ა) საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი მერქნიანი მცენარეების სახეობები

1. <i>Buxus colchica</i>	ბზა
2. <i>Pterocaria pterocarpa</i>	ლაფანი
3. <i>Zelkova carpinifolia</i>	ძელქვა
4. <i>Taxus baccata</i>	უთხოვარი
5. <i>Castanea sativa</i>	წაბლი
6. <i>Quercus pedunculiflora</i>	ჭალის მუხა
7. <i>Juglans regia</i>	კაკალი
8. <i>Ulmus glabra</i>	შიშველი თელადუმა
9. <i>Ulmus minor</i>	პატარა თელადუმა

ბ) მცენარეთა ენდემური სახეობები

1. <i>Angelica tatianae</i>
2. <i>Heracleum asperum</i>
3. <i>Heracleum roseum</i>
4. <i>Heracleum sosnowskyi</i>
5. <i>Hedera pastuchowii</i>
6. <i>Aristolochia iberica</i>
7. <i>Adenostyles platyphylloides</i>
8. <i>Carduus multijugus</i>
9. <i>Cirsium ketzkhovelii</i>
10. <i>Cirsium pugax</i>
11. <i>Erigeron caucasicus</i>
12. <i>Kemulariella rosea</i>
13. <i>Omalotheca caucasica</i>

14. <i>Pyrethrum leptophyllum</i>
15. <i>Senecio propinquus</i>
16. <i>Tephrosieris cladobotris</i>
17. <i>Tephrosieris subfloccosa</i>
18. <i>Symphytum asperum</i>
19. <i>Symphytum caucasicum</i>
20. <i>Erysimum aureum</i>
21. <i>Dianthus caucasicus</i>
22. <i>Silene linearifolia</i>
23. <i>Cephalaria gigantea</i>
24. <i>Euphorbia glaberrima</i>
25. <i>Lotus caucasicus</i>
26. <i>Gentiana angulosa</i>
27. <i>Gentianella caucasea</i>
28. <i>Thymus caucasicus</i>
29. <i>Thymus nummularius</i>
30. <i>Polygala transcaucasica</i>
31. <i>Anemonoides caucasica</i>
32. <i>Pulsatilla violacea</i>
33. <i>Ranunculus caucasicus</i>
34. <i>Ranunculus repens</i>
35. <i>Aconitum nasutum</i>
36. <i>Delphinium speciosum</i>
37. <i>Potentilla caucasica</i>
38. <i>Rubus georgicus</i>
39. <i>Scrophularia divaricata</i>
40. <i>Scrophularia lateriflora</i>
41. <i>Carex meinshauseniana</i>
42. <i>Ornithogalum woronowii</i>

43. <i>Scilla winogradowii</i>
44. <i>Fritillaria lutea</i>
45. <i>Gagea alexeenkoana</i>
46. <i>Gagea fibrosa</i>
47. <i>Dactylorhiza amblyoloba</i>

გ) ფლორის სახეობების წუსხა:

გ.ა) ბაზანეურის სახელმწიფო ნაკრძალი

PTERIDOPHITA	<i>Teucrium polium</i>
<i>Aspleniaceae</i>	<i>Thymus tiflisiensis</i>
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	Linaceae
<i>Asplenium trichomanes</i>	<i>Linum usitatissimum</i>
GYMNOSPERMAE	Moraceae
Taxaceae	<i>Morus alba</i>
<i>Taxus baccata</i>	<i>Morus nigra</i>
ANGIOSPERMAE	Oleaceae
DICOTILEDONES	<i>Fraxinus excelsior</i>
Aceraceae	<i>Jasminum fruticans</i>
<i>Acer campestre</i>	<i>Ligustrum vulgare</i>
<i>Acer laetum</i>	Onagraceae
Anacardiaceae	<i>Circaea lufetiana</i>
<i>Cotinus coggygria</i>	Paeoniaceae
<i>Rhus coriaria</i>	<i>Paeonia caucasica</i>
Apiaceae	Papaveraceae
<i>Anthriscus nemorosa</i>	<i>Papaver commutatum</i>
<i>Eryngium campestre</i>	Phytolacaceae

<i>Laser trilobum</i>	<i>Phytolaca americana</i>
<i>Sanicula europaea</i>	Plantaginaceae
<i>Smyrnium perfoliatum</i>	<i>Plantago lanceolata</i>
Apocynaceae	<i>Plantago major</i>
<i>Vinca herbacea</i>	Primulaceae
Araliaceae	<i>Cyclamen verum</i>
<i>Hedera helix</i>	<i>Lysimachia dubia</i>
<i>Hedera pastuchowii</i>	<i>Lysimachia verticillaris</i>
Asclepiadaceae	<i>Primula woronowii</i>
<i>Periploca graeca</i>	Ranunculaceae
Aristolochiaceae	<i>Clematis vitalba</i>
<i>Aristolochia iberica</i>	<i>Consolida orientalis</i>
Asteraceae	<i>Ficaria valthifolia</i>
<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	<i>Ranunculus bulbosus</i>
<i>Cichorium intybus</i>	<i>Ranunculus trachycarpus</i>
<i>Erigeron canadensis</i>	<i>Thalictrum collinum</i>
<i>Hieracium polosella</i>	Rhamnaceae
<i>Lapsana communis</i>	<i>Frangula alnus</i>
<i>Lapsana grandiflora</i>	<i>Paliurus spina-christi</i>
<i>Pterotheca saneta</i>	<i>Rhamnus cathartica</i>
<i>Serratula quinquefolia</i>	<i>Rhamnus pallasii</i>
<i>Solidago virgaurea</i>	Rosaceae
<i>Tragopogon pusillus</i>	<i>Agrimonia eupatoria</i>
<i>Xeranthemum cylindraceum</i>	<i>Cerasus silvestris</i>
Betulaceae	<i>Crataegus kyrtostylla</i>
<i>Alnus barbata</i>	<i>Crataegus microphylla</i>

Boraginaceae	<i>Crataegus orientalis</i>
<i>Aegonychon purpureo-caeruleum</i>	<i>Crataegus pentagyna</i>
<i>Anchusa italica</i>	<i>Cydonia oblonga</i>
<i>Cynoglossum creticum</i>	<i>Filipendula vulgaris</i>
Brassicaceae	<i>Fragaria vesca</i>
<i>Alliaria petiolata</i>	<i>Geum urbanum</i>
<i>Dentaria balbifera</i>	<i>Malus orientalis</i>
<i>Dentaria quinquefolia</i>	<i>Mespilus germanica</i>
<i>Hesperis matronalis</i>	<i>Potentilla adenophylla</i>
<i>Pachyphragma macrophyllum</i>	<i>Potentilla argentea</i>
<i>Turritis glabra</i>	<i>Prunus divaricata</i>
Buxaceae	<i>Prunus spinosa</i>
<i>Buxus colchica</i>	<i>Pyracantha coccinea</i>
Campanulaceae	<i>Pyrus caucasica</i>
<i>Campanula hohenakerii</i>	<i>Rosa canina</i>
<i>Campanula rapunculoides</i>	<i>Rubus caucasigenus</i>
Caprifoliaceae	<i>Sorbus torminalis</i>
<i>Lonicera caprifolium</i>	<i>Spiraea hypericifolia</i>
<i>Lonicera caucasica</i>	Rubiaceae
<i>Sambucus ebulus</i>	<i>Galium odoratum</i>
<i>Sambucus nigra</i>	<i>Galium humifusum</i>
Caryophyllaceae	<i>Galium verum</i>
<i>Cerastium ruderale</i>	Salicaceae
<i>Dianthus armeria</i>	<i>Populus alba</i>
<i>Petrorhagia saxifraga</i>	<i>Populus canescens</i>
<i>Silene italica</i>	<i>Populus nigra</i>

Celastraceae	<i>Salix alba</i>
<i>Euonymus europaea</i>	Scrophulariaceae
<i>Euonymus latifolia</i>	<i>Digitalis nervosa</i>
Celtidaceae	<i>Verbascum formosum</i>
<i>Celtis caucasica</i>	<i>Verbascum ploeniceum</i>
<i>Eunymus verucosa</i>	<i>Veronica crista-galli</i>
Convolvulaceae	<i>Veronica chamaedrys</i>
<i>Convolvulus cantabrica</i>	<i>Veronica peduncularis</i>
Cornaceae	<i>Veronica polita</i>
<i>Cornus mas</i>	Staphyleaceae
<i>Swida australis</i>	<i>Staphylea pinnata</i>
Corylaceae	Thymelaceae
<i>Carpinus caucasica</i>	<i>Daphne pontica</i>
<i>Carpinus orientalis</i>	Tiliaceae
<i>Corylus avellana</i>	<i>Tilia begoniifolia</i>
Dioscoreaceae	Ulmaceae
<i>Tamus communis</i>	<i>Ulmus carpiniifolia</i>
Ebenaceae	<i>Ulmus glabra</i>
<i>Diospyros lotus</i>	<i>Zelkova carpiniifolia</i>
Equisetaceae	Urticaceae
<i>Equisetum arvense</i>	<i>Urtica dioica</i>
Euphorbiaceae	Verbenaceae
<i>Euphorbia falcata</i>	<i>Verbena officinalis</i>
<i>Euphorbia iberica</i>	Violaceae
Fabaceae	<i>Viola alba</i>
<i>Astragalus brachycarpus</i>	<i>Viola arvensis</i>
<i>Astragalus glycyphylos</i>	<i>Viola odorata</i>
<i>Coronilla varia</i>	<i>Viola reihenbachiana</i>

<i>Gleditsia triacanthos</i>	Vitaceae
<i>Lathyrus afaca</i>	<i>Vitis sylvestris</i>
<i>Lathyrus pratensis</i>	MONOCOTILEDONES
<i>Lathyrus roseus</i>	Alliaceae
<i>Medicago hemicycla</i>	<i>Allium gramineum</i>
<i>Medicago minima</i>	Araceae
<i>Melilotus officinalis</i>	<i>Arum orientale</i>
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Asparagaceae
<i>Trifolium campestre</i>	<i>Ruscus ponticus</i>
<i>Trifolium echinatum</i>	Cyperaceae
<i>Trifolium medium</i>	<i>Carex buschiorum</i>
<i>Trifolium repens</i>	<i>Carex divulsa</i>
<i>Vicia lutea</i>	<i>Carex michelii</i>
<i>Vicia crocea</i>	<i>Carex muricata</i>
<i>Vicia nabonensis</i>	<i>Carex tomentosa</i>
<i>Vicia truncatula</i>	<i>Carex sylvatica</i>
Fagaceae	Juncaceae
<i>Fagus orientalis</i>	<i>Lusula sylvatica</i>
<i>Quercus iberica</i>	Liliaceae
<i>Quercus pedunculiflora</i>	<i>Scilla sibirica</i>
Fumariaceae	Orchidaceae
<i>Corydalis caucasica</i>	<i>Cephalanthera rubra</i>
Gentianaceae	<i>Cephalanthera longifolia</i>
<i>Centaureum meyeri</i>	<i>Dactylorhiza flavescens</i>
Geraniaceae	<i>Epipactis condensata</i>
<i>Geranium palustre</i>	<i>Epipactis leptochila</i>
Helleboraceae	<i>Limodorum abortivum</i>

<i>Erodium cicutatum</i>	<i>Orchis masula</i>
<i>Geranium albanum</i>	<i>Orchis simia</i>
<i>Geranium robertianum</i>	<i>Platanthera bifolia</i>
<i>Geranium sylvaticum</i>	Poaceae
<i>Helleborus caucasicus</i>	<i>bothriochloa ischaemum</i>
Hypericaceae	<i>Cynosurus echinatus</i>
<i>Hypericum perforatum</i>	<i>Brachypodium sylvaticum</i>
Juglandaceae	<i>Dactylis glomerata</i>
<i>Juglans regia</i>	<i>Festuca montana</i>
<i>Pterocaria pterocarpa</i>	<i>Festuca valesiaca</i>
Lamiaceae	<i>Koeleria cristata</i>
<i>Ajuga orientalis</i>	<i>Melica officinalis</i>
<i>Ajuga reptans</i>	<i>Melica uniflora</i>
<i>Calamintha menthifolia</i>	<i>Oplismenus undulatifolius</i>
<i>Clinopodium vulgare</i>	<i>Phleum paniculatum</i>
<i>Clinopodium umbrosum</i>	<i>Piptatherum virescens</i>
<i>Glechoma hederacea</i>	<i>Poa bulbosa</i>
<i>Origanum vulgare</i>	<i>Vulpia myuros</i>
<i>Salvia verticillata</i>	Smilacaceae
<i>Sideritis montana</i>	<i>Smilax excelsa</i>

გ.ბ.) ბაწარის სახელმწიფო ნაკრძალი და ილტოს ალკვეთილი

PTERIDOPHYTA	Grossulariaceae
LYCOPSIDA	<i>Ribes biebersteinii</i>
Selaginellaceae	Hypericaceae

<i>Selaginella Helvetica</i>	<i>Hypericum androsaemum</i>
SPHENOPSIDA	<i>Hypericum perforatum</i>
Equisetaceae	<i>Hypericum linarioides</i>
<i>Equisetum palustre</i>	<i>Hypericum hirsutum</i>
<i>Equisetum telmateia</i>	<i>Hypericum quadrangulum</i>
FILICOPSIDA	Juglandaceae
Aspleniaceae	<i>Juglans regia</i>
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	Lamiaceae
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	<i>Ajuga genevensis</i>
<i>Asplenium septentrionale</i>	<i>Ajuga orientalis</i>
<i>Asplenium trichomanes</i>	<i>Ajuga reptans</i>
<i>Asplenium viride</i>	<i>Calamintha nepeta</i>
<i>Asplenium woronowii</i>	<i>Clinopodium vulgare</i>
<i>Phyllitis scolopendrium</i>	<i>Glechoma hederacea</i>
Dennstaedtiaceae	<i>Lamium album</i>
<i>Pteridium aquilinum</i>	<i>Lamium maculatum</i>
<i>Pteridium tauricum</i>	<i>Leonurus quinquelobatus</i>
Dryopteridaceae	<i>Mentha longifolia</i>
<i>Athyrium distentifolium</i>	<i>Nepeta cataria</i>
<i>Cystopteris fragilis</i>	<i>Origanum vulgare</i>
<i>Dryopteris carthusiana</i>	<i>Prunella laciniata</i>
<i>Dryopteris dilatata</i>	<i>Prunella vulgare</i>
<i>Dryopteris filix-mas</i>	<i>Salvia glutinosa</i>
<i>Dryopteris oreopteris</i>	<i>Stachys sylvatica</i>
<i>Dryopteris pseudomas</i>	<i>Thymus caucasicus</i>
<i>Dryopteris phegopteris</i>	<i>Thymus nummularius</i>

<i>Dryopteris thelypteris</i>	Linaceae
<i>Gimnocarpium dryopteris</i>	<i>Linum nervosum</i>
<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Lithraceae
<i>Polystichum aculeatum</i>	<i>Lithrum salicaria</i>
<i>Polystichum braunii</i>	Malvaceae
<i>Polystichum lonchitis</i>	<i>Abutilon theophrasti</i>
<i>Polystichum setiferum</i>	<i>Alcea rugosa</i>
<i>Woodsia alpina</i>	<i>Althaea armeniaca</i>
<i>Woodsia fragilis</i>	<i>Malva neglecta</i>
Ophioglossaceae	<i>Malva sylvestris</i>
<i>Opioglossum lusitanicum</i>	Oleaceae
<i>Ophioglossum vulgatum</i>	<i>Fraxinus excelsior</i>
Polypodiaceae	<i>Ligustrum vulgare</i>
<i>Polypodium australe</i>	Onagraceae
<i>Polypodium vulgare</i>	<i>Chamerion angustifolium</i>
<i>Cryptogramma crispa</i>	<i>Circaea lutetiana</i>
Thelypteridaceae	<i>Epilobium hirsutum</i>
<i>Thelypteris oreopteris</i>	<i>Epilobium montanum</i>
<i>Thelypteris palustris</i>	<i>Epilobium parviflorum</i>
SPERMATOPHYTA	Oxalidaceae
GYMNOSPERMAE	<i>Oxalis acetosella</i>
Taxaceae	Papaveraceae
<i>Taxus baccata</i>	<i>Chelidonium majus</i>
ANGIOSPERMAE	<i>Papaver commutatum</i>
DICOTILEDONES	Phytolacaceae
Aceraceae	<i>Phytolaca americana</i>
<i>Acer campestre</i>	Plantaginaceae
<i>Acer laetum</i>	<i>Plantago lanceolata</i>

<i>Acer platanoides</i>	<i>Plantago major</i>
<i>Acer trautvetteri</i>	<i>Plantago media</i>
<i>Acer pseudoplatanus</i>	<i>Polygalaceae</i>
<i>Apiaceae</i>	<i>Polygala alpicola</i>
<i>Angelica tatianae</i>	<i>Polygala transcaucasica</i>
<i>Anthriscus cerefolium</i>	<i>Polygonaceae</i>
<i>Anthriscus sylvestris</i>	<i>Polygonum alpinum</i>
<i>Astrantia maxima</i>	<i>Polygonum aviculare</i>
<i>Bupleurum polyphyllum</i>	<i>Bistorta carnea</i>
<i>Bupleurum rotundifolium</i>	<i>Fallopia convolvulus</i>
<i>Carum carvi</i>	<i>Persicaria hydropiper</i>
<i>Carum caucasicum</i>	<i>Persicaria maculata</i>
<i>Chaerophyllum angelicifolium</i>	<i>Rumex acetosa</i>
<i>Chaerophyllum aureum</i>	<i>Rumex acetosella</i>
<i>Chaerophyllum bulbosum</i>	<i>Rumex alpestris</i>
<i>Chaerophyllum roseum</i>	<i>Rumex alpinus</i>
<i>Chamaesciadum acaule</i>	<i>Rumex conglomeratus</i>
<i>Daucus carota</i>	<i>Portulacaceae</i>
<i>Eleutherospermum cicutarium</i>	<i>Portulaca oleracea</i>
<i>Eryngium caucasicum</i>	<i>Primulaceae</i>
<i>Froriepiea subpinnata</i>	<i>Lysimachia verticillaris</i>
<i>Heracleum asperum</i>	<i>Primula macrocalyx</i>
<i>Heracleum roseum</i>	<i>Ranunculaceae</i>
<i>Heracleum sosnowskyi</i>	<i>Anemonoides caucasica</i>

<i>Laser trilobus</i>	<i>Anemonastrum fasciculatum</i>
<i>Ligusticum alatum</i>	<i>Clematis vitalba</i>
<i>Pastinaca armena</i>	<i>Ficaria valtifolia</i>
<i>Peucedanum caucasicum</i>	<i>Pulsatilla violacea</i>
<i>Pimpinella affinis</i>	<i>Ranunculus oreophilus</i>
<i>Pimpinella rhodantha</i>	<i>Ranunculus bulbosus</i>
<i>Pimpinella saxifraga</i>	<i>Ranunculus caucasicus</i>
<i>Pimpinella tripartita</i>	<i>Ranunculus repens</i>
<i>Sanicula europaea</i>	<i>Thalictrum buschianum</i>
<i>Seseli transcaucasicum</i>	<i>Thalictrum foetidum</i>
<i>Siumi sisaroideum</i>	<i>Aconitum nasutum</i>
<i>Smyrniium perfoliatum</i>	<i>Aconitum orientale</i>
<i>Torilis arvensis</i>	<i>Aquilegia caucasica</i>
<i>Torilis japonica</i>	<i>Calthapalustris</i>
<i>Apocinaceae</i>	<i>Caltha polypetala</i>
<i>Vinca herbacea</i>	<i>Delphinium speciosum</i>
<i>Aquifoliaceae</i>	<i>Helleborus caucasicus</i>
<i>Ilex colchica</i>	<i>Trollius ranunculinus</i>
<i>Araliaceae</i>	<i>Rhamnaceae</i>
<i>Hedera helix</i>	<i>Rhamnus cathartica</i>
<i>Hedera pastuchowii</i>	<i>Rosaceae</i>
<i>Aristolochiaceae</i>	<i>Agrimonia eupatoria</i>
<i>Aristolochia iberica</i>	<i>Alchemilla caucasica</i>
<i>Asteraceae</i>	<i>Alchemilla erythropoda</i>
<i>Achillea bisserata</i>	<i>Alchemilla sericata</i>
<i>Achillea filipendulia</i>	<i>Alchemilla stellulata</i>
<i>Achillea micrantha</i>	<i>Aruncus vulgaris</i>

<i>Achillea millefolium</i>	<i>Cerasus avium</i>
<i>Achillea ptarmicifolia</i>	<i>Crataegus curvicephala</i>
<i>Achillea setacea</i>	<i>Crataegus pentagina</i>
<i>Adenostyles platyphyloides</i>	<i>Filipendula vulgaris</i>
<i>Ambrosia artemisifolia</i>	<i>Fragaria vesca</i>
<i>Antennaria caucasica</i>	<i>Geum urbanum</i>
<i>Anthemis altissima</i>	<i>Laurocerasus officinalis</i>
<i>Anthemis cotula</i>	<i>Malus orientalis</i>
<i>Anthemis dumetorum</i>	<i>Mespilus germanica</i>
<i>Anthemis fruticulosa</i>	<i>Padus avium</i>
<i>Anthemis melanoloma</i>	<i>Padellus mahaleb</i>
<i>Anthemis rigescens</i>	<i>Potentilla argentea</i>
<i>Anthemis sosnowskyana</i>	<i>Potentilla canescens</i>
<i>Arctium lappa</i>	<i>Potentilla caucasica</i>
<i>Artemisia annua</i>	<i>Potentilla crantzii</i>
<i>Artemisia vulgaris</i>	<i>Potentilla erecta</i>
<i>Aster alpinus</i>	<i>Potentilla micrantha</i>
<i>Aster ammeloides</i>	<i>Potentilla recta</i>
<i>Bakhausia marschallii</i>	<i>Potentilla reptans</i>
<i>Bakhausia rhoeadifolia</i>	<i>Poterium polyganum</i>
<i>Bellis perennis</i>	<i>Prunus divaricata</i>
<i>Carduus arabicus</i>	<i>Pyrus caucasica</i>
<i>Carduus crispus</i>	<i>Rosa canina</i>
<i>Carduus multijugus</i>	<i>Rosa pulverulenta</i>
<i>Carlina vulgaris</i>	<i>Rubus caesius</i>
<i>Carpesium abrotanoides</i>	<i>Rubus georgicus</i>
<i>Centaurea abbreviata</i>	<i>Rubus idaeus</i>

<i>Centaurea bella</i>	<i>Rubus saxatilis</i>
<i>Centaurea cheiranthifolia</i>	<i>Sibbaldia parviflora</i>
<i>Centaurea fischerii</i>	<i>Sibbaldia semiglabra</i>
<i>Centaurea salicifolia</i>	<i>Sorbus aucuparia</i>
<i>Cicerbita deltoids</i>	<i>Sorbus torminalis</i>
<i>Cicerbita petiolata</i>	<i>Spiraea hypericifolia</i>
<i>Cicerbita racemosa</i>	<i>Pyracantha coccinea</i>
<i>Cichorium intybus</i>	<i>Rubiaceae</i>
<i>Cirsium brevipapposum</i>	<i>Asperula caucasica</i>
<i>Cirsium ciliatum</i>	<i>Galium odoratum</i>
<i>Cirsium ketzkhovellii</i>	<i>Galium molugo</i>
<i>Cirsium obvallatum</i>	<i>Galium rubioides</i>
<i>Cirsium pugax</i>	<i>Galium verum</i>
<i>Cirsium simplex</i>	<i>Cruciata laevipes</i>
<i>Dichrocephala integrifolia</i>	<i>Rutaceae</i>
<i>Dolichorrhiza caucasica</i>	<i>Dictamnus caucasicus</i>
<i>Dorichium macrophyllum</i>	<i>Salicaceae</i>
<i>Erigeron alpinus</i>	<i>Populus nigra</i>
<i>Erigeron canadensis</i>	<i>Populus tremula</i>
<i>Erigeron caucasicus</i>	<i>Salix alba</i>
<i>Erigeron crispus</i>	<i>Salix caprea</i>
<i>Erigeron orientalis</i>	<i>Sambucaceae</i>
<i>Erigeron uniflorus</i>	<i>Sambucus ebulus</i>
<i>Eupatorium cannabinum</i>	<i>Sambucus nigra</i>
<i>Hieracium bauhini</i>	<i>Santalaceae</i>
<i>Hieracium hypoglaucum</i>	<i>Thesium arvense</i>
<i>Hieracium pilosella</i>	<i>Saxifragaceae</i>
<i>Hieracium turfosum</i>	<i>Saxifraga cartilaginea</i>

<i>Hieracium vulgatum</i>	<i>Saxifraga cymbalaria</i>
<i>Inula aspera</i>	<i>Saxifraga sibirica</i>
<i>Inula britannica</i>	<i>Scrophulariaceae</i>
<i>Inula grandiflora</i>	<i>Digitalis ferruginea</i>
<i>Inula helenium</i>	<i>Euphrasia pectinata</i>
<i>Inula orientalis</i>	<i>Euphrasia petiolaris</i>
<i>Kemulariella rosea</i>	<i>Lathraea squamaria</i>
<i>Lactuca saligna</i>	<i>Linaria genistifolia</i>
<i>Lactula serriola</i>	<i>Linaria vulgaris</i>
<i>Lapsana communis</i>	<i>Melampyrum arvense</i>
<i>Lapsana grandiflora</i>	<i>Odontites vulgaris</i>
<i>Leontodon asperus</i>	<i>Pedicularis condensata</i>
<i>Leontodon danubialis</i>	<i>Pedicularis comosa</i>
<i>Leontodon hispidus</i>	<i>Pedicularis wilhelmsiana</i>
<i>Leucanthemum vulgare</i>	<i>Rhinantus minor</i>
<i>Mycelis muralis</i>	<i>Rhinanthus vernalis</i>
<i>Omalotheca caucasica</i>	<i>Rhynchocorys elephas</i>
<i>Omalotheca supina</i>	<i>Rhynchocorys stricta</i>
<i>Petasites albus</i>	<i>Scrophularia divaricata</i>
<i>Picris hieracioides</i>	<i>Scrophularia lateriflora</i>
<i>Psephellus dealbatus</i>	<i>Scrophularia nodosa</i>
<i>Pyrethrum coccianum</i>	<i>Scrophularia rupestris</i>
<i>Pyrethrum leptophyllum</i>	<i>Scrophularia umbrosa</i>
<i>Pyrethrum macrophyllum</i>	<i>Scrophularia variegata</i>
<i>Pyrethrum parthenifolium</i>	<i>Verbascum blattaria</i>
<i>Senecio othonnae</i>	<i>Verbascum laxum</i>
<i>Senecio propinquus</i>	<i>Verbascum phlomoides</i>
<i>Senecio vernalis</i>	<i>Verbascum phloeniceum</i>

<i>Serratula quinquifolia</i>	<i>Verbascum thapsus</i>
<i>Solidago virgaurea</i>	<i>Veronica anagallis-aquatica</i>
<i>Sonchus oleraceus</i>	<i>Veronica arvensis</i>
<i>Taraxacum officinale</i>	<i>Veronica chamaedrys</i>
<i>Taraxacum porphyranthum</i>	<i>Veronica crista-galli</i>
<i>Taraxacum prilipkoi</i>	<i>Veronica filiformis</i>
<i>Telekia speciosa</i>	<i>Veronica gentianoides</i>
<i>Tephroseris cladobotris</i>	<i>Veronica officinalis</i>
<i>Tephroseris subfloccosa</i>	<i>Veronica peduncularis</i>
<i>Tragopogon graminifolius</i>	<i>Veronica schistosa</i>
<i>Tussilago farfara</i>	<i>Veronica serpyllifolia</i>
<i>Xanthium strumarium</i>	<i>Solanaceae</i>
<i>Balsaminaceae</i>	<i>Atropa caucasica</i>
<i>Impatiens holi-tangere</i>	<i>Hyoscyamus niger</i>
<i>Betulaceae</i>	<i>Physalis alkekengi</i>
<i>Alnus barbata</i>	<i>Solanum pseudopersicum</i>
<i>Alnus incana</i>	<i>Tamaricaceae</i>
<i>Betula litwinowii</i>	<i>Tamarix hohenackeri</i>
<i>Boraginaceae</i>	<i>Thymelaceae</i>
<i>Aegonychon purpureocaeruleum</i>	<i>Daphne glomerata</i>
<i>Anchusa azurea</i>	<i>Daphne mezereum</i>
<i>Brunnera macrophylla</i>	<i>Daphne pontica</i>
<i>Lithospermum arvense</i>	<i>Tiliaceae</i>
<i>Cynoglossum officinale</i>	<i>Tilia begoniifolia</i>
<i>Echium altissimum</i>	<i>Ulmaceae</i>
<i>Echium vulgare</i>	<i>Ulmus glabra</i>
<i>Myosotis alpestris</i>	<i>Ulmus minor</i>

<i>Myosotis amoena</i>	<i>Urticaceae</i>
<i>Myosotis cespitosa</i>	<i>Parietaria judaica</i>
<i>Myosotis sylvatica</i>	<i>Parietaria officinalis</i>
<i>Nonea setosa</i>	<i>Parietaria serbica</i>
<i>Symphytum asperum</i>	<i>Urtica dioica</i>
<i>Symphytum caucasicum</i>	<i>Valerianaceae</i>
<i>Trachystemon orientalis</i>	<i>Valeriana alliariifolia</i>
<i>Brassicaceae</i>	<i>Valeriana alpestris</i>
<i>Alliaria petiolata</i>	<i>Valeriana cardamines</i>
<i>Arabidopsis thaliana</i>	<i>Valeriana officinalis</i>
<i>Barbarea vulgaris</i>	<i>Valeriana tiliifolia</i>
<i>Brassica campestris</i>	<i>Verbenaceae</i>
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	<i>Verbena officinalis</i>
<i>Cardamine hirsuta</i>	<i>Viburnaceae</i>
<i>Cardamine impatiens</i>	<i>Viburnum opulus</i>
<i>Cardamine uliginosa</i>	<i>Violaceae</i>
<i>Dentaria bulbifera</i>	<i>Viola alba</i>
<i>Dentaria quinquefolia</i>	<i>Viola arvensis</i>
<i>Descuraina sophia</i>	<i>Viola kitaibeliana</i>
<i>Draba hispida</i>	<i>Viola odorata</i>
<i>Erysimum aureum</i>	<i>Viscaceae</i>
<i>Hesperis matronalis</i>	<i>Viscum album</i>
<i>Lepidium campestre</i>	
<i>Lepidium ruderae</i>	<i>MONOCOTILEDONES</i>
<i>Murbeckiella huetii</i>	<i>Alismataceae</i>
<i>Nasturcium officinale</i>	<i>Alisma plantago-aquatica</i>
<i>Pachyphragma macrophyllum</i>	<i>Alliaceae</i>

<i>Sisimbrium loeselii</i>	<i>Allium ursinum</i>
<i>Sisimbrium officinale</i>	<i>Allium victorialis</i>
<i>Thlaspi arvense</i>	<i>Allium waldsteinii</i>
<i>Campanulaceae</i>	<i>Amaryllidaceae</i>
<i>Campanula alliariaefolia</i>	<i>Galanthus caucasicus</i>
<i>Campanula collina</i>	<i>Galanthus lagodechianus</i>
<i>Campanula hohenackeri</i>	<i>Araceae</i>
<i>Campanula latifolia</i>	<i>Arum orientale</i>
<i>Campanula cordifolia</i>	<i>Asparagaceae</i>
<i>Campanula glomerata</i>	<i>Asparagus officinalis</i>
<i>Campanula tridentata</i>	<i>Colchicaceae</i>
<i>Gadellia lactiflora</i>	<i>Colchicum speciosum</i>
<i>Cannabaceae</i>	<i>Merendera trigina</i>
<i>Cannabis ruderalis</i>	<i>Cyperaceae</i>
<i>Humulus lupulus</i>	<i>Bolboschoenus maritimus</i>
<i>Caprifoliaceae</i>	<i>Carex caucasica</i>
<i>Lonicera caprifolium</i>	<i>Carex cinerea</i>
<i>Lonicera orientalis</i>	<i>Carex cuspidata</i>
<i>Caryophyllaceae</i>	<i>Carex dacica</i>
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	<i>Carex digitata</i>
<i>Cerastium arvense</i>	<i>Carex divulsa</i>
<i>Cerastium glomeratum</i>	<i>Carex medwedewii</i>
<i>Cerastium davuricum</i>	<i>Carex meinshauseniana</i>
<i>Cerastium purpurascens</i>	<i>Carex muricata</i>
<i>Dianthus caucasicus</i>	<i>Carex schkuhrii</i>
<i>Dichodon cerastoides</i>	<i>Carex versicaria</i>

<i>Eremogone lychnidea</i>	<i>Carex sylvatica</i>
<i>Gypsophila elegans</i>	<i>Scirpus sylvaticus</i>
<i>Kohlrauschia prolifera</i>	<i>Convallariaceae</i>
<i>Melandrium latifolium</i>	<i>Convallaria transcaucasica</i>
<i>Minuartia oreina</i>	<i>Polygonatum glaberrimum</i>
<i>Minuartia verna</i>	<i>Polygonatum verticillatum</i>
<i>Moehringia trinervia</i>	<i>Dioscoreaceae</i>
<i>Myosoton aquaticum</i>	<i>Tamus communis</i>
<i>Oberna multifida</i>	<i>Hyacinthaceae</i>
<i>Sagina saginoides</i>	<i>Muscari szovitsianum</i>
<i>Saponaria officinalis</i>	<i>Ornithogalum magnum</i>
<i>Scleranthus uncinatus</i>	<i>Ornithogalum woronowii</i>
<i>Silene compacta</i>	<i>Puschkinia scilloides</i>
<i>Silene italica</i>	<i>Scilla sibirica</i>
<i>Silene linearifolia</i>	<i>Scilla winogradowii</i>
<i>Silene ruprechtii</i>	<i>Iridaceae</i>
<i>Silene wallichiana</i>	<i>Crocus speciosus</i>
<i>Stellaria anagaloides</i>	<i>Juncaceae</i>
<i>Stellaria holostea</i>	<i>Juncus articulatus</i>
<i>Stellaria media</i>	<i>Juncus bufonius</i>
<i>Celastraceae</i>	<i>Juncus effuses</i>
<i>Euonimus europaea</i>	<i>Juncus inflexus</i>
<i>Euonimus latifolia</i>	<i>Luzula forsteri</i>
<i>Euonimus verrucosa</i>	<i>Luzula multiflora</i>
<i>Chenopodiaceae</i>	<i>Luzula pseudosudetica</i>
<i>Chenopodium album</i>	<i>Luzula spicata</i>
<i>Cistaceae</i>	<i>Lemnaceae</i>
<i>Helianthemum grandiflorum</i>	<i>Lemna trisulca</i>

<i>Convolvulaceae</i>	<i>Liliaceae</i>
<i>Calystegia silvatica</i>	<i>Fritillaria lutea</i>
<i>Convolvulus cantabrica</i>	<i>Gagea alexeenkoana</i>
<i>Cornaceae</i>	<i>Gagea anisantos</i>
<i>Cornus mas</i>	<i>Gagea fibrosa</i>
<i>Swida australis</i>	<i>Gagea lutea</i>
<i>Corylaceae</i>	<i>Paris incompleta</i>
<i>Carpinus caucasica</i>	<i>Melanthiaceae</i>
<i>Carpinus orientalis</i>	<i>Veratrum lobelianum</i>
<i>Corylus avellana</i>	<i>Orchidaceae</i>
<i>Crassulaceae</i>	<i>Cephalanthera damasonium</i>
<i>Hylotelephium caucasicum</i>	<i>Cephalanthera longifolia</i>
<i>Sedum hispanicum</i>	<i>Cephalanthera rubra</i>
<i>Sedum involucreatum</i>	<i>Dactylorhiza euxina</i>
<i>Sedum oppositifolium</i>	<i>Dactylorhiza amblyoloba</i>
<i>Sempervivum caucasicum</i>	<i>Dactylorhiza urvilleana</i>
<i>Cuscutaceae</i>	<i>Epipactis leptochila</i>
<i>Cuscuta epithymum</i>	<i>Epipactis helleborine</i>
<i>Cuscuta europaea</i>	<i>Epipactis palustris</i>
<i>Datisceae</i>	<i>Epipogium aphyllum</i>
<i>Datisca cannibina</i>	<i>Goodyera repens</i>
<i>Dipsacaceae</i>	<i>Gymnadenia conopsea</i>
<i>Cephalaria gigantea</i>	<i>Limodorum abortivum</i>
<i>Dipsacus laciniatus</i>	<i>Listera ovata</i>
<i>Dipsacus pilosus</i>	<i>Neottia nidus-avis</i>
<i>Khautia montana</i>	<i>Orchis oestrifera</i>
<i>Scabiosa bipinnata</i>	<i>Orchis mascula</i>
<i>Scabiosa caucasica</i>	<i>Platanthera bifolia</i>

<i>Ericaceae</i>	<i>Platanthera chlorantha</i>
<i>Pyrola minor</i>	<i>Poaceae</i>
<i>Rhododendron luteum</i>	<i>Agrostis gigantea</i>
<i>Vaccinium arctostaphylos</i>	<i>Agrostis planifolia</i>
<i>Euphorbiaceae</i>	<i>Agrostis tenuis</i>
<i>Euphorbia condylocarpa</i>	<i>Ahisantha sterilis</i>
<i>Euphorbia glaberrima</i>	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
<i>Euphorbia helioscopia</i>	<i>Arrenatherum elatius</i>
<i>Euphorbia macroceras</i>	<i>Bothriochloa ischaemum</i>
<i>Fabaceae</i>	<i>Brachypodium sylvaticum</i>
<i>Amoria ambigua</i>	<i>Briza elatior</i>
<i>Amoria repens</i>	<i>Bromopsis variegata</i>
<i>Anthyllis variegata</i>	<i>Bromus commutatus</i>
<i>Astragalus brachycarpus</i>	<i>Bromus japonicus</i>
<i>Astragalus resupinatum</i>	<i>Bromus scoparius</i>
<i>Chrysaspis campestris</i>	<i>Calamagrostis arundinacea</i>
<i>Galega orientalis</i>	<i>Calamagrostis epigeios</i>
<i>Lathyrus hirsutus</i>	<i>Catabrosella variegata</i>
<i>Lathyrus roseus</i>	<i>Cynodon dactylon</i>
<i>Lotus caucasicus</i>	<i>Cynosurus echinatus</i>
<i>Medicago arabica</i>	<i>Dactylis glomerata</i>
<i>Medicago denticulata</i>	<i>Deschampsia caespitosa</i>
<i>Medicago lupulina</i>	<i>Digitaria pectiniformis</i>
<i>Medicago minima</i>	<i>Echinochloa crus-galli</i>
<i>Medicago orbicularis</i>	<i>Eleusine indica</i>
<i>Medicago polychroa</i>	<i>Elytrigia repens</i>
<i>Melilotus officinalis</i>	<i>Festuca drymeja</i>

<i>Orobis cyaneus</i>	<i>Festuca gigantea</i>
<i>Trifolium arvense</i>	<i>Festuca ovina</i>
<i>Trifolium campestre</i>	<i>Festuca pratensis</i>
<i>Trifolium canescens</i>	<i>Festuca valesiaca</i>
<i>Trifolium medium</i>	<i>Festuca airoides</i>
<i>Trifolium pratense</i>	<i>Festuca woronowii</i>
<i>Trifolium trichcephalum</i>	<i>Glyceria arundinacea</i>
<i>Vicia balancae</i>	<i>Helictotrichon adzaricum</i>
<i>Vicia hirsuta</i>	<i>Hordeum europaeum</i>
<i>Vicia sativa</i>	<i>Koeleria albobovii</i>
<i>Fagaceae</i>	<i>Lolium rigidum</i>
<i>Castanea sativa</i>	<i>Melica picta</i>
<i>Fagus orientalis</i>	<i>Melica uniflora</i>
<i>Quercus iberica</i>	<i>Milium effusum</i>
<i>Quercus pedunculiflora</i>	<i>Milium schmidtianum</i>
<i>Fumariaceae</i>	<i>Nardus stricta</i>
<i>Corydalis angustifolia</i>	<i>Oplismenus undulatifolius</i>
<i>Corydalis marschalliana</i>	<i>Phleum alpinum</i>
<i>Fumaria schleicheri</i>	<i>Phleum phleoides</i>
<i>Gentianaceae</i>	<i>Phleum pratense</i>
<i>Centaureum erythraea</i>	<i>Poa alpina</i>
<i>Gentiana angulosa</i>	<i>Poa annua</i>
<i>Gentiana cruciata</i>	<i>Poa bulbosa</i>
<i>Gentiana dshimilensis</i>	<i>Poa longifolia</i>
<i>Gentiana schistocalyx</i>	<i>Poa nemoralis</i>
<i>Gentianella caucasea</i>	<i>Poa palustris</i>
<i>Swertia iberica</i>	<i>Poa pratensis</i>

<i>Geraniaceae</i>	<i>Trisetum flavescens</i>
<i>Erodium cicutarium</i>	<i>Potamogetonaceae</i>
<i>Geranium ibericum</i>	<i>Potamogeton crispus</i>
<i>Geranium robertianum</i>	<i>Smilacaceae</i>
<i>Geranium sylvaticum</i>	<i>Smilax exdcelsa</i>
<i>Geranium gracile</i>	

დანართი 8. ფაუნა

ა) ძუძუმწოვრები:

ა.ა) მსხვილი და საშუალო ზომის ძუძუმწოვრები

№	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება	საქართვე. წითელი ნუსხა (კონს. სტატუსი)	IUCN -ის წითელი ნუსხა (კონს. სტატუსი)
1.	<i>Capreolus capreolus</i>	შველი		
2.	<i>Rupicapra rupicapra (spp. caucasica)</i>	არჩვი	+(EN)	+ (VU)
3.	<i>Sus scrofa</i>	გარეული ღორი		
4.	<i>Ursus arctos</i>	მურა დათვი	+(EN)	
5.	<i>Canis aureus</i>	ტურა		
6.	<i>Canis lupus</i>	მგელი		
7.	<i>Felis sylvestris</i>	გარეული კატა		
8.	<i>Lynx lynx</i>	ფოცხვერი	+(CR)	+(NT)
9.	<i>Martes foina</i>	ქვის კვერნა		
10.	<i>Martes martes</i>	ტყის კვერნა		
11.	<i>Meles meles</i>	მაჩვი		
12.	<i>Lutra lutra</i>	წავი	+(VU)	
13.	<i>Vulpes vulpes</i>	მელა		
14.	<i>Lepus europaeus</i>	კურდღელი		

დ.ბ) წვრილი ძუძუმწოვრები

№	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება	კავკასიის ენდემი	საქართვე. წითელი ნუსხა (კონს. სტატუსი)	IUCN -ის წითელი ნუსხა (კონს. სტატუსი)
1.	<i>Erinaceus europaeus</i>	ზღარბი			
2.	<i>Talpa coeca</i>	მცირე თხუნელა			
3.	<i>Sorex raddei</i>	რადეს ბიგა	+		
4.	<i>Sorex satunini</i>	კავკასიური ბიგა			
5.	<i>Sorex volnuchini</i>	ვოლნუხინის ბიგა			
6.	<i>Neomys schelkovnicovi</i>	შელკოვნიკოვის წყლის ბიგა			
7.	<i>Crocidura leucodon</i>	თეთრმუცელა კბილთეთრა			
8.	<i>Crocidura gueldenstaedtii</i>	გრძელკუდა კბილთეთრა			
9.	<i>Rhinopholus hipposideros</i>	მცირე ცხვირნალა			+ (VU 2a)
10.	<i>Myotis emarginatus</i>	სამფერი მლამიობი			+ (VU 2a)
11.	<i>Myotis nattereri</i>	ნატერერის მლამიობი			
12.	<i>Myotis blythi</i>	წვეტყურა მლამიობი			

13.	<i>Myotis mystacinus</i>	ულვაშა მრამიობი			
14.	<i>Myotis brandtii</i>	ბრანდტის მლამიობი			
15.	<i>Myotis daubentonii</i>	დაუბენტონის მლამიობი			
16.	<i>Eptesicus serotinus</i>	მეგვიანე ღამურა			
17.	<i>Nyctalus lasiopterus</i>	გიგანტური მელამურა			+ (NT)
18.	<i>Nyctalus leisleri</i>	მცირე მელამურა			+ (NT)
19.	<i>Nyctalus noctula</i>	წითური მელამურა			
20.	<i>Barbastella barbastellus</i>	ევროპული მაჩქათელა		+ (VU A2a)	+ (VU 2a)
21.	<i>Plecotus auritus</i>	მურა ყურა			
22.	<i>Vespertilio murinus</i>	ღამურა			
23.	<i>Sciurus anomalus</i>	კავკასიური ციყვი		+ (VU A1e)	+ (NT)
24.	<i>Sciurus vulgaris</i>	ჩვეულებრივი ციყვი			
25.	<i>Myoxus glis</i>	ჩვეულებრივი ძილგუდა			+ (NT)
26.	<i>Dryomys nitedula</i>	ტყის ძილგუდა			+ (NT)
27.	<i>Cricetulus migratorius</i>	რუხი ზაზუნა		+ (VU A2a)	+ (NT)
28.	<i>Chionomys gud</i>	გუდაურის მემინდვრია	+		+ (NT)
29.	<i>Chionomys roberti</i>	მცირეაზიული მემინდვრია	+		+ (NT)
30.	<i>Microtus arvalis</i>	ჩვეულებრივი მემინდვრია			
31.	<i>Microtus majori</i>	ბუჩქნარის მემინდვრია			
32.	<i>Microtus daghestanicus</i>	დაღესტნური მემინდვრია	+		
33.	<i>Mus musculus</i>	ველის თაგვი			
34.	<i>Apodemus fulvipectus</i>	კავკასიური ტყის თაგვი			
35.	<i>Apodemus uralensis</i>	მცირე ტყის თაგვი			
36.	<i>Apodemus ponticus</i>	კავკასიური თაგვი			
37.	<i>Rattus rattus</i>	შავი ვირთაგვა			

ბ) ფრინველები:

№	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება	საქართველო წითელი ნუსხა	IUCN -ის წითელი ნუსხა
1.	<i>Accipiter gentilis</i>	ქორი		
2.	<i>Accipiter nisus</i>	მიმინო		
3.	<i>Aegipius monachus</i>	სვავი	+	+ (NT)
4.	<i>Aegythas caudatus</i>	თოხიტარა		

5.	<i>Anthus pratensis</i>	მდელოს მწყერჩიტა		
6.	<i>Anthus spinoletta</i>	მთის მწყერჩიტა		
7.	<i>Apus apus</i>	ნამგალა		
8.	<i>Aquila chrysaetus</i>	მთის არწივი	+	
9.	<i>Aquila pomarina</i>	მცირე მყივანა არწივი		
10.	<i>Bubo bubo</i>	ზარნაშო		
11.	<i>Buteo buteo</i>	ჩვეულებრივი კაკაჩა		
12.	<i>Carduelis carduelis</i>	ჩიტბატონა		
13.	<i>Carduelis chloris</i>	მწვანულა		
14.	<i>Carduelis spinus</i>	ჭიჭკავი		
15.	<i>Carpodacus erythrurus</i>	ჩვეულებრივი კოჭობა		
16.	<i>Certhia familiaris</i>	ჩვეულებრივი მგლინავა		
17.	<i>Cinclus cinclus</i>	წყლის შაშვი		
18.	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	კულუმბური		
19.	<i>Columba oenas</i>	გულიო		
20.	<i>Columba palumbus</i>	ქედანი		
21.	<i>Corvus corax</i>	ყორანი		
22.	<i>Corvus corone</i>	რუხი ყვავი		
23.	<i>Coturnix coturnix</i>	მწყერი		
24.	<i>Cuculus canorus</i>	გუგული		
25.	<i>Dendrocopos major</i>	დიდი ჭრელი კოდალა		
26.	<i>Dendrocopos minor</i>	მცირე ჭრელი კოდალა		
27.	<i>Dryocopus martius</i>	შავი კოდალა		
28.	<i>Eremophila alpestris</i>	რქოსანი ტოროლა		
29.	<i>Erythacus rubecula</i>	გულწითელა		
30.	<i>Falco peregrinus</i>	შავარდენი		
31.	<i>Falco tinnunculus</i>	კირკიტა		
32.	<i>Ficedula parva</i>	მცირე მემატლია		
	<i>Fringilla coelebs</i>	ნიბლია		
33.	<i>Garrulus glandarius</i>	ჩხიკვი		
34.	<i>Gypaetus barbatus</i>	ბატკანმერი	+	
35.	<i>Gyps fulvus</i>	ორბი	+	
36.	<i>Jynx torquilla</i>	მაქცია		
37.	<i>Lanius collurio</i>	ჩვეულებრივი ღაქო		
38.	<i>Merops apiaster</i>	კვირიონი		
39.	<i>Milvus migrans</i>	ძერა		
40.	<i>Monticola saxatilis</i>	ჭრელი კლდის შაშვი		
41.	<i>Motacilla alba</i>	წყალწყალა		
42.	<i>Muscicapa striata</i>	ჭრელი მემატლია		
43.	<i>Oenanthe isabellina</i>	მოცეკვავე მელორდია		
44.	<i>Oriolus oriolus</i>	მოლალური		
45.	<i>Parus ater</i>	შავი წივწივა		
46.	<i>Parus caeruleus</i>	წიწკანა		
47.	<i>Parus major</i>	დიდი წივწივა		
48.	<i>Pernis apivorus</i>	კრაზანაჭამია		

49.	<i>Phoenicurus ochrurus</i>	შავი ბოლოცეცხლა		
50.	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	ჩვეულებრივი ბოლოცეცხლა		
51.	<i>Phylloscopus lorenzii</i>	კავკასიური ყარანა		
52.	<i>Pica pica</i>	კაჭკაჭი		
53.	<i>Picus viridus</i>	მწვანე კოდალა		
54.	<i>Prunella modularis</i>	ტყის ჭვინტაკა		
55.	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	სტვენია		
56.	<i>Scolopax rusticola</i>	ტყის ქათამი		
57.	<i>Serinus pusillus</i>	წითელთავა მთიულა		
58.	<i>Sitta europaea</i>	ჩვეულებრივი ცოცია		
59.	<i>Strix aluco</i>	ტყის ბუ		
60.	<i>Sylvia atricapilla</i>	შავთავა ასპუჭაკა		
61.	<i>Troglodytes troglodytes</i>	ჭინჭრაქა		
62.	<i>Turdus merula</i>	შავი შაშვი		
63.	<i>Turdus philomelos</i>	მგალობელი შაშვი		
64.	<i>Turdus torquatus</i>	თეთრგულა შაშვი		
65.	<i>Turdus viscivorus</i>	ჩხართვი		
66.	<i>Tychodroma muraria</i>	კლდეცოცია		

გ) რეპტილიები

№	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება	კავკასიის ენდემი	საქართველოში წითელი ნუსხა	IUCN -ის წითელი ნუსხა
1.	<i>Anguis fragilis</i>	ბოხმეჭა			
2.	<i>Coronella austriaca</i>	სპილენძა			
3.	<i>Darevskia praticola</i>	მდელოს ხვლიკი	+		
4.	<i>Darevskia caucasica</i>	კავკასიური ხვლიკი	+		
5.	<i>Darevskia derjugini</i>	ართვინის ხვლიკი	+		
6.	<i>Darevskia rudis</i> (?)	ქართული ხვლიკი	+		
7.	<i>Elaphe longissima</i>	ესკულაპის მცურავი			
8.	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	ოთხზოლიანი მცურავი			
9.	<i>Lacerta agilis</i>	მარდი ხვლიკი			
10.	<i>Lacerta strigata</i>	ზოლიანი ხვლიკი			
11.	<i>Lacerta media</i>	საშუალო ხვლიკი			
12.	<i>Natrix natrix</i>	ჩვეულებრივი ანკარა			
13.	<i>Natrix tessellata</i>	წყლის ანკარა			
14.	<i>Vipera dinniki</i> (?)	კავკასიური გველგესლა	+	+(VU)	+(VU)

დ) ამფიბიები

№	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება	კავკასიის ენდემი	IUCN -ის წითელი ნუსხა
1.	<i>Bufo verrucosissimus</i>	კოლხური გომბეშო	+	
2.	<i>Bufo viridis</i>	მწვანე გომბეშო		
3.	<i>Hyla arborea</i>	ჩვეულებრივი ვასაკა		+(NT)
4.	<i>Pelodytes caucasicus</i>	კავკასიური ჯვრიანა	+	

5.	Rana ridibunda	ტბის ზაყაყი		
6.	Rana macrocnemis	მცირეაზიური ზაყაყი		
7.	Triturus cristatus (?)	სავარცხლიანი ტრიტონი		

დანართი 9. ტყის მავნებელი მწერები

დანართში წარმოდგენილია ადმინისტრაციის მიერ ყოველწლიურდ ჩაატარებული ფიტოპათოლოგიური კვლევების შედეგები იდენტიფიცირებული სახეობები.

1. ბუგრები (*Aphididae*),
2. მზომელები (*Geometridae*)
3. მზომელები (*Chylopodae*),
4. ცრუფარიანები (*Coccidae*),
5. ტენჭიები (*Tenebrionidae*),
6. ქერქიჭამიები (*Ipidae*),
7. მოლუსკები (*Mollusca*),
8. მრავალფეხები (*Diplopodae (Julus), Myriapodae, Chylopodae*).

დანართი 10. „ზურმუხტის ქსელით“ დაცული ტერიტორია.

დამტკიცებული ტერიტორია: ბაწარა - GE0000015

ფართობი: 2985.960205 ჰა

B ტიპი

ტერიტორიის კოდი : GE0000015

კლასიფიკაცია	მონაცემი
ტერიტორიის წარდგენის თარიღი განსაკუთრებული კონსერვაციის საჭიროების მქონე ტერიტორიად (ზურმუხტი):	2004-11
ზურმუხტის ტერიტორიის დამტკიცება	2017-12
განსაკუთრებული კონსერვაციის საჭიროების მქონე ტერიტორიად გამოცხადების ეროვნული სამართლებრივი მითითება	წერილი N 9113 - საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
განსაკუთრებული კონსერვაციის საჭიროების მქონე ტერიტორიად	წერილი N 9113 - საქართველოს გარემოსა და

გამოცხადების ეროვნული სამართლებრივი მითითება	ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
---	---

გრძელი	განედი
45.2536	42.2411
ფართობი ჰექტარში	საზღვაო ფართობი[%]
2985.960205	0.0

ჰაბიტატის ტიპები და მათი შეჯამება:

ბერნის კონვენციის რეზოლუცია 4-ს ჰაბიტატის ტიპი							ჰაბიტატის მდგომარეობა ტერიტორიაზე		
კოდი	FP	NP	დაფარ ულობა [ჰა]	გამოქ ვებული [რიცხ ვობრი ვად]	მონაცემებ ის ხარისხი	A B C D	A B C		
						წარმ ოდგე ნა	მსგავსი ფართობი	კონსერ ვაცია	გლობალ ური მაჩვენებ ელი
G1.6 წიფლნარი				0	G	B	C	A	C
G3.9 წიწვიანი ტყე Cupressaceae-ს ან Taxaceae-ს დომინირებით				0					

- **PF:** ჰაბიტატის ტიპებისთვის, რომლებსაც შეიძლება ჰქონდეთ როგორც არაპრიორიტეტული, ასევე პრიორიტეტული ფორმა, შეიყვანეთ "X" სვეტში PF
- **NP:** იმ შემთხვევაში, თუ ჰაბიტატის ტიპი აღარ არსებობს საიტზე, ცხრილში შეიყვანეთ: "X" (არჩევითი)
- **დაფარულობა:** ათწილადი ღირებულების შეყვანა
- **ქვებულის:** მოიცავს ჰაბიტატების A1.44, A3, A4 და H1 ტიპებს. : შეიყვანეთ ქვებულების რაოდენობა, თუ დაახლოებითი ფართობი ცნობილი არ არის.

- **მონაცემთა ხარისხი:** G = “კარგი” (მაგალითად: კვლევებზე დაყრდნობით); M = “საშუალო” (ნაწილობრივ მონაცემებზე და კვლევებზე დაყრდნობით); P = ცუდი (უხეში გამოთვლით)

3.2 ბერნის კონვენციით დაცული, მე-6 რეზოლუციის სახეობები ~

ჯგუფი: A = ამფიბიები, B = ფრინველები, F = თევზები, I = უხერხემლოები, M = ძუძუმწოვრები, P = მცენარეები, R = რეპტილიები

- **S:** იმ შემთხვევაში, თუ სახეობებზე მონაცემები არის სენსიტიური და ის არ უნდა იყოს ხელმისაწვდომი საჯაროდ, შეიყვანეთ - დიახ
- **NP:** თუ სახეობა აღარ ბინადრობს მოცემულ საიტზე: x (არჩევითი)
- **ტიპი:** p=მუდმივი, r=რეპროდუქციული, c=კონცენტრაცია, w=გამოზამთრების (მცენარეთა და არაიმიგრაციულ სახეობათათვის გამოიყენეთ მუდმივი (P))
- **ერთეული:** i=ინდივიდი, p=წყვილად ან სხვა ერთეულებად, დამოკიდებულად რიცხოვნობის სტანდარტიზებულ ერთეულებზე და კოდებზე, მე-12 და მე-17 მუხლების გათვალისწინებით (ფრინველთა და ჰაბიტატების დირექტივები)
- **სიხშირის კატეგორიები (Cat.):** C=საერთო, R= იშვიათი, V=ძალიან იშვიათი, P=არსებული – შევასოთ, თუ მონაცემის ხარისხი არის არასრულფასოვანი (DD) რიცხოვნობის მონაცემთან ერთად.
- **მონაცემთა ხარისხი:** G = “კარგი” (მაგალითად: კვლევებზე დაყრდნობით); M = “საშუალო” (ნაწილობრივ მონაცემებზე და კვლევებზე დაყრდნობით); P = ცუდი (უხეში გამოთვლით) DD = არასრულფასოვანი მონაცემი (გამოიყენეთ მხოლოდ ეს კატეგორია, თუ უხეში გამოთვლითაც კი არ გვაქვს სავარაუდო რიცხოვნობის მონაცემი, დატოვეთ გრაფა ცარიელი. გრაფა „სიმრავლის კატეგორიები“ მაინც უნდა იყოს შევსებული.

სახეობები					რიცხოვნობა სატზე						ტერიტორიის შეფასება			
ჯგუფი	კოდი	სამეცნიერო სახელწოდება	სენსიტიურობა	აღარ ბინადრობს	ერთეული	ზომა		ერთეული	Cat.	მონაცემი სხარისხი	A B C D	A B C		
						მინიმალური	მაქსიმალური		C/R/V/P		რაოდენობა	კონსერვაცია	Iso.	გლობ. მაჩვენებლები
B	A223	ბუკიოტი <u>Aegolius funereus</u>			p				P	DD	C	B	C	C
I	1930	<u>Agriades glandon aquilo</u>			p	0	0		P		B	B	B	C
B	A089	მცირე მყივანი არწივი <u>Aquila pomarina</u>			r				P	DD	B	B	C	C
M	1308	ევროპული მაჩქათელა <u>Barbastella barbastellus</u>			p				P	DD	C	B	C	C
B	A215	ზარნაშო <u>Bubo bubo</u>			p				P	DD	C	C	C	C
M	1352	მგელი <u>Canis lupus</u>			p	0	0		P	G	B	A	C	C

B	A224	<u>უფეხურა</u> <u>Caprimulgus</u> <u>europaeus</u>			r				P	DD	C	C	C	C
I	1088	<u>მუხის დიდი</u> <u>ხარაბუზა</u> <u>Cerambyx cerdo</u>			p	0	0		P		C	B	C	C
B	A239	<u>თეთრზურგა</u> <u>კოდალა</u> <u>Dendrocopos</u> <u>leucotos</u>			p				P	DD	C	B	C	C
B	A238	<u>საშუალო ჭრელი</u> <u>კოდალა</u> <u>Dendrocopos medius</u>			p				P	DD	C	B	C	C
B	A236	<u>შავი კოდალა</u> <u>Dryocopus martius</u>			p				P	DD	C	B	C	C
B	A320	<u>წითელყელა</u> <u>ბუზიჭერია (მცირე</u> <u>მემატლია)</u> <u>Ficedula parva</u>			r				P	DD	C	B	C	C
B	A442	<u>ნახევართეთრყელა</u> <u>ბუზიჭერია</u> <u>(ნახევართეთრყელა</u> <u>მემატლია)</u> <u>Ficedula</u> <u>semitorquata</u>			r				P	DD	C	B	C	C
B	A092	<u>ჩია არწივი</u> <u>Hieraetus pennatus</u>			r				P	DD	C	B	C	C

B	A338	ჩვეულებრივი ღაჟო Lanius collurio			r				P	DD	C	C	C	C
I	1060	მჟაუნას მრავალთვალა Lycaena dispar			p	0	0		P		B	B	C	B
M	1361	ფოცხვერი Lynx lynx			p	0	0		P	G	B	A	B	C
M	1310	ჩვეულებრივი ფრთაგრძელი Miniopterus schreibersii			p				P	DD	C	B	C	C
M	1307	ყურწვეტა (წვეტყურა) მლამიობი Myotis blythii			p				P	DD	C	B	C	C
M	1321	სამფერი მლამიობი Myotis emarginatus			p				P	DD	C	B	C	C
B	A072	კრაზანაჭამია (ირაო) Pernis apivorus			r				P	DD	C	B	C	C
M	1304	დიდი ცხვირნალა Rhinolophus ferrumequinum			p				P	DD	C	B	C	C
M	1303	მცირე ცხვირნალა Rhinolophus hipposideros			p				P	DD	C	B	C	C

I	1087	ალპური ხარაბუზა Rosalia alpina			p	0	0		P		B	B	B	C
B	A307	მიმინოსებრი ასპუჭაკა Sylvia nisoria			r				P	DD	C	C	C	C
A	1171	აღმოსავლური სავარცხლიანი ტრიტონი Triturus karelinii			r	0	0		P		B	B	B	C
M	1354	მურა დათვი Ursus arctos			p				P	G	C	C	C	C

